L O F R E D E

E N

L IJ K Z A N G

O P

S. F. J. R A U.

LOFREDE

EN

LIJKZANG

OP

SEBALD FULCO JOHANNES RAU,

UITGESPROKEN IN DE OPENBARE VERGADERING VAN DE MAATSCHAPPIJ DER NEDERLANDSCHE LETTERKUNDE TE LEYDEN, OP DEN TWAALFDEN VAN SPROKKELMAAND 1808,

DE EERSTE DOOR

J. TEISSEDRE L'ANGE,

DE LAATSTE DOOR

W. BILDERDYK.

TE HAARLEM BIJ
JOH. ENSCHEDÉ EN ZONEN,
MDCCCVIII.

Illuſtris fuit ille margarita,
Pura luce nitens, colore puro,
Quam . . . .
Conchae reſtituit Deus parenti.

JONES naar het Arabisch
van SHABL â DOULAH.

AAN

DEN HOOG-EERW. HOOG-GEL. HEERE,

SEBALD RAU,

RIDDER VAN DE KONINKLIJKE ORDE DER UNIE, DOCTOR DER GODGELEERDHEID, HOOGLEERAAR DER OOSTERSCHE TALEN EN OUDHEDEN, MITSGADERS DER ZINNEBEELD- EN UITLEGKUNDIGE GODGELEERDHEID AAN UTRECHTS HOOGE SCHOOL; LID VAN HET ZEEUWSCH GENOOTSCHAP, ENZ.

DEN EERBIEDWAARDIGEN VADER

VAN

DEN BESTEN ZOON,

WORDEN DEZE

LOFREDE EN LIJKZANG,

ALS

ALS EEN BEWIJS

VAN DE

DIEPSTE HOOGACHTING,

OPGEDRAGEN

DOOR DE

SCHRYVERS.

LOF-

LOFREDE

OP

S. F. J. RAU.

MIJNE HEEREN,

Met de hevigste ontroering treed ik voor U op. In dit uur, van deze plaats moest (1) tot U gesproken hebben de man, wiens vroegen dood Gij steeds beschreit, wiens edele beeldtenis U nog voor oogen zweeft, wiens liefelijke stem U nog in de ooren klinkt, wiens nagedachtenis U dierbaar en heilig is, en die altijd blijft het voorwerp uwer bewondering, uwer hoogach-

ting,

ting, uwer liefde, SEBALD FULCO JOHANNES RAU.

Is deze bijzonderheid gefchikt om het fmartelijk gevoel van het gemis diens mans, door zoo vele en zoo teedere banden aan U, aan mij verknocht, bij ons allen op het aandoenlijkst te verlevendigen; hoe zeer verftrekt zij tevens, om mij bij den aanvang mijner rede te ontmoedigen. Doch dit regtmatig befef kon mij niet terughouden van de volvoering eens ontwerps, onder de eerfte opwellingen der fmarte door het hart gevormd, aan hetzelve fteeds dierbaarder geworden en meer en meer een krachtig middel bevonden ter leniging der droefheid, ter nederbuiging des gemoeds onder Gods hoog beftel, ter veredeling van den geest, ter reiniging des harten.

Indien het grievend gevoel van ons gemis voor eenige verzachting vatbaar zijn kan, moet dezelve voorzeker geboren worden door de vertegenwoordiging van Hem, dien onze verbeelding dagelijks te rugge roept, en dien zij op dit plegtig oogenblik in ons midden aanwezig doet zijn.

Is de tooverkracht der fchilderkonst, die door de wondere zamenmenging harer verwen het doode paneel in een levend beeld herfchept, door de zoetfte begoocheling der zinnen in ftaat

ons

ons zoo verre te vervoeren, dat wij het voorwerp onzer opgetogene beschouwing weemoedig toelagchen en ons met hetzelve onderhouden; de redekonst heeft ook haar licht, hare schaduwen, haar penseel, hare tafereelen, hare veelvermogende kracht. Gelijk de roem der eerste in de getrouwe nabootsing der schoone natuur bestaat, zoo is het de edelste taak der laatste *de grootheid der deugd te vertoonen*, daar *de deugd niet anders is dan de volmaakte en allerverhevenste natuur*. (2)

Is deze taak, gelijk al wat schoon genoemd mag worden, moeijelijk, (3) zij is tevens grootsch en nuttig.

Terwijl ik dus, aan den eenen kant, al het gewigt beseffe van de volvoering eens ontwerps, dat in deszelfs volkomene uitgebreidheid mijne krachten te boven gaat, gevoel ik mij, aan den anderen kant, door de verhevenheid van hetzelve zoodanig aangevuurd, dat mijne geheele ziel, van het oogenblik af, waarin zij het met aandrift vormde, daarmede is vervuld geweest. En in der daad wat is edeler, wat grootscher poging, dan de voortreffelijkheid van den menschelijken geest, den adel des gemoeds, de achtbaarheid der deugd en de eerwaardige beminnelijkheid der godsvrucht, in de bevalligste beeldtenis vereenigd, met waarheid en kracht

zoo voor te ftellen, dat zij de edelfte gevoelens opwekke, de vruchtbaarfte aandoeningen gaande make, en door de aantrekkelijkheid van haar voorbeeld den loffelijkften naijver doe ontbranden? (4)

Met dit gevoel doordrongen, ftrevende naar zulk een doel, vleije ik mij, dat Gij allen, zeer geëerde Toehoorders, met welgevallen den leerling zult aanhooren, terwijl hij den lof zijns Meesters poogt te vermelden; dat uwe harten zullen inftemmen met den weemoedigen toon van den vriend, die zijnen Vriend betreurt; en dat Gij inzonderheid, geleerde Medeleden dezer Maatfchappij, met toegeeflijkheid op de volvoering mijner moeijelijke taak zult nederzien. Konde ik daarin zoo flagen, dat mijne proeve, uwer aandacht niet geheel onwaardig bevonden, ftrekken mogt ter opwekking van de bewondering, de hoogachting en de liefde, welke het voortreffelijk Medelid, dat wij beweenen, zoo zeer verdient, ik zou dit uur het roemrijkfte van mijn leven achten, en uwe goedheid danken, die mij deze fchoone gelegenheid ter uitftorting van mijn hart in uwen achtbaren kring, op eene aanmoedigende wijze, wel hebt willen vergunnen.

Even gelijk eene fchoone beeldtenis door geenen ijdelen tooi van loof- en fnijwerk kan verfierd worden, zoo moet ook mijne rede haren

wa-

waren luister ontleenen van haar onderwerp. Het heeft zijne eigene inwendige waarde, geheel onafhankelijk van uitwendigen lof. Hoe eenvoudiger dus ik RAU voor U afschetse, des te meer waarheid en natuur zal er in mijn tafereel zijn.

Vestigen wij dus eerst het oog op zijne geleerde loopbaan, beschouwen wij hem vervolgens als gewijden Redenaar, en herinneren wij ons eindelijk die edelaardige en beminnelijke hoedanigheden, welke hem onze achting en liefde voor altijd moeten verzekeren. Hij zij dus eerst, gelijk hij was, een voorwerp uwer opgetogene bewondering, daarna van uwe teederste gevoelens. Kan hij, uit het eerste oogpunt beschouwd, slechts voor sommigen ter navolging verstrekken, als mensch komt hij ons allen nader; en, terwijl zijn voorbeeld onvergetelijk blijft voor elk, die het voorregt had hem van nabij te kennen, moet hetzelve door den zachten glans zijner aanminnige deugd en blanke godsvrucht alomme zijnen weldadigen invloed verspreiden.

Hangt het groeijen en bloeijen eener kostelijke plant grootdeels af en van den goeden grond, waarop zij geteeld, en van de wijze hand, waardoor zij gekweekt wordt; Hij, die eenmaal

zulk een rijzige, fraaije en vruchtbare boom moest worden, genoot als teedere spruit dit dubbel voorregt.

Geboren uit een geslacht, door voorouderlijken roem van geleerdheid, deugd en godsvrucht, in Duitschland zoo wél als in Nederland sedert lange bekend, (5) vertoonde de jonge RAU van zijne eerste kindsheid af eenen aanleg van verstand en hart, zijnen naam volkomen waardig.

Zeer zelden in der daad zag men zoo vele en zoo uitmuntende begaafdheden van den geest, in de gelukkigste vereeniging, zich zoo vroeg, zoo snel en zoo voorspoedig ontwikkelen; terwijl een bij uitstek fijn bewerktuigd ligchaam der edele ziele volvaardig ten dienste stond en hare voortreffelijkheid weldra vertoonde.

Volkomene en bijzonder scherpe zintuigen bragten aan het vatbaar begrip veelvuldige, zuivere en schoone denkbeelden over, die, door een vlug verstand en een juist oordeel bewerkt, en door een gelukkig en getrouw geheugen bewaard, den veelomvattenden geest eenen rijkdom van gedachten verschaften, die in den verderen leeftijd een onuitputbare schat werd.

Doch onder alle deze uitmuntende gaven van den milden Schepper blonk weldra heerlijk uit eene bewonderenswaardige verbeeldingskracht,

zoo

zoo snel in bevatting, zoo sterk in voorstelling, zoo rijk in vinding, zoo stout in vlugt, zoo onbegrensd in vermogen; dat, gelijk zij haren verhevenen invloed over alle de werkzaamheden van den edelen geest verspreidde, waarvan zij het luisterrijkst sieraad was, zoo ook alle de vruchten van denzelven daarvan het onderscheidend kenmerk dragen.

Van daar dat hij in het aanleeren van levende en doode, zoo Westersche als Oostersche, talen zulke verrasschende en zeldzame vorderingen maakte; en dat met eene gemakkelijkheid, met eene vaardigheid en algemeenheid, welke zijne kinderlijke jaren verre te boven ging. (6)

Door zijnen geleerden en wijzen Vader reeds voor zijn negende jaar den eenigen weg tot alle bondige kennis opgeleid, doorliep hij met eenen vluggen voet dit eerste oefenperk; blijmoedig raapte hij de keurigste bloemen, waar anderen slechts doornen vinden; reeds aan eenen geregelden voortgang gewoon, daar anderen zijdelings afwijken; door geduld en volharding, niet minder dan door leerzaamheid en zedigheid, de lust zijner meesters en de lieveling zijner metgezellen.

Terwijl hij dus, als een echte kweekeling van Minerva, naar den alouden en waren leertrant, al

al hooger en hooger werd opgevoerd, en met de kinderlijke hand de boeken der Ouden naarstiglijk doorbladerde, werd hij tevens voor de menschelijke zamenleving gevormd, en had reeds, door de beoefening der Fransche en Hoogduitsche taal, tot den omgang met beschaafde lieden, zoo wel vreemdelingen als inboorlingen, zulk eene geschiktheid verkregen, dat hij het ouderlijk vermaak op reis naar Duitschland en Braband daardoor grootelijks vermeerderde, de aandacht van een ieder tot zich trok, en het middel ter verkrijging van vele nutte kundigheden, tot het doen van belangrijke waarnemingen, en vooral tot vroege menschkennis gereed had in de gemakkelijkheid en bevalligheid, waarmede hij zich wist te uiten, terwijl de aanminnigheid zijner jeugd deze vroege begaafdheid niet weinig versierde. (7)

De buigzaamheid zijner spraaktuigen bleek naderhand nog meer, toen zij zich zoo wel aan den moeijelijken tongval der Britten, als, in eenen meer gevorderden leeftijd, aan de zacht ineensmeltende klanken der Italianen, even zeer gewende. Trouwens deze zoo algemeene bespraaktheid was geenszins het ijdel geklap eener ter loops verkregene hebbelijkheid, welke even snel vervloeit, als zij is aangewaaid, maar eene bijzondere gaaf, door vlijtige oefening

met

met wijsheid aangelegd tot dubbelen woeker.

Zeer fpoedig vatte de jeugdige letterheld het geheel verband eener taal, doorzag wijsgeerig hare betrekkingen, ftrekking en verwantfchap. Weldra had hij *zoo* wel hare bijzondere eigenfchappen en fchoonheden bemerkt, als hij haar ganfchelijk had overgezien. Hierdoor verkreeg hij vroeg eene gemakkelijkheid, die anders flechts aan het einde eener langdurige oefening bereikt wordt, en bezat zoo wel de Westerfche als Oosterfche taalkennis in eene hooge volkomenheid op eenen leeftijd, waarin anderen naauwelijks beginnen zich te onderfcheiden, terwijl hij tevens verfchillende levende talen als een inboorling fprak. (8)

Dus was hem de toegang tot alle de fchatten der oudheid geopend. Zijn waardige Leeraar, REITZ, (9) maakte hem tot een' vertrouweling van den Vader der dichtkonst; — of liever de onbevangen ziel des gevoeligen leerlings, geheel open voor de indrukfelen van al wat fchoon en verheven genoemd mag worden, laafde zichzelve aan de echte bron met ongekenden wellust en putte daaruit kennis, wijsheid en deugd; terwijl zijne verbeeldingskracht door den invloed der goddelijke zangen van HOMERUS verrijkt, verfterkt, gezuiverd en veredeld werd. Te dierbaarder moest hem de

Dichter der natuur en zijn konstiger Navolger wezen; te gemakkelijker moest hij de vroegere en latere zangers van Latium verstaan, naar mate zijn eigen dichterlijk vermogen zich vroeger ontwikkeld had en hij in zijne kinderlijke zangen hetzelve reeds had verraden. (10)

In 't algemeen was de verhevene uitdrukking van de schoonheden der natuur de meest geliefkoosde bezigheid van den jongen RAU. Terwijl zijne onbedrevene hand de snaren tokkelde der gewijde lier, greep zij, bij afwisseling, naar teekenpen, palet en penseel, en slaagde zoo gelukkig in de nabootsing der natuur, dat hare eerste trekken en toetsen zelfs het geoefend oog van konstkenners behaagden. (11)

Doch dit was bij hem slechts verpoozing van den altijd werkzamen geest. Deszelfs volle kracht werd geheel der oude letterkunde en der ware geleerdheid gewijd. Zoo groot was zijne vatbaarheid, zoo gemakkelijk maakte hij zich meester van het grondgebied zelfs der wijdst uit een loopende wetenschappen, dat de beroemdste Leeraars van Utrechts Hooge-School zich als om strijd beijverden, om den zeldzamen en beminnelijken jongeling, schoon destijds naauwelijks veertien jaren oud, tot hunne scholen te roepen. De letter- en oudheid-kundige SAXE hield hem de fakkel der geschiedenis

voor

voor en oefende hem verder in de geleerde talen. De edele HENNERT, die de wijsbegeerte dienstbaar maakte ter beſchaving harer kweekelingen, HENNERT, zoo warsch van alle ſtijve gemaaktheid, behoedde zijnen leerling voor waanwijzen trots en geleerden overmoed, rigtte en vestigde zijnen geest door zijn meetkundig onderwijs, terwijl hij door zijne ſtarrekundige lesſen het onbeneveld oog ten hemel verhief, door zijne ſtoute berekeningen het doordringend verſtand verbaasde, en in de uitgebreidheid des *Heelals* aan de vurige verbeeldingskracht een ongemeten veld aanwees, 't welk zij met arendsvleugelen doorſnelde, terwijl het godsdienstig hart zich voor den Oneindigen boog en in het verhevenſte gevoel wegſmolt.

Van zulke hooge beſchouwingen daalde het leerzaam verſtand tot de meer beperkte lesſen der redeneerkunde af, waardoor de juistheid van het oordeel opgeſcherpt en het gebruik dier gaven, welke in den mensch het afſchijnſel zijn der Goddelijke beeldtenis, geregeld en voor afwijkingen beveiligd werd. De beſpiegelingen der bovennatuurkunde, met voorzigtigheid ingerigt naar de behoeſte van den tijd, maakten den lieveling der Zanggodinnen ook de geheimen der vroegere en latere wijsbegeerte bekend, gewenden hem aan meer afgetrokke-

ne

ne bepeinzingen en voerden hem tot het onzienlijke over; terwijl zij ftrekten, om hem te overtuigen, dat de beste Wijsgeeren der oude en nieuwere fcholen die zijn, welke zedig en nederig het meest getrouw zijn gebleven aan de beteekenis hunnes eervollen naams, en flechts de wijsheid zochten, zonder vermetel te wanen dezelve gevonden te hebben. Deze zedigheid en nederigheid werd niet weinig aangekweekt; toen de jeugdige onderzoeker der natuur in de fchole van den geleerden en naauwkeurigen ROSSIJN ook nog proefondervindelijk leerde, dat de mate van kennis, door juiste gevolgtrekkingen, op proeven gegrond en alleen uit welbewezene ftellingen afgeleid, hoe groot ook voor de beperktheid van den menfchelijken geest, naar de verfcheidenheid, uitgebreidheid en rijkdom der natuur berekend, in der daad zeer gering is.

Dezelfde zielskracht, op andere wetenfchappen gewend, was niet minder gelukkig in hare werking. De beroemde BONDAM noodigde den vlijtigen beoefenaar der letterkunde en wijsbegeerte in zijne fchole, met dien voorfpoedigen uitflag, dat deze de hooge wijsheid der Ouden, zoo in het bepalen als toepasfen van het regt, gegrond op de eeuwige inftellingen der natuur, waarmede de geleerde TIJDEMAN

hem

hem reeds gemeenzaam had gemaakt, niet flechts oppervlakkig leerde kennen, maar zelfs in de openbare oefeningen met lof verdedigde.

Gij vermoedt intusfchen ligtelijk, M. H., dat, terwijl de waardige Vader van zulk eenen zeldzamen Zoon zijnen lieveling, met eene edele onbekrompenheid van geest, vrijelijk liet omwandelen door de vruchtbare velden der nuttigfte wetenfchappen, en den omvang van het oefenperk wijsfelijk wist uit te zetten, naar de veelomvattende vermogens, die hij met dankbaren zielenlust hielp ontwikkelen, Gij vermoedt ligtelijk, zeg ik, dat de jonge RAU al vroeg aan de meest geliefkoosde letteroefeningen zijner Vaderen gewend werd.

Zijn teekenkundig oog onderfcheidde juist de verfchillende trekken der Oosterfche letteren, zijne behendige vingeren bootften dezelve gemakkelijk na, en zijne buigzame tong vormde leerzaam de vreemde klanken van het onderfcheiden taaleigen.

Den doornbosch der Oosterfche fpraakkunst moedig en vlug doorgeworfteld, ontdekte hy fpoedig de kenfchetfende eigenfchappen der onderfcheidene talen, waartoe zij den weg baant, even als hij die der Westerfche bijna gelijktijdig had gevat. Maar nu ook was taalkennis voor hem flechts het middel tot het regt ver-

ftand

ſtand der heilige oorkonden der vroegere Openbaring, tot echte oudheid-kennis en tot den onmetelijken ſchat der Oosterſche letterkunde.

En wilt Gij eene proeve van de naarſtigheid, de volharding, het oordeel en den ſmaak, waarmede hij dien ſchat wist te gebruiken; wilt gij een bewijs van de vaardigheid, waarmede hij de Oosterſche handſchriften las, en de gemakkelijkheid, waarmede hij dezelve vertaalde, ik heb U ſlechts de Arabiſche proeve te herinneren, welke hij, nog geen negentien jaren bereikt hebbende, onder voorzitting van zijnen Vader openlijk verdedigde en aan den Edelen JOHAN ADRIAAN VAN DE PERRE, een' naam niet zonder eerbied te noemen, opdroeg. (12)

In deze Verhandeling leverde de jeugdige Oosterling eene keurige beſchrijving van een Arabisch Handſchrift over de edele en kostbare geſteenten, omſtreeks de dertiende eeuw, zoo 't ſchijnt, door eenen geleerden Egyptenaar, ACHMED TEIFASCHI, vervaardigd, waarvan hij tevens eenige Hoofdſtukken in het oorſpronkelijke uitgaf, in het Latijn vertaalde en met aanmerkingen ophelderde. (13)

Intusſchen was het er verre af, dat deze Verhandeling alleen geſchikt zou geweest zijn, om daarmede, bij het einde der Akademiſche

loop-

loopbaan, te schitteren: het geheele handschrift lag reeds door hem vertaald, en, daar de uitgegevene proeve, volgens deskundige rigters, reeds in den jongeling toonde, hoe veel groots men van den man verwachten kon, vermeerdert hare waarde niet weinig de smart dier geleerde mannen over het verlies van de bouwstoffen, in verderen leeftijd ter uitgave van het geheele werk naarstig verzameld, doch bij Leydens ramp, helaas! verbrand; (14) eene smart, zoo veel te grievender, daar de onverbiddelijke dood onzen RAU belet heeft zijnen TEIFASCHI als uit den asch te doen herrijzen en door de volledige bewerking van dit kostelijk boek zoo wel zijnen roem te vergrooten, als de Oostersche Letteren te verrijken.

Door de beschavende letteren geheel gevormd, bleef RAU in alle zijne oefeningen, zelfs in de meest afgetrokkene, kenbaar aan de bevalligheid, waarmede hij dezelve behandelde. Met dien kieschen smaak, welken hij oorspronkelijk bezat, met dat fijn gevoel voor het schoone, dat in den omgang met de Ouden zoo zuiver bewaard was, met die onbeperkte verbeeldingskracht, waarmede hij alles omvatte, moest hij ook het natuurlijk verband, de treffende overeenstemming, die er tusschen alle de wetenschappen bestaat, duidelijk leeren kennen, krachtig gevoelen en gelukkig

toe-

toepasſen. Van daar dat hij al vroeg zijn werk maakte van wijsgeerige vergelijkingen, zoo in het vak der taal- als in dat der dicht- en karakter-kunde. Deze zucht werd hem hebbelijk en hij gaf daarvan in later' tijd de ſchoonſte proeven. (15) Doch, reeds voor zijn vijftiende jaar Lid geworden van een Genootſchap, dat de Liefde voor de Zanggodinnen (16) ter zinſpreuk voerde, en waarin eenige Hoogleeraars het niet beneden zich achtten, hunne kweekelingen in het vervaardigen van letterkundige opſtellen te oefenen, leverde hij daar eene Verhandeling in, welke *eene vergelijking der Homeriſche helden met die der Arabieren bevatte.*

Twee jaren later gaf hij, op de aanſporing van geleerde Vrienden, wier gezag alleen zijne zedigheid vermeesterde, eene proeve in het licht van zijne vorderingen in de Latijnſche dichtkunst; (17) waarin hij Utrecht, zijne geboorteſtad, als den alouden Bisſchoppelijken zetel, de wijdberoemde Leerſchool der wijsheid, den Lusthof der natuur, met zulk een' rijkdom van oudheid- en geſchied-kunde, met zulke keur van zoetvloeijende en echt Latijnſche klanken, met zulke vaderlandſche geestdrift en met zulk een dankbaar gevoel bezong, dat geleerde Mannen hem voorſpelden, dat, gelijk hij den roem van Utrecht door zijn Dicht had verheven,

hij

hij dien door zijnen naam nog meer zoude verhoogen. (18)

Ja, edele RAU, de wensch, dien ware eerzucht U ten flotte uwer Keur-zangen deed flaken, is vervuld; (19) uw naam wordt met dien der beste Dichteren geprezen; het Sticht — wat zeg ik — het Vaderland boogt op U; als op eenen zijner edelfte Zonen, terwijl het bij uw lijkbus treurt!

Doch hoe zoude ik hier den lof kunnen verzwijgen dier voortreffelijke kunstbroeders, waardige voedfterlingen van Minerva en Apollo, welke, door den roemrijkften band vereenigd, te dier tijd de Vaderlandfche Dicht- en Letterkunde zoo zeer verrijkt en verfierd hebben. Ik heb, in dezen kring, flechts den *Poëtifchen Spectator*, (20) dien tuchtiger van het modefentimenteel, en de bevallige *Proeven voor het verftand, den fmaak en het hart* (21) te vermelden, om U eenen HINLÓPEN, eenen CARP, eenen KLEIN, eenen BELLAMY, (22) te herinneren, van welke de twee laatften reeds met hunnen RAU in hooger fpheren des Eeuwigen lof vermelden, en bij de zaligfte bevinding weten, dat ware vriendfchap zegeviert over het graf; terwijl de beide eerften hunne beste krachten den Staat en der Kerke wijden, hunne lievelingen met heete tranen beweenen,

keurige bloemen ſtrooijen op hun graf, (23) en door een vast geloof eene eeuwige hereeniging met hen te gemoete treden.

Te vroeg helaas! te vroeg werd deze nuttige, voorbeeldige en gelukkige kring verbroken. Dankbaar en weemoedig herinneren zich de overgeblevenen deszelfs oefeningen. Hier deelde men met gulle eenvoudigheid, hartelijke opregtheid en ſtrenge getrouwheid elkander de onderſcheidene voortbrengſelen mede van eenen geoefenden geest, eene rijke dichtader en eene ſchoone luim. Hier voerde eene vrije oordeelkunde hare weldadige tuchtroede. Hier werd het gevoel opgewekt, geleid, gezuiverd en veredeld. Hier leerde men de ſtem en de gebaren buigen naar de wetten der natuur en de regelen der kunst. Hier werd de liefde bezongen, zonder de kuischheid te doen blozen. Hier werd de menschheid geëerd, de deugd betracht, het Christendom beleden. Hier ſloegen alle harten eenſtemmig voor God, de Vriendſchap en het Vaderland.

In dezen kring vertoonde zich de geest van RAU geheel, gelijk hij was, in zijne edele oorſpronkelijkheid en volle kracht; zoo rein, zoo vrij, zoo waarlijk groot, dat de hooge bedoelingen der Goddelijke Voorzienigheid omtrent hem niet waren te miskennen.

Ja,

Ja, M. H.! alle die edele vermogens, die vroege rijpheid, die ſchat van kennis, die ſtandvastige volharding, die brandende ijver voor de wetenſchappen, — dit alles moest ſlechts dienen, om onzen RAU zijne verhevene beſtemming te doen bereiken.

Onmerkbaar leidt de eeuwige Wijsheid den kortzigtigen ſterveling volgens haren weldadigen wil; doch ſomtijds openbaart zij dezen door eenen veelbeduidenden wenk, dien de onbedachtzame alleen verwaarloost of miskent, doch die door den deugdzamen en godvruchtigen als een vaderlijk bevel met kinderlijken ootmoed wordt opgevolgd.

Met zoo veel gevoel voor al wat ſchoon, goed en waar is begaafd, opende zijn hart zich al vroeg voor den zaligenden invloed van den godsdienst, en verhief zich van zelf tot den hemelſchen Vader; terwijl dankbaarheid, liefde en vertrouwen in eigene vrije kinderlijke taal werd uitgedrukt. (24)

Dit godsdienſtig gevoel, door vrome Ouders aangekweekt, en door gezette bijbeloefening verſterkt, werd in het Christelijk gezin dikwerf aangevuurd door den verhevenen SAURIN (25); wiens goddelijke aandrift den jongen RAU geheel vermeesterde, en wiens oorſpronkelijke kracht van welſprekendheid denzelven in verrukking

 hield,

hield. Trouwens het Christendom was hem van jongs af boven alles heilig en dierbaar. Zijne taalkennis leidde hem tot eene oordeelkundige verklaring van het Boek, waarvoor hij eenen onveranderlijken eerbied had; zijn geloof aan de waarheid en goddelijkheid der leere versterkte zich bij elk onderzoek, en hare kracht openbaarde zich aan zijn hart. Met eenen edelen triumf sprak hij hiervan onder zijne vertrouwden, en in den jeugdigen aanhanger van JEZUS vertoonde zich reeds de aanstaande verdediger van de beste zaak. (26)

Aldus gezind begon, vervolgde en volbragt hij zijne godgeleerde oefeningen, onder de leiding van zijnen geleerden Vader; zat naarstig en zedig aan de voeten der vermaarde mannen, welke aan het Stichtsch Atheen destijds bloeiden, hoorde den geleerden BURMAN, BONNET, VOS en VAN HAMELSVELD, doch was inzonderheid een kweekeling der beide laatsten.

Omtrent aan het einde van dit roemrijk oefenperk besliste een schijnbaar toeval het lot van zijn volgend leven. Even achttien jaren oud, op eene tweede reize met zijne Ouders naar de Vaderlijke geboortestad *Herborn*, noopte hem eene ongezochte gelegenheid, om zijne krachten als gewijde redenaar in de Fransche taal te beproeven. (27) De gelukkige uitslag van deze eerste

po-

poging, waarin een ander misschien niet dan voedsel voor zijne eigenliefde zou gevonden hebben, maakte op hem zoo diepen indruk, dat, als door hooger bestel, zijne keus onherroepelijk werd bepaald tot het openbaar Christen-leeraarambt bij dat Kerkgenootschap, het welk eenmaal zoo heerlijk bloeide onder den herderstaf van zijnen geliefden SAURIN, wiens roemrijk voetspoor hij moedig en rustig insloeg, terwijl zijne opgetogene Stadgenooten, bij iedere herhaalde proeve zijner jeugdige kanselwelsprekendheid, hunne toejuichingen verdubbelden.

Naauwelijks was hij, nog geen twintig jaren oud, tot den predikstoel toegelaten, (28) of de Walsche Gemeente van Gelderlands Akademie-Stad haastte zich om hem tot haren Leeraar te beroepen, (29) doch moest, na een kort genot, hem voor het einde van hetzelfde jaar, waarin hij tot haar kwam, aan de aloude, talrijke en aanzienlijke kerk, in deze beroemde Stad gevestigd, afstaan. (30)

De verwachting, welke hij bij den eersten voetstap in zijne nieuwe loopbaan van zich alhier had opgewekt, hoe zeer ook door den reeds verkregen' roem (31) steeds hooger gespannen, werd door zijne tegenwoordigheid nog overtroffen.

Hoe deed de vrees van hem, door aanbieding van hooger eerambt, (32) naar de School, die hem gekweekt had, weldra te zien vertrekken, in deze Stad, onder alle rangen en ſtanden, en vooral bij de Akademiſche jeugd eene buitengewone geestdrift ontſtaan; hoe beijverde zich een ieder, om den zeldzamen en beminden man voor altijd aan Leyden verbonden te zien; hoe algemeen was de vreugde, toen de Walſche Kerkenraad, die reeds te voren van Hollands Staten eene vereerende uitzondering ten behoeve van den jeugdigen Leeraar had verkregen, (33) door de Bezorgers van 's Lands Univerſiteit, hem het gewoon Hoogleeraar-ambt in de Godgeleerdheid opgedragen, en zoo zijne loffelijke zucht voor Leydens eer volkomen bekroond zag. (34)

Nog zie ik het ruime kerkgebouw, geheel gevuld met eene talrijke ſchare, door regtmatige liefde en dankbare hoogachting om den getroffen Leeraar verzameld. Nog hoor ik hem, met diepe ontroering, zedige erkentelijkheid en hoogen ernst, de plegtige gelofte doen, waarmede hij den volmaakten band, den band der liefde, voor zijn ganſche leven ſloot.

Ja, Leyden! dat kostelijk leven was u geheel en volkomen toegewijd. De eerſte helft daarvan, tot

tot hier toe het voorwerp onzer bewondering, was voorbereiding tot het nuttig, verheven en luisterrijk gebruik van de laatste. Aan uwe verlichting en beschaving, aan uwen roem en aan uw heil offerde hij zijne beste krachten op; hij heeft u onverdeeld toebehoord.

Gedurende een vierde van dit laatste tijdperk had ik het voorregt van de leerling, en van het begin tot aan het einde daarvan het geluk de vriend te zijn eens zoo voortreffelijken Leeraars — eens zoo edelaardigen en getrouwen Vriends.

Vreest echter niet, M. H., dat blinde geestdrift mij tot buitensporigen lof zoude kunnen vervoeren, of door lage vleijerij de eer van RAU te prijzen onwaardig maken. Ik achtte hem te hoog gedurende zijn leven, om hem immer te vleijen; en zoude ik, na zijnen dood, anders dan zediglijk over hem kunnen spreken, daar zedigheid zijn aanminnigst sieraad was?

Hoort, hoe hij zelf even voor het aanvaarden van zijn Hoogleeraar-ambt aan een' zijner vertrouwden schreef. (35) „O mijn Vriend, twee dingen zijn er, waaraan ik niet denken kan, zonder verteederd en verbaasd te zijn; de oneindige goedheid van God mijwaarts en het zonderlinge zijner wegen in de bestiering van mijn lot. Hoe meer ik hierover nadenk, hoe meer ik de vreugde en den moed in mijn hart voel

herleven en met dit gevoel dat mijner verpligtingen. Ik kan U die zielsgesteldheid niet afschilderen, dat mengsel van vrees en vertrouwen, van droefgeestigheid en blijdschap."

Met zulke gevoelens aanvaardde RAU het openbaar Hoogleeraar-ambt der Godgeleerdheid, (36) en velen uwer, M. H., herinneren zich nog, hoe zedig en gepast dezelve zijn uitgedrukt in de inleiding (37) zijner Redevoering *over het nuttige en aangename, dat er gelegen is in de beoefening der Godgeleerdheid.* — Gelijk derzelver oogmerk, inhoud en uitvoering terstond den man vertoonde, die, in welk vak ook geplaatst, hetzelve door de bevalligheid, welke hem eigen is, weet te versieren; zoo kon men daaruit ligtelijk vooruit zien, wat men van hem te verwachten had. Geen wonder dan ook, dat wij hem zijne Akademische lessen hoorden aanvangen met de behandeling der Christelijke Zedekunde en de aanwijzing der pligten van het Leeraar- en Herder-ambt. (38) De eerste toch was van der jeugd af aan het geliefde voorwerp geweest zijner betrachting; het laatste was tot aan het einde zijn lust en zijn leven. (39) — Met dankbare erkentenis doorbladeren nog zijne leerlingen de zedekundige lessen, welke hunne vlijtige pen bewaard heeft. Terwijl zij

den

den Meester door de woede der vlammen waren ontroofd, getroostte hij zich dit verlies door de hoop, dat zij in de handen zijner kweekelingen nog ftrekken mogten ter leering en ftichting van velen: *gelijk* hij, na de herhaalde bearbeiding daarvan, met het ftreelendst genoegen te kennen gaf, hoe veel hij, anderen onderwijzende, daardoor zelf had geleerd; hoe hij den geest en de voortreffelijkheid der Godsdienstleere daaruit kende, veel beter dan immer te voren uit eenig zamenftel van Godgeleerdheid. (40)

En geen wonder, de mensch, zoo als hij is, was het belangrijk voorwerp, dat hij ons ter befchouwing aanbood; terwijl wij in zijne getrouwe tafereelen ons zelven herkenden.

Hoe gemakkelijk gewende hij ons aan eene oefening, zoo naauw verwant met onze behoeften en met ons inwendig gevoel.

's Menfchen zedelijke aard en zijne betrekkingen tot den Opperften Wetgever werden ons voorgefteld, zoo als de befchouwing onzer natuur en de Goddelijke openbaring dezelve leeren ontvouwen; het verband tusfchen de gehoorzaamheid aan de voorfchriften van den alleen heiligen wil en het waar geluk van den mensch ftond duidelijk voor ons oog. Het toppunt van heil, den Christen als zijne verhevene beftemming aan-

gewezen, vervoerde onze verbeelding; de deugd, in alle hare reinheid, aanminnigheid en waarde, ontvonkte ons gemoed, terwijl hare fchoone beeldtenis was zamengefteld uit de Goddelijke trekken, waarmede de vlekkelooze JEZUS haar in zijne leer kenfchetste, en, wat meer is, — door zijn voorbeeld vertegenwoordigde. Met diepe treurigheid ontdekten wij, bij elken blik in ons zelven, de beklagenswaardige ontaarding van het menfchelijk geflacht, en, bij de levendige overtuiging van de volftrekte noodzakelijkheid der herftelling van hetzelve, gloeide ons hart van eerbied en dankbaarheid jegens Hem, wiens onbegrensde ontferming zijnen diep gezonken' broeder de hand bood, om hem op te voeren tot de verhevenheid zijner volmaakte geftalte. Getroost en bemoedigd vestigden wij ons oog op het heerlijk tafereel van den alzoo door Goddelijke kracht hervormden mensch, en befchouwden met verrukking zijnen veredelden geest, zijnen gezuiverden wil, zijnen heiligen wandel. Wij zagen hem, door het geloof verlicht, door de liefde aangevuurd, door de hoop onderfchraagd, met kinderlijken ootmoed, getrouw aan zijnen pligt in alle zijne openbare en bijzondere betrekkingen, in zijnen wandel met God en in zijne verkeering met de menfchen, op het voetfpoor zijnes Goddelijken Meesters, naar het doel zijner hemelfche

roe-

roeping ftreven, onder de voorbereiding tot hoogere volmaking en oneindige zaligheid.

Terwijl mijne zwakke hand deze te onvolkomene fchetfe (41) voor U afmaalt, herinner ik mij met levendig genoegen, hoe onze waardige Leeraar geenen arbeid fpaarde, om ons den rijken voorraad der befte zede-leeraars, zoo in als buiten het Vaderland, te ontfluiten; hoe hij de fakkel der wijsbegeerte voor ons ontftak, zonder ons oog door een fchitterend vreemd licht te verblinden; (42) hoe hij ons de Godzaligheid met de waarheid fteeds hand aan hand affchetste; hoe hij de inwendige kracht der eerfte als de zegepraal der laatfte roemde; hoe onze knie en ons hart gelijkelijk bogen, wanneer hij ons zijnen Goddelijken Meester voorftelde, als den besten Leeraar der deugd.

Doch, hoe zeer hij het liefst bezig was in dit onderwijs, verzuimde hij echter geenszins het leerftellig onderrigt; voor eerst, omdat hij uit overtuiging regtzinnig was en zich dus ook als zoodanig wilde doen kennen; ten tweeden, omdat hij de voordragt van het kerkelijk leerftelfel befchouwde als regtftreeks behoorende tot de pligten van zijn ambt. Dus fchreef (43) hij wegens dit zijn voornemen aan eenen vriend, en bevestigde met der daad deze lofwaardige betuiging.

Na-

Nadat hij, gedurende zes jaren, alzoo verschillende takken der Godgeleerdheid had behandeld, en zijne leerlingen in het verdedigen van den geopenbaarden Godsdienst tegen deszelfs vroegere en latere bestrijders door onderling redetwisten had geoefend, (44) werd RAU, bij het overlijden van den Hooggeleerden SCHEIDIUS, tot het onderwijs der Oostersche Talen en Oudheidkunde geroepen, een jaar later, door de wangunst der tijden daarvan tot zijn vorig vak teruggebragt, doch eerlang met nieuwen roem geheel gewijd (45) aan die oefeningen, welke, gelijk wij zagen, door aangeërfde zucht hem als een kind reeds dierbaar waren geweest, welke hij als jongeling had verrijkt en die, met de Godgeleerdheid zoo naauw verwant, steeds de voorwerpen bleven zijner liefde.

Voorzeker eischt uwe billijkheid niet van mij, dat ik hier onzen RAU op dat ware standpunt plaatse, waarop hij niet alleen in smaak en sierlijkheid, maar ook in Oostersche geleerdheid, rijkdom van kennis, uitgestrekte belezenheid en oordeelkundige toepassing van dit alles stond met betrekking tot zijne voorgangeren zoowel als tot zijne tijdgenooten, of zijne bijzondere en openbare verdiensten, als Hoogleeraar der Oostersche Letter- en Oudheidkunde, naar den eisch voorstelle; die taak is boven

mij-

mijne krachten, en kan door niemand waardiger vervuld worden, dan door zijnen edelaardigen, geleerden en welſprekenden opvolger. (46) Vergunt mij echter, dat ik mijne ſchets, hoe flaauw dan ook, zoo volledig make, als mij mogelijk is, en, daar eigene ondervinding hier ontbreekt, de getuigenis zijner leerlingen inroepe. (47) Dankbaar doen zij hulde aan het naauwkeurig ſpraakkundig onderrigt, dat zij van hunnen geliefden Meester ontvingen, en waarvan hij hun het belang wijsſelijk poogde in te ſcherpen, om zoo te verhoeden; dat zij, door de ſchoonheden der Oosterſche Dichtkunde weggeſleept, zich om bondige taalkennis minder bekreunden. Ook ſcheen de wijze, waarop hij over dit onderwerp ſprak, de dorheid daarvan te veraangenamen. De rijkdom zijner woordenkennis in de Oosterſche talen in het gemeen, en in het Arabisch in 't bijzonder, de blijkbare vrucht zijner belezenheid, werd als zeldzaam voor zijnen leeftijd geprezen. (48) De taal- en uitlegkundige aanmerkingen, waardoor hij de verklaring der Oosterſche ſchriften verrijkte, waren meer op bondige bewijzen, dan op ſtoute gisſingen gegrond; hij hield zich vast aan de beginſelen eener wijze oordeelkunde, verre verwijderd van de vermetele roekeloosheid veler buitenlanders, wier verdiensten hij echter, waar hij kon, edel-

edelmoedig erkende en prees. Zijne bedachtzaamheid in het behandelen der oude oorkonden der Goddelijke openbaring vloeide voort uit den opregten eerbied, dien hij voor dezelve koesterde. Hare treffende ſchoonheden wist hij tot zulk eene hoogte te verheffen, in zulke roerende gezigtspunten te plaatſen, zoo geheel met zijne verbeelding te omvatten, en met al de kracht zijner welſprekendheid in de ziel zijner leerlingen te prenten, dat het gevoel van den leeraar in hen overging, en den triumf der waarheid over de ligtzinnigheid en het ongeloof verzekerde.

Nuttig en aangenaam was natuurlijk zulk een onderwijs; lust en ſmaak voor de Oosterſche Letterkunde moesten daardoor worden ingeboezemd of opgewekt, en welkom was den Meester elk leerling, die om inlichting of hulp zich in 't bijzonder bij hem vervoegde.

Openbare vruchten daarvan vindt gij in de taalkundige proeve van den Heere VAN VLOTEN, (49) welke, volgens den beroemden SILVESTRE DE SACY: van des Schrijvers oordeelkunde en belezenheid eene gunstige getuigenis geeft, (50) gelijk zij ten bewijze ſtrekt van het vlijtig gebruik, dat de Leeraar met zijne leerlingen maakte van den ſchat van Oosterſche Handſchriften, dien de Akademiſche Boekerij bezit.

Met

Met verlangen ziet de geleerde Wereld den arbeid van eenen anderen lofwaardigen kweekeling van onzen RAU te gemoet, die zich reeds als een' beoefenaar der Arabische Dichtkunst heeft onderscheiden, en welhaast dezen zeldzamen roem staat te vergrooten. (51)

Den alouden luister der Oostersche Letterkunde in ons Vaderland te verhoogen, was de edele zucht van den waardigen Uitlegger van WARNERS kostelijk Legaat; menig sieraad daarvan zou door hem in 't licht zijn gebragt, indien de hand des doods zijne levenslamp niet ontijdig had uitgedoofd. Hoe dierbaar wordt ons dus alles, wat wij van hem overig hebben, daar het vooruitzigt op ruimer geschenk door de verwoesting van zijnen Oosterschen geleerden arbeid ons ganschelijk is ontzegd. ô Hoe veel moed en volharding kostte hem het einde zijner loopbane, waarvan de moeijelijkheid zich als vernieuwd had, en wie onzer misgunt hem, bij deze gedachte, zijne roemvolle rust!

Gewis, terwijl de zegenrijke invloed van zijn onderwijs door zijne leerlingen meer en meer verspreid wordt, en het zaad, door zijne hand gezaaid, hem eenen heerlijken oogst voor de eeuwigheid bereidt, leeft zijn onsterfelijke geest in zijne nagelaten schriften, tot onzen troost, tot heil der volgende geslachten.

Tal-

Talrijk en omflagtig zijn dezelve niet; tot veel fchrijvens lieten hem zijne dubbele ambtsbetrekkingen en menigvuldige bezigheden, bij zulk een kort leven, geen' tijd; maar hij liet ons eenen fchat na, wel klein van omvang, maar groot in waarde; enkele edele gefteenten, welke mijne hand in den lauwerkrans, dien zij hem vlecht, bevend poogt vast te hechten.

In der daad, Toehoorders, wanneer ik de Redevoeringen (52) van den welfprekenden RAU zoo bij het aanvaarden van het Hoogleeraar-ambt der Oosterfche letteren en der gewijde dicht- en redekunde, als bij het nederleggen van het tweemalen met lof bekleede Rectoraat van 's Lands Hoogefchool voor een niet minder aanzienlijk dan talrijk gehoor telkens gehouden, aandachtig herleze, (en dit deed ik meermalen) fta ik in twijfel, wat meer te bewonderen, of de nieuwheid en gepastheid der gekozene ftoffe, of de rijkheid, geregeldheid en fierlijkheid der bewerking, of de zuiverheid van den echt Latijnfchen ftijl, of eindelijk de alles overmeesterende zeggenskracht, waardoor zij zich allen luisterrijk onderfcheiden: maar deze bewondering ftijgt nog hooger, wanneer ik alle de krachten van de verheven genie, welke die meesterftukken heeft voortgebragt, zich vereenigen zie ter handhaving van het Goddelijk gezag der vroegere en latere Openbaring.

Zou-

Zoude ik het wagen, met eene vermetele hand U dorre ſchetſen op te hangen van deze heerlijke tafereelen, of het een of ander ſtuk daarvan in onze moedertaal over te brengen? Neen, — uw kunstgevoel, uw oordeel en uw ſmaak verheffen zich gewisſelijk luide tegen den onberadenen, die, in plaats van U een oorſpronkelijk ſchilderij van een' der beste meesters te vertoonen, U met eene beſchrijving daarvan wilde te vrede ſtellen; of wat zoude ik vertalen voor eenen kring van geleerde Mannen, die gewoon zijn zich te laven aan de echte bron; en is er bovendien aan de behoefte van dezulken, die dit onſchatbaar voorregt misſen, niet reeds voldaan door de getrouwe, keurige en krachtige pen van een' onzer Medeleden, zoo iemand anders, daartoe bij uitnemendheid bevoegd? (53)

Zonder mij dus te begeven tot de ontvouwing en beoordeeling der onvergelijkelijke Redevoeringen, waarvan ik ſpreek, zij het mij alleen vergund nog voor eene poos uw oog te vestigen op Hem, die daarin, en als Dichter, en als gewijde Redenaar, den alouden vaderlandſchen roem handhavende, met volle regt als een voorbeeld ter navolging verdient te worden aangeprezen.

Indien gevoel voor het ſchoone, kracht van

verbeelding, getrouwe nabootſing der natuur, en ſchilderachtige uitdrukking de kenſchetſende eigenſchappen zijn van den waren Dichter, dan zeker verdient RAU dien eernaam bij uitnemendheid. Al hadden wij van Hem geen enkelen regel in gebonden voetmaat of zoetvloeijend rijm, kon Hem die roem niet onthouden worden; daar, volgens het oordeel van den Man, (54) wien niemand in dezen een beſlisſend gezag ontzegt, en die de banden der Dichtkunst zegevierend geſlaakt heeft, het wezen derzelve gelegen is in het gebruik van leenſpreuken en perſoonsverbeeldingen, en van het wonderbare, daar zulks noodig is; in het ſchilderen onzer denkbeelden door natuurlijke beſchrijvingen en vergelijkingen; 't welk noch door regelen, noch door lesſen, dan die van het gezond verſtand en den goeden ſmaak, maar best geleerd wordt door de getrouwe beoefening der Ouden, als de edelſte navolgers der natuur. RAU, die met zuiver gevoel en echten ſmaak de voortreffelijkheid der Hebreeuwſche dichteren boven de Arabiſche tastbaar maakt voor den esthetiſchen zin, — die ons in de ſtoutheid en majesteit van den verhevenen JOB, in den rijkdom, de verſcheidenheid en wijsheid van den onvergelijkelijken HOMERUS, in de bevalligheid en teederheid van den roeren-

renden OSSIAN de Dichtkunst als verwezenlijkt, — die, terwijl hij ons deze eerwaardige Barden voorſtelt, zoo als zij wisten te ſcheppen, te ſchilderen, te bewegen en te vermaken — zoo als zij waren Priesters van God en de natuur — die; zeg ik, zelf door hunnen geest bezield, een' heiligen gloed in ons ontſteekt en ons in verrukking houdt opgetogen: — RAU, die den eerſten Christen-martelaar vergood, de Mexicanen over Spanjes beulen gewroken; den Verdediger van de vrijheid der Dichtkunst bezongen, door ANDROMACHES klagt de harten geroerd heeft, en van den lof zijns Goddelijken Verloſſers de wanden der aan hem geheiligde tempelen ſteeds doet weêrgalmen; (55) verdient eene plaats in den rei der beroemdſte Dichteren, naast die van zijnen meest geliefkoosden SARBIËVIUS.

Gelijk er een natuurlijk verband is tusſchen de Dichtkunst en de Welſprekendheid, gelegen in beider aard, doel en werking, zoo was ook RAU Dichter en Redenaar geboren, en beide deze begaafdheden waren zoo naauw verwant met de uitmuntendſte eigenſchappen van zijnen geest en van zijn hart, verbeeldingskracht en gevoel; zij werden door hem met zoo veel wijsheid en volharding geoefend, tot zulk een verheven ein-

de aangelegd, en maakten in zijn oog zoo zeer het gewigtigst deel zijner bestemming uit in dit leven, dat men naar waarheid zeggen mag, dat het geheel is besteed in den dienst der gewijde Redekunde, dat is, in den dienst van JEZUS, ter zaligheid van menschen, tot eer van God.

Ja, Toehoorders, hierin is de hoogste roem gelegen van Hem, die een zeldzaam sieraad was van den leerstoel en den kansel, dat hij al het bevallige, innemende en waardige van zijne uiterlijke gestalte, alle de voortreffelijke gaven van zijnen waarlijk grooten geest, alle de beminnelijke hoedanigheden van zijn edel hart, al den rijken schat van zijne veelomvattende kennis geheel en volstandig heeft doen dienen tot zulk een nuttig doel, en niet tot het verzamelen van rijkdommen, niet tot het najagen der harsenschimmen eener ijdele eerzucht, niet tot het genieten van de gemakken en zinnelijke vermaken, welke zoo dikwerf den edelsten aanleg bederven, de kostelijkste zaden verstikken en de verhevenste bestemming verijdelen.

O kon ik hem U zoo schilderen, zoo als hij voor mijne opgetogene verbeelding staat; met dien deftigen ernst, waarmede hij, vol van de waardigheid zijns ambts, het spreekgestoelte beklom; zoo als hij den eerbied op-

wek-

wekte, het godsdienſtig gevoel door het gewijd gezang ſtemde, den loggen en verſtrooiden geest allengs door het ſtatig klimmend gebed tot den Onzienlijken opvoerde, in aanbidding, dankbaarheid, berouw en liefde deed wegzinken, en het vereenigd offer aller harten voor den troon des verhoogden Middelaars en door Hem tot den Vader bragt.

Getroffen door de nieuwheid van het aangekondigd onderwerp, of ingenomen door deszelfs belangrijkheid, gevoelde zich de toehoorder dadelijk gebragt in die zielsgeſteldheid, welke de Redenaar in hem opwekken, en geplaatst op dat ſtandpunt, waaruit hij hem den tekst wilde doen beſchouwen. De ware zin en het juist verband deszelven werd met zoo veel klaarheid, eenvoudigheid en bevalligheid aangewezen, dat men zich verwonderde dit zelf niet aanſtonds te hebben ingezien; al wat er fraai, treffend of roerend in was, wist de redenaar zoo verrasſend te doen uitkomen, als of hij aan een ongeoefend oog de ſchoonheden van een meesterlijk tafereel aanwees, terwijl hij den kundigſten beſchouwer nog altijd iets nieuws deed opmerken, of het bekende in zulk een daglicht vertoonde, waarin deze het nog nimmer had bezien.

Zelf geheel doordrongen van den geest der

gewijde Schrijvers; hunnen leeftijd en landaard, hunne zeden en karakter, hunne tijdgenooten en betrekkingen, hunne ſchriften en hun doel door en door kennende, wist hij den toehoorder in dit alles zoo gemakkelijk in te leiden, dat deze zich ongemerkt in het verledene als verplaatst vond, en meende MOZES of de Profeten, JEZUS of zijne Apostelen zelve te hooren ſpreken. Uit hun eigen onderwijs vloeide onvervalscht het zijne voort, als uit de zuivere en echte bron; het was hem bijzonder eigen, uit hunne woorden onmiddellijk zijne leeringen af te leiden, en dit zoo natuurlijk en gemakkelijk, zoo gepast en belangrijk, dat men de vindingrijkheid van zijn vernuft, de fijnheid van zijn gevoel, de kieschheid van zijnen ſmaak daarin bewonderen moest. Even zoo was ook in de ontwikkeling en het betoog zijns onderwerps de ſchikking zijner gedachten en de verdeeling zijner bewijzen geheel karakteristiek, terwijl in de ganſche behandeling van dit gedeelte zijner redevoering de juistheid van zijn oordeel, het wijsgeerige van zijnen redeneertrant, en vooral de rijkdom van zijn' onuitputtelijken geest uitblonken. Men vond hem altijd weêr in de gadelooze hebbelijkheid van zijne gedachten ſchilderachtig voor te ſtellen, waardoor hij aller oog onbewegelijk op zich

ves-

vestigde en aller oor aan zijne lippen boeide: maar niet minder in het roerende van zijne geheele voordragt, waardoor hij het groote oogmerk der gewijde Redekonst zegevierend wist te bereiken. De kracht zijner welſprekendheid vermeesterde den toehoorder geheel, terwijl de Redenaar de overtuiging van zijn verſtand en het gevoel van zijn hart in hem overſtortte. Zoo veel waarheid was er in de zedelijke tafereelen van den menschkundigen RAU, dat een ieder, in weêrwil zijner verblinde eigenliefde, zichzelven beſchaamd en treurig toeriep: *zulk een mensch zijt gij.*

Zoo veel vermogen had hij op allen, die hem hoorden — dat hij hen henen zond even opgetogen over den Redenaar, als te onvreden over zichzelven.

Te vergeefs in der daad, M. H., zoude ik beproeven dit onuitputtelijk onderwerp naar waarde te behandelen. Ik zou den onvergelijkelijken Redenaar moeten volgen in zijne geheele loopbaan; U aanwijzen, hoe hij zijnen leertrant onderſcheidenlijk inrigtte naar den aard zijns onderwerps, naar de omſtandigheden, waarin de toehoorders zich bevonden, naar hunne behoeften; doch hoe ſchilder ik hem, zoo als hij met de majesteit der oude Profeten, met

hunne brandende liefde voor het vaderland (56) den Volke zijne fchuld verkondigde en de zinkende hulk van den Staat zoo getrouw en krachtig voorftelde, dat een ieder met hem uitriep: *Help ons, Heere, wij vergaan!* of zoo als hij, als een JOANNES, aan den gewijden disch gezeten, de liefde des Meesters in de gemoederen overbragt, en dezelve plegtig aan Hem verbond! Of zoo als hij . . . . doch waartoe vervolg ik — hij zelf fpreekt tot U, daar hij door de vergelijking met den grootften der Apostelen de onbereikbare verhevenheid — wat zeg ik — de Goddelijke Majesteit van JEZUS CHRISTUS zoo voorftelt, dat, gelijk hij nimmer den lof zijns Meesters waardiger verhief, hij zichzelven ook nimmer meer in zijne ware grootheid vertoonde; daar hij reeds hier woorden des eeuwigen levens fcheen te fpreken. Gij weet het, M. H., en velen uwer herinneren het zich met verrukking, dat de kracht zijner welfprekendheid nooit heerlijker uitblonk, dan bij de alles overtreffende uitvoering van dit meesterftuk, de kostelijkfte gedachtenis, die hij ons heeft nagelaten.

Nog zie ik hem op het geleerde fpreekgeftoelte en op den gewijden kanfel.

Onvergelijkelijk in der daad was daar zijn ftand, edel zijne houding, buigzaam, roerend en vol nadruk zijne ftem, gepast zijne beweging, fierlijk

en

en juist zijne gebaarmaking, vol uitdrukking en leven zijn gelaat, en bovenal zijn oog vol teederheid en vuur, vol kracht en majesteit. Zijn arendsblik, dien niets ontglipte, was overal, gebood alom ſtilte, ernst en eerbied, beteugelde den roekeloosten zondaar en drong door tot in den diepſten ſchuilhoek van het hart. Doch hoe beziel ik U dit beeld? Hoe ſchilder ik U dat geheel, zoo volkomen overeenſtemmende met de waardigheid van den kanſel; dat bedaarde, deſtige, eenvoudige, ootmoedige, langzame van zijn begin; dat ongevoelig verlevendigen en verſnellen van zijnen voortgang; dat toenemen van zijnen moed bij de verheffing van zijn gevoel; dien ernst, dien ijver, dien aandrang, waarmede hij ten einde ſnelde? Was niet de vloed zijner welſprekendheid in der daad onwederſtaanbaar en gelijk aan eene rivier, die, zachtkens uit eene ſtille bron ontvloeijende, ſtraks met vollen ſtroom over de velden ſtort, en eindelijk bosſchen en rotſen ter nederwerpt en medevoert? (57)

Gelijk dus de gewijde welſprekendheid zijnen grootſten roem uitmaakte, zoo was ook derzelver beoefening zijne geliefdſte bezigheid. Zijne lesſen over dezelve werden niet alleen door hen, welke hij tot het heilig dienstwerk voorbereidde, maar ook door eene talrijke ſchare van jonge

lieden, wier bestemming elders lag, bij herhaling en steeds met nieuwe toejuiching bijgewoond. (58)

Van deze lessen, waarin de verstandigste voorschriften door eene keurige verzameling der beste voorbeelden opgehelderd en bekrachtigd werden, is, helaas! niets meer overig; doch de geest dier voorschriften is bewaard in de laatste Redevoering van onzen RAU, waarin hij *de natuur als de beste leermeesteresse der gewijde welsprekendheid* voorstelt: terwijl zijn eigen voorbeeld, de proeve van de wijsheid zijner lessen, waardig gevoegd te worden bij dat der grootste Mannen onder zijne voorgangeren, ter navolging overblijft voor dit en verdere geslachten.

Wie genoot meer algemeen duurzaam en volkomen het onschatbaar voorregt, hetwelk hij zelf (59) als het toppunt van geluk en roem den gewijden Redenaar aanwees; de liefde, het vertrouwen, de bewondering en den lof der menigte? Maar wie verdiende dezelve ook immer meer dan hij?

Komt niemand de eernaam van *Godgeleerden* toe, ten zij hij tevens dien van een *goed* mensch verdiene; is geen Godgeleerde waarlijk

regt-

regtzinnig, dan die ook waarlijk *Godvruchtig* zij; en ontſpringt de welſprekendheid uit de deugdzaamheid en grootheid des gemoeds: deze drievoudige uitſpraak (60) wordt door het voorbeeld van RAU volkomen bevestigd.

Hij was een *goed mensch* in den edelſten zin des woords; zijne *regtzinnigheid* ſproot uit een vroom gemoed; en de zuivere bron zijner echte welſprekendheid was een *gevoelig* en *edel* hart, doordrongen van liefde tot God en den naaſten.

Van daar, dat hij niet alleen gedurende zijn leven het voorwerp was van elks bewondering, hoogachting en liefde, maar dat hij dit blijft na zijnen dood, welke als een algemeene ramp des Vaderlands wordt betreurd.

Geen wonder dan, dat hij reeds vroeg onder zijne voorſtanders de aanzienlijkſte en waardigſte mannen tellen mogt; (61) dat de grootſte Dichters zijnen lof bezongen; (62) dat de vermaardſte Maatſchappijen trotsch waren op zijnen naam; (63) dat een der oudſte adelijke geſlachten de naauwſte verbindtenis met hem niet afwees; (64) en dat hem, bij onderſcheiding, Koninklijke eer en gunst te beurte viel. (65) Bij zijnen grafzerk, met zoo vele en zoo heilige tranen beſproeid, verſtomt de nijd of verſchuilt zich beſchaamd onder zijne Lofredenaars.

Wordt het door allen, die prijs ſtellen op wa-

ware eer, voor den hoogſten roem gehouden de loffpraak weg te dragen van waardige en beroemde mannen; zoo zij het mij vergund in dezen achtbaren kring openlijk te vermelden die van den vermaarden en geachten SILVESTRE DE SACY.

„Niets evenaart, dus ſchrijft hij mij, het ſmartelijk gevoel, dat mij het onverwacht overlijden van mijnen Vriend, den Heer RAU, doet ondervinden, en het zou mij tot troost zijn iets tot zijnen lof te kunnen bijbrengen. Ik heb in hem een godsdienſtig Man gevonden en tevens een goed Vriend, ijverig in dienst-betoon, en ik houde mij verzekerd, dat allen, die hem naar waarde gekend hebben, hem dezelfde getuigenis geven." (66)

Eenparig, ja, eenparig ſtemt hiermede in de waardige rei onzer inlandſche Geleerden en inzonderheid die zijner beroemde Ambtgenooten aan de Koninklijke Hooge School, onder welke hij zijne beste en getrouwſte vrienden heeft.

Aandoenlijk voorwaar en vereerend was de ſprakelooze droefheid der Oudſten van den achtbaren Senaat op het vernemen van den dood hunnes Lievelings, terwijl de tranen van alle deszelfs leden het zuiverst offer waren der algemeene ſmart.

En met regt, hij verdiende dezelve volkomen.

In

In bescheidenheid, hoogachting en vertrouwen jegens hen gaf hij niemand toe.

Zijnen geliefden en geëerbiedigden PESTEL had hij door eene Lofrede, beider waardig, eene gedenkzuil gesticht, die bij de meermalen vermelde verwoesting mede verbrijzeld is. (67)

Het is niet onopgemerkt gebleven, dat onder de talrijke schare der Gemeente, welke haren Herder betreurde en met stillen weemoed daar troost zocht over zijn gemis, waar hij haar zoo dikwerf had getroost, de behoeftigen en armen het overvloedigst tranen storteden.

De waarheid van den lof, door zijne Ambtgenooten en Vrienden hem in Gods gewijden tempel gegeven, blijkt uit hunne overeenstemming in de hoofdtrekken, waarmede zij hem, naar zijne onderscheidene betrekkingen, op eene roemwaardige wijze hebben gekenschetst. (68) Hunne rouwklagt is de algemeene klagt van het gansche Kerkgenootschap, waarvan hij een steunpilaar was, (69) ja van geheel het Protestantsche Christendom, 't welk hem als zijnen schutsheer mogt beschouwen.

Ja, M. H., dien eernaam was RAU waardig; want hij was eene der hoofdzuilen van de Hervormde Kerk in dit Rijk, daar hij, wegens zijne aanzienlijke betrekkingen meer dan eenig ander in staat was haar te onderschragen.

Ten

Ten hoogften dierbaar waren hem hare belangen. Geheel doordrongen van de waardigheid zijns Herder- en Leeraar-ambts, offerde hij aan de vlijtige, getrouwe en ftandvastige betrachting van alle de pligten, welke daarmede zijn verknocht, zijne beste krachten op.

Hem U naar waarde in de oefening dier pligten te befchrijven, is mij even min mogelijk, als hem naar eisch te fchetfen, zoo als hij was en zich vertoonde in alle maatfchappelijke, zoo openbare als bijzondere, betrekkingen: doch ik wil de laatfte oogenblikken, die wij hier zijner nagedachtenis wijden, befteden aan de befchouwing van zijn leerrijk en aanminnig *voorbeeld*.

Waant intusfchen niet dat ik aan hetzelve eene ingebeelde volmaaktheid toefchrijve; ô neen! hij was een mensch — maar ik ben zijn lofredenaar en niet zijn rigter; en wie uwer zou dit willen wezen? Wie uwer roemt niet veeleer met mij het voorregt van RAU te hebben leeren kennen, als een' der edelfte menfchen, en verheerlijkt niet in hem den wijzen, goeden en magtigen Schepper der natuur?

Al wat ter veredeling en befchaving van den mensch kan verftrekken, was hem welkom en dierbaar. In weêrwil zijner veelvuldige en gewigtige bezigheden, leende hij zich volvaardig tot

tot het opzigt over de lagere Scholen in deze Stad, en achtte dit, hoe weinig roems er mede zij gepaard, geenszins onbestaanbaar met den luister van zijnen stand en eervolle bediening. (70)

De Kunst vond in hem eenen gevoeligen beschouwer, kundigen beoordeelaar, ijverigen onderzoeker en edelmoedigen voorstander. Hij wist de voortbrengselen, waardoor zij de oudheid heeft verrijkt, met die der latere tijden nuttig te vergelijken. Aan zijn geoefend oog ontglipte nimmer eene afwijking van de schoone natuur. Met hoe veel smaak en bevalligheid wist hij den konstenaar den waren weg tot roem op te leiden! (71) Bij zijne eerste intrede in het Museum Napoleon, wees hij terstond de beste stukken der eerste Meesters aan; zoo dat hij, schoon in Frankrijks Hoofdstad een vreemdeling, in het gebied der fraaije kunsten geheel bleek t'huis te wezen. (72)

Op zijne reizen naar Duitschland, Engeland en Frankrijk (73) was, gelijk in zijn Vaderland, de beschouwing der natuur, de beoefening der kunst, de uitbreiding der wetenschappen en boven alles de kennis van den mensch zijn belangrijk doel.

Van daar dat hij het liefst zulk eene manier van reizen verkoos, die, schoon minder luisterrijk

en

en gemakkelijk, hem de meeste gelegenheid aanbood tot den omgang met allerlei foort van menfchen.

Ook had hij zulk eene ware befchaafdheid, zulk eene bevallige beleefdheid, zulk een kiesch gevoel van betamelijkheid verkregen, dat zijn gezelfchap door al wat aanzienlijk en befchaafd was, vlijtig werd gezocht; dat hij in de verkeering met vrouwen door eene ongemeene bevalligheid uitblonk; terwijl hij tevens door eene aanmoedigende vriendelijkheid de eenvoudigfte en armfte menfchen tot zich trok.

Waar hij was ftichtte hij eendragt en vrede, verfpreidde hij gezellige vrolijkheid en wist zijne redenen fteeds met zout te befprengen. (74) Het eenvoudigst onthaal, met een goed hart aangeboden, was hem het aangenaamst. Zacht, toegevend en gemakkelijk van aard, ontweek hij allen twist. In zijne houding en gelaat heerschte eene onvergelijkelijke aanminnigheid, terwijl op zijne lippen eene betooverende lieftalligheid zweefde.

De verhevene lofspraak van den Apostel PAULUS op de liefde mag in nadruk op hem worden toegepast. (75)

Hij was een befcheiden, teeder, edelmoedig en ftandvastig vriend. „Zijn hart, (dus fchrijft mij een der gemeenzaamfte en waardigfte metgezel-

zellen zijner jongelingſchap, (76) dat in trouw en eerlijkheid naauwelijks zijn weêrga had, was zoo braaf, zoo goed, zoo open, zoo kiesch, dat ik mijnen RAU te vergeefs zou trachten weder te vinden."

Dien hij eens lief had, beminde hij tot den einde toe; — en ſtonden niet om zijn ſterfbed dezelfde vrienden, welke, gedurende de grootſte helft van zijn leven, de vertrouwden waren van zijn hart? (77)

Hoe wars van alle ſtijve gemaaktheid, pharizeeuwſchen hoogmoed en uiterlijk vertoon van geveinsde vroomheid, had hij eerbied voor zichzelven en ontzag voor zijne waardigheid; trotſeerde nimmer roekeloos het vooroordeel, zelfs niet in het genot van zulke vermaken, welke de menigte, hoe gaarne zij die zelve geniete, aan zijnen ſtand ontzegt. Op zijn' tijd echter wist hij zich wijsſelijk te ſchikken naar de welvoegelijkheid en zijn gedrag in te rigten naar zijn openbaar aanzien.

Wanneer het aankwam op de eer van den Godsdienst, — week hij voor niemand in edelen moed. — Wat hij door wijze overreding en roerenden ernst niet verwinnen kon, vermogt hij door gezag. Beſchaamd ſloeg de

drieste godverzaker voor hem de oogen neêr en barstte van ſpijt, dat hij zijnen verwaten trots verbrijzeld en zijne lasterende tong gebreideld voelde.

Aanmerkelijk was de invloed, dien hij op de gemoederen had, gebleken inzonderheid gedurende de herhaalde waarneming van het Opperbeſtuur der Univerſiteit. (78) Zijne zucht voor de Akademiſche jeugd was hartelijk, wijs, liefderijk, ijverig, werkzaam. Een' goeden aanleg ontdekte hij door de ſchroomvalligheid heen van eenen nederigen ſtaat. Wat men voor eenen jongeling deed, dien hij aanbeval, rekende hij als aan zichzelven gedaan, en, hoe zeer ook meermalen te jammerlijk in zijne verwachting bedrogen, bezweek of verflaauwde zijne werkzame liefde nooit.

Elk Akademisch Burger wist hij waardiglijk te behandelen naar zijnen ſtand. Waar zijne vermaningen en zijn raad in 't geheim genoegzaam waren, vermeed hij kiesch en beſcheiden alle opſpraak.

Zijne leerlingen waren zijne vrienden. De bloem der jongelingſchap was zijn lust, zijne liefde, de kroon zijnes roems. Zedig en naarſtig ontving zij zijn godsdienſtig onderrigt, en

zul-

zulken zelfs, die daarin anders het minst gezet waren, door zijne welſprekendheid uitgelokt, door zijnen ernst vermeesterd en door zijne teederheid geboeid werden.

Ik zie U, edele Jongelingen! dagen en nachten lang, met de moedigſte volharding, zonder den zwaarſten arbeid te ontzien, bij Leydens ramp, uwen geliefden Meester onafſcheidelijk bijſtaan. Ik zie U, bij het eerſte gerucht zijner ziekte, in volle ſcharen, met zigtbaren angst op het gelaat, zijne woning omringen, terwijl gij met huivering naar zijnen toeſtand verneemt. Algemeen was in alle uwe Scholen de verſlagenheid, bij de ontzettende mare van zijnen dood, en, daar uwe liefde niets meer vermogt, boodt gij U ſnikkend aan, om zijn dierbaar overſchot grafwaarts te dragen. (79) God vergelde U uwe liefde, gij waart zulk eenen Leeraar waardig!

Niet alleen was de jeugd het voorwerp zijner getrouwe zorgen; zijne liefde was even uitgebreid in haren werkkring als rein en edel in haar beginſel, terwijl zedigheid haar bevallig ſieraad was.

Volgt hem, M. H., den waardigen dienaar van JEZUS, tot aan den drempel van het verblijf der kranken, die zijnen troost verlangden;

ziet hem zijnen voet terug houden, om eerst zijne gedachten te verzamelen en ernſtiger te zijn in het gebed: (80) vergezelt hem in de armſte wijken van de ſtad, waar hij het liefst zijne herderlijke bezoeken deed, ziet hem bij de vermaningen en den troost van den godsdienst dien der milddadigheid voegen; hoort de zegeningen, door de behoeftigen hem achterna gezonden. Hoe velen openbaarden niet na zijnen dood, — verſtoken van zijne hulp, — den rijkdom zijner liefde, dien zijn bevel alleen hen deed verzwijgen bij zijn leven. — O de tranen der armen zijn de edelſte paarlen aan de kroon van onzen RAU!

Hij was braaf, om dat hij uit braven geſproten was. (81) In het ouderlijk huis woonden de wijsheid, de godsvrucht en de liefde. Voor den eenigen broeder was de terugkomst eener beminde zuster, na eene lange afwezigheid, een feest, waarvan hij met verrukking bij zijne vrienden ſprak. Hoe menig kinderlijk gedicht ademde niet de zuiverſte, hartelijkſte, vurigſte broeder- en ouderliefde; was hij niet ſteeds de wellust van zijn geſlacht, de roem van zijn huis?

De vroomheid van den eerbiedigen zoon, hoe ſtraalt zij niet door in elken brief, dien

hij

hij gedurende zijne laatfte uitlandigheid aan zijne Ouderen fchreef; hoe bekommert hij zich niet over hunne welvaart; hoe kinderlijk beveelt hij zich hunner liefde aan en vraagt om hunnen ouderlijken zegen. (82)

Geen verftrooijend vermaak, geene vereerende onderfcheiding van de eerfte en beroemdfte Mannen, (83) geene konst of wetenfchap, niets kon zijn hart aftrekken van de dierbaarfte voorwerpen zijner liefde, van ouders, gade en kroost.

Zulk een Zoon — hoe kon hij anders, dan een waardig echtgenoot, een teeder vader wezen: doch die liefde, krachtiger dan de dood, is door geene woorden te befchrijven, aanfchouwt haar in hare volle kracht.

Op den noodlottigen Twaalfden Januarij (84) van de belangrijkfte bezigheden zijner kerkelijke bediening, het onderwijs der jeugd en het bezoeken eenes kranken, terug keerende naar zijne woning, wordt hij, op eenigen afftand van dezelve, door de verfchrikkelijke uitbarfting ter aarde geworpen. Van de eerfte bedwelming bekomen, fpoedt hij zich naar het verblijf van gade en kroost, en ziet hetzelve ingeftort. Den man en vader verlaat, bij het volle gevoel der innigfte liefde, zelfs niet in dit onzagelijk

oogenblik, de hem eigene tegenwoordigheid van geest. — IJlings baant hij zich den weg, dringt door tot het vermoedelijk graf zijner dierbaarfte panden. Zijne welbekende ftem kondigt hun redding aan; zijn moed, zijne kracht, zijne voorzigtigheid, zijn geduld, zijne volharding bewerken dezelve. Hij geeft zijn kroost ten tweedenmaal het leven, en voert zijne gade uit de kaken des afgronds in zijne armen terug.

Nog treft mijn oor zijne verhevene taal, daar ik, met wankelenden tred over de puinhoopen tot hem doorgeworfteld en van aandoening overmand, weenende aan zijne borst viel. „Laat ons Mannen, laat ons Christenen zijn, mijn vriend! bedaar en droog uwe tranen. Wat zoude ik klagen! God heeft mij de treffendfte blijken zijner vaderlijke zorg doen ondervinden. Hij gaf mij moed en kracht en ftandvastigheid. Daar heb ik mijnen arbeid van twintig jaren in rook zien vergaan en mijn oog heeft niet eenen enkelen traan geftort, terwijl ik dit aanzag. Ik had immers mijne kinderen en hunne moeder behouden."

Dezelve niet te overleven was de vurige wensch zijner liefde, achtende hij zulks voor zich onmogelijk. Het noodlottig jaar was nog niet

niet ten einde, of deze wensch werd vervuld. Aan het ziekbed zijner kinderen, terwijl hij dankbaar roemde, zich nimmer zoo ſterk gevoeld te hebben als nu, daar hij hun zelfs zijne nachtrust opofferen kon, vergaderde hij vermoedelijk (85) de doodelijke zaden eener woedende ziekte, welke hem weldra op het veege ſterfbed uitſtrekte.

Twee dagen voor zijn overlijden weêrhielden (86) hem vriendſchap en liefde naauwelijks om nog tot zijne Gemeente te ſpreken. Plotſeling overweldigde de magt des doods zijn ligchaam; doch zijne ziel bezweek niet onder dit geweld. De bedaardheid van zijnen vasten geest was geenszins het uitwerkſel van het verſtompt gevoel; hij behield tot den einde toe zijne volle kracht.

Met de teederſte zorgvuldigheid (87) wilde hij zijne Ouderen omzigtig doen voorbereiden. De innigſte broedermin, echtelijke liefde en dankbare vriendſchap drukte hij, daar zijne tong weigerde, door zijn ſprekend oog, door zijne klemmende hand, door den laatſten kusch zijner bleeke lippen uit.

Gelaten wachtte hij, hoe zeer door de ſmartelijkſte benaauwdheid lijdende, den doodſnik af, met een vast ver-trouwen op zijnen Verlosſer.

Zelfs na het verfcheiden liet de adeldom zijner ziele hare verhevene indrukfelen na op zijn kalm gelaat, en hij was in zijn fterven, geijk in zijn leven, GROOT en GOED. (88)

AANTEEKENINGEN.

AANTEEKENINGEN.

(1) Bl. 1. Sedert vijf jaren houdt de Maatschappij der Nederlandsche Letterkunde, in 1765 te Leyden gevestigd en in 1771 met publiek Octrooi vereerd, gedurende het Wintersaizoen, gewoonlijk om de twee maanden eene openbare Vergadering, waarin door een of twee der Leden eene voorlezing in prosa of poëzij, overeenkomstig met den aard en het doel der stichting, gehouden wordt. De Hoogleeraar RAU had zich verbonden, om op den 12 Februarij 1808 eene spreekbeurt te vervullen, terwijl de Heer J. H. ONDERDEWIJNGAART CANZIUS na hem zou optreden. Met de grievende smart over den dood mijns waar-

waardigen Leeraars en Vriends vereenigde zich bij mij dadelijk de wensch om zijne nagedachtenis te vereeren; de ſpreekbeurt, welke ik wist, dat hij op zich genomen had, kwam mij daartoe eene bijzonder geſchikte gelegenheid voor; alle valſche kieschheid en te ver gedrevene nederigheid ter zijde ſtellende, gaf ik alleen gehoor aan de inſpraak van mijn hart, bood mij aan tot Lofredenaar van RAU, en had het genoegen van mijn ontwerp door den geëerden Voorzitter der Maatſchappij, den Hooggeleerden TE WATER, goedgekeurd te zien, onder de aanmoedigende verklaring, zoo van zijne zijde als van die mijns geachten Zwagers, den Hoogleeraar SIEGENBEEK, Secretaris der Maatſchappij, dat de onderſcheidene betrekkingen, waarin ik tot den Overledenen ſtond, mij tot de taak, welke ik op mij wilde nemen, genoegzame bevoegdheid gaven. Intusſchen zag ik met hen ligtelijk vooruit, dat de volvoering dier taak, zou zij eenigzins aan het oogmerk beantwoorden, den geheelen tijd, tot de voorlezing gewoonlijk beſtemd, zou wegnemen. Ik verzocht dus den Heer ONDERDEWIJNGAART CANZIUS zijne ſpreekbeurt, ten mijnen gevalle, om des onderwerps wille, geheel aan mij afteſtaan, en verkreeg dit gereedelijk van zijne heuschheid.

Bij mijnen Zwager, met den Dichter BILDERDIJK bijzonder bekend, ontſtond inmiddels het ontwerp, om dezen zijnen Vriend te overreden, dat hij door zijne lier het plegtig uur, der nagedachteniſſe van RAU gewijd, zou heiligen. Dit ontwerp werd ook de wensch van mijn hart en het gevoel des edelen Dich-

Dichters ſtemde weemoedig in met denzelven. Zijne rijke Dichtluim bragt in éénen ſlapeloozen nacht den Lijkzang voort, die bij deze Loſrede gedrukt is.

(2) Bl. 3. Vid. ARISTOTELES Rhet. L. I. Cap. IX. CICERO de Leg. L. I. Cap. VIII.

(3) Bl. 3. Vid. HIERONYMI DE BOSCH, *Reſponſio ad Quaestionem propoſitam a Societate Litteraria Lugduni Batavorum; Quidnam est quod in Laudatione requiritur?* Pag. CLIX. et CLX. „Vere quidem dixit ISOCRATES in Evagora, *χαλεπὸν ἔϛιν ἀνδρὸς ἀρετὴν διὰ λέγων ἐγκωμιάζειν*; quoniam is, qui laudat, tam acri honeſti & decori ſenſu debet commoveri, agitari atque impelli, tantoque erga pulchritudinem virtutis amore incitari, ut quam ipſe admiretur & colat venuſtatem ac praeſtantiam, illam aliis tam vivis depingat coloribus & effingat, ut, quod PLATO de ſapientia eventurum fore, ſi oculis cerneretur, dixit, ita ipſa virtus, dum noſtrum ſub aſpectum paene ſubjiciatur, illud admirabile ipſius amplectendae excitet deſiderium."

Deze doorwrochte Verhandeling, is zoo in het oorſpronkelijk, als in het Nederduitsch vertaald, te vinden in het V^de Deel der *Verhandelingen van de Maatſchappij der Nederlandſche Letterkunde, te Leyden bij P. van der Eyk en D. Vygh*, 1781.

Het zij de hulde der dankbaarheid aan den geleerden Schrijver, dien het mij gebeuren mag mijnen hoog-geachten Vriend te noemen, wanneer ik hier open-

doenlijk erken, zeer veel aan de herhaalde lezing en beoefening van zijne lesſen en zijn voorbeeld verſchuldigd te zijn. Bij het vermelden hiervan herinnert men zich ligt zijne *Lofrede op* H. G. OOSTERDYK, *uitgeſproken in het Genootſchap Concordia et Libertate, den* 20 *October* 1795.

(4) Bl. 4. Vid. H. DE BOSCH, *Responſio &c.* Pag. CLVIII. „Laudationis finis est, ut iis hominibus, qui virtute praediti ſunt, dignus honos habeatur, aliique ad idem illud ſtudium incitentur. Et hoc ſane conſilium egregium est. Quid enim praeclarius hac in vita agere posſumus, quam ſi nos adeo pulchri honeſtique ſenſu veraeque virtutis amore tangi & inflammari appareat, ut quavis oblata occaſione eorum hominum, unde in humanum genus ſumma redundarunt commoda, quibus poſteri fruuntur, gloriam & laudes omni verborum ſententiarumque copia & gravitate commemoremus, eaque re ipſa efficiamus, ut alii, cum velut in tabula depictam talem virtutum contemplantur excellentiam, tam acriter ea commemoratione rerumque bene geſtarum deſcriptione commoveantur, ut non ante conquieſcendum putent, quamdiu non ſimile quid agendo nominis ſui memoriam apud poſteros gratam & praeclaram reddiderint."

(5) Bl. 6. SEBALD FULCO JOHANNES RAU zag het eerſte levenslicht te *Utrecht* op den zestienden October 1765.

Zijn Vader, de Hoog-Eerwaarde Hoog-Geleerde Heer

Heer SEBALD RAU, Doctor der Godgeleerdheid, Hoogleeraar der Oosterſche Talen en Oudheidkunde, alsmede der Typiſche en Uitlegkundige Godgeleerdheid, Lid van de Zeeuwſche Maatſchappij der Wetenſchappen enz., houdt nog den alouden roem der Oosterſche Letterkunde aan Utrechts Hooge-School, in eenen drie-en-tachtig jarigen ouderdom, ſtaande.

De Moeder van onzen RAU, Vrouwe SUSANNA SEBINA REIJTSMA, uit een deftig Friesch en Amſterdamsch Geſlacht geſproten, verſiert nog haren naam door hare godsvrucht.

S. F. J. RAU was de eenige Zoon van dit geacht, bemind en gezegend paar. Hij had drie Zusters, welke met hare Ouders den vroegen dood betreuren van hem, die de lust, de liefde en de roem was van zijn geſlacht.

Zediglijk vermeldt de waardige Grijsaard aldus zijne afkomst.

„Si plurimum interest, ad vitam literariam bene inſtituendam, quo loco natus ſis, et quibus parentibus, auſim dicere utrumque ſic contigisſe mihi, ut hoc primum ac praecipuum beneficium ſit, quod Dei providentia mihi concesſit.

Natus ſum Herbornae Nasſaviorum, ubi, inde a reſtitutis melioribus ſacris, illuſtris Schola fuit, quam CASPAR OLEVIANUS, et JOHANNES PISCATOR, aliique magni nominis viri quondam illuſtrarunt.

In hac Academia parens meus, et avus maternus, non improbabiles, aut obſcuri profesſores erant. Et ille quidem, postquam Marburgi Cattorum, duce HER-

HERMANNO SCHMINKIO, JACOBI PERIZONII discipulo, Historiam et literas Graecas atque Latinas, praeeunte autem JOHANNE JOACHIMO SCHROEDERO, linguas Orientales didicerat, aliisque viris doctis in Philosophia et Theologia haud perfunctorie usus fuerat, initio quidem Philosophiam et linguas Orientales, deinde vero etiam Theologiam profitebatur.

Mater mihi fuit AUGUSTA CATHARINA HAMELIA, JOH. SEB. HAMELII, Professoris Theologiae, et Ecclesiarum Dilleburgensium Inspectoris filia, quam eo lubentius commemoro, quia ei plurimum debeo, et in educatione mea partem habuit longe maximam.

Nam et literis Latinis erat imbuta, et miro legendi studio ferebatur, et, quod praecipuum est, in veritate divina haud mediocriter erat versata." &c.

Vid. SEBALDI RAVII *Orationes Duae, una de difficultatibus quibus premitur studium Antiquitatis Judaicae, deque Judicio in eo regundo, altera de beneficiis a Deo Opt. Max. inde a juventute in se collatis, quarum illa habita est publice die* XXIX. *Martii* CIↃIↃCCLXXXVII. *cum Magistratu Academico tertium, haec die* IV. *Aprilis* CIↃIↃCCCV. *cum eodem Magistratu quartum abiret. Traj. ad Rhen. Pag.* XXXIII. — XXXIV.

Van het plegtig houden dezer Redevoering vindt men in den *Algemeenen Konst- en Letterboden, voor het jaar* 1805, I. Deel. Bl. 226, het volgend wel gesteld berigt, 't welk ik niet onvoegzaam oordeele hier in te lasschen, als geheel instemmende met mijn eigen oordeel en gevoel.

„He-

„Heden, den 4 April, vierde de *Utrechtsche* Hooge-School het jaarlijksche Feest der inwijding van haren nieuw aangestelden Rector Magnificus. De Hoog-Eerw. Hoog-Gel. Heer SEBALD RAU droeg die waardigheid, gedurende dit afgeloopen Akademisch jaar en thans voor de vierde maal door hem bekleed, met het houden eener plegtige Redevoering, over aan den Wel-Ed. Hoog-Gel. Heer MATTHIAS VAN GEUNS, enz.

De Feest-plegtigheid van dezen dag wierd grootelijks veraangenaamd, door de herinnering van het zeldzaam voorregt, het welk onze Hooge-School genieten mogt, in den meer dan vijf-en-vijftig jarigen dienst, welken de Hoog-Eerwaardige RAU aan haar bewezen heeft: eenen dienst, welken hij nog, met onafgebroken lust en ijver, voortzet, en tot welken hij, door de helderheid van zijnen geest, en de gezondheid van zijn ligchaam, zich nog in staat gevoelt. De vergenoegde en dankbare Grijsaard konde dan geene stof uitkiezen, meer pasfende voor zijn karakter en omstandigheden, meer aangenaam voor allen, die belang in hem stellen, meer geschikt voor dit Feest, dan de dankbare vermelding van *de zegeningen, welke Gods goede Voorzienigheid hem, van zijne jeugd af aan, bewezen heeft.* En hij stichtte dit gedenkteeken, ter eere van het Opperwezen, op eene zoo kiesche, zoo bevallige, en zoo treffende wijze, dat de Toehoorders, welke, in grooten getale, van hier en van elders, ook van de naburige Leydsche Akademie, zamengekomen waren, hoogst voldaan de gehoorzaal verlieten.

's Mans beroemde Zoon, de Hoog-Eerw. Hoog-Gel. Heer SEBALD FULCO JOH. RAU, had, ter deze gelegenheid, eene bevallige *Ode* vervaardigd, welke, door eenen Konstkenner op Muzijk gebragt, gelukkig werd uitgevoerd door eenige Zangers en Muzijkanten, na dat de Redenaar, bij het eindigen van het verflag zijner afgeloopen jaren, met veel aandoening, gefproken had van zijne Christelijke verwachting op de zaligheden der toekomst. Dus werd toen de Spreker ingevallen door het gezang der

O D E.

Quem cafta Virtus, Mufaque, nobili
Ornant corona, non quatitur metu
Lethalis horae; fed fereno
Profpiciet fua fata vultu.

Sic iactus altis navita fluctibus
Portu quieto gaudet: amabilis
Sic umbra defesfum colonum
Exhilarat, ftrepitusque fontis.

Nomen fuperftes funera defpicit,
Vivitque grato pectore civium;
Exuta vinclis mens triumphat,
Et rapidis petit aftra pennis.

Van deze *Ode* is, door éénen onzer Vaderlandfche Dichteren, de volgende vertaling gemaakt, bij welke, zoo wel de uitdrukking der fchoone *muzijkale* com-

compositie, als de regelmaat der *Alkaische Ode*, en het gene de *Grieksche Prosodie*, ten aanzien der *quantiteit*, vordert, in acht genomen is.

Wien reine Deugd, wien Clio, met heiligen
Lauwer, gesierd heeft, schokt de bekommering
Voor 't doodlijk uur niet; maar gelaten
Ziet hij, geniet hij de verre toekomst.

Zoo komt de held uit ijslijke golven eens
Met vreugd de haven binnen: En aangenaam
Laaft zoo het oor, na zwaren arbeid,
't Lieve geruisch van het heldre beekje.

Zijn' nagedacht'nis, 't heillooze graf te sterk,
Leeft in 't vereerend harte der edelen;
Los van de kluisters, zegepralend,
Vliegt de gelukkige geest ten hemel."

(6) Bl. 7. Al wat ik hier en vervolgens van de vroege rijpheid der verstandelijke vermogens van RAU in het algemeen, en van zijne vroege taalkennis in het bijzonder gezegd heb, steunt op de omstandige berigten, die ik daarvan ontving zoo door des Overledenen Vader zelven, als door velen zijner Vrienden, waaronder het genoeg zij de Heeren BRUGMANS, HINLÓPEN en CARP te noemen, aan welke ik voor de mondelinge en schriftelijke berigten, mij met zoo vele heuschheid als dienstvaardigheid meêgedeeld, hier openlijk mijnen verschuldigden dank betuige.

RAU leerde het *Fransch* en *Hoogduitsch* als een kind, voor dat hij naar de Latijnsche Schole gezonden werd, het eerste van zekeren Monsieur BOURDON, die deze taal grondig onderwees en zeer goed uitspraak; het laatste van de Paltzische Studenten, welke de lessen van zijnen Vader hoorden en aan diens huis verkeerden.

Met het *Latijn*, *Grieksch* en *Oostersch* begon hij mede nog een kind zijnde, zoo als verder nader blijkt. Hij was voor het aanleeren van talen geboren.

(7) Bl. 8. In het Ouderlijk huis worden nog bewaard de aardige en naïve beschrijvingen, die RAU als kind van deze reizen maakte.

(8) Bl. 9. Deze getuigenis berust almede op het te voren vermelde gezag. RAU leerde met zijnen Vriend, den Heere W. CARP het *Engelsch*, toen hij de Latijnsche School verliet, met dat gevolg, dat hij, met dezen, twee jaren Student geweest zijnde, Diaken van de Engelsche Kerk werd, daar hij zeer gezien was bij den waardigen Leeraar BROWN, voor wien hij steeds hooge achting behield.

De kennis van het *Italiaansch* verkreeg RAU, nadat hij te *Leyden* gevestigd was, en de Hoogleeraar BRUGMANS, (toen reeds zijn bijzondere Vriend) die in deze oefeningen zijn metgezel was, getuigde mij verbaasd te zijn geweest over de onvergelijkelijke vaardigheid, waarmede hij zonder moeite die taal weldra geheel meester was geworden.

Het *Engelsch*, het *Hoogduitsch* en het *Fransch* ſprak RAU als of het zijne moedertale was. Elk die hem hoorde ſpreken, bewonderde de zuiverheid, de bevalligheid en de juistheid van zijnen tongval. Geoefende Franſchen, kieſche beoordeelaars in dit ſtuk, zijn te meermalen met hem bedrogen geweest en hielden hem voor hunnen Landsman.

Meer dan een zijner Hooggeleerde Ambtgenooten aan de Hooge-School hebben mij loffelijk vermeld de uitnemende vaardigheid, waarmede hij zich in goed Latijn, niet alleen over onderwerpen van geleerdheid, maar ook over voorkomende zaken, zoo ſierlijk als aangenaam wist te verklaren: eene hebbelijkheid, welke hem bij het bekleeden van het Rectoraat, in het leiden der beraadſlagingen van den Akademiſchen Senaat, als ook in den omgang met geleerde Vreemdelingen bijzonder verſierde; gelijk zij een ſprekend bewijs was van zijne bijzondere gemeenzaamheid met de ſchriften der Ouden, zonder welker vlijtige beoefening zulk eene meer dan gewone vaardigheid niet te verkrijgen is.

(9) Bl. 9. Deze vastheid in het ſpreken en ſchrijven van het Latijn, gelijk ook de vlugheid en naauwkeurigheid in het werktuigelijke der Latijnſche Dichtkonst, ſchrijft de dankbare Vader edelmoediglijk toe aan den Rector REITZ, en aan zijnen hoogbejaarden Ambtgenoot, den Hoogleeraar REITZ; zonder melding te maken van den invloed, dien zijn eigen ſtijl en voorbeeld al vroeg op zijnen Zoon gehad hebben. Hij vermeldt in de brieven, die hij de goed-

heid heeft gehad met mij te wisfelen, het bijzonder onderwijs van genoemden Hoogleeraar in de Latijnfche Syntaxis en Profodie als een der werkzaamfte hulpmiddelen voor zijnen lieveling, ter verkrijging der geprezen vastheid, keurigheid en vaardigheid.

(10) Bl. 10. RAU had als kind, al zeer vroeg, veel behagen in de dichtkonst. Het Ouderlijk gezin bewaart de eerfte uitvloeifels van zijn' ontluikenden dichterlijken geest, waarvan zijne jeugd en mannelijke leeftijd zulke keurige vruchten hebben opgeleverd; over welke in het vervolg meer.

(11) Bl. 10. Behalve eenige teekeningen met Oost-Indifchen inkt, door RAU, als kind gemaakt, bewaren zijne Ouders twee fchilderijen van zijne hand in olie-verw, waaruit men zijnen fnellen voortgang in de fchilderkunst bemerken kan, en welke getuigen, dat hij, volgens het oordeel van bevoegde regters, een uitnemend Schilder kon geworden zijn, indien niet zijne beftemming hem elders had geroepen. Wij zullen later meer van zijne theoretifche kennis in dit vak der fraaije konften aanteekenen.

(12) Bl. 14. Deze naam is met even kiesch als dankbaar gevoel verheven in de keurige *Lofrede, door den Heer* J. H. VAN DER PALM *in de Vergadering van het Middelburgsch Departement van het Zeeuwsch Genootfchap der Wetenfchappen, op den* 26 *November* 1790 *uitgefproken*, en te *Middelburg bij* P. GILLISSEN *in dat jaar uitgegeven.*

Ik

Ik maak daarvan melding zoo ter herinnering der hooge verdienften van den voortreffelijken Man, op welken zij gehouden is, als omdat ik dezelve fteeds voor een model heb gehouden van ware welfprekendheid, bijzonderlijk in dit moeijelijk vak.

(13) Bl. 14. *Specimen Arabicum, continens Defcriptionem et Excerpta Libri* ACHMEDIS TEIFASCHII *de Gemmis et Lapidibus Pretiofis; quod, Præfide Patre, die* XVII *Junii* MDCCLXXXIV, *Trajecti ad Rhenum publice defendit Filius* S. F. J. RAU, *Auctor*.

(14) Bl. 15. Er is van dien arbeid, in *Leydens* ramp, niets overgebleven dan het Manufcript van TEIFASCHI en een Exemplaar van het *Specimen*, waarin de Schrijver eenige aanmerkingen heeft aangeteekend. De bijdragen, hem door zijnen Vriend SILVESTRE DE SACY ter uitgave van het geheel gezonden, zijn mede verbrand.

De getuigenis wegens de waarde van deze proeve, in den tekst gegeven, is van den Hooggeleerden J. WILLMET, welke, in de karakteristieke vermelding der namen van de beroemdfte Oosterlingen in ons Land, dien van onzen RAU met den roem van *fierlijkheid* en *bevalligheid* noemt op pag. 48. zijner doorwrochte, krachtige en echt vaderlandfche *Oratio de retinenda antiqua Batavorum in Literis Orientalibus gloria: publice habita die* XXVI *Novembris* CIↃ.IↃ.CCC.IV. *quum ordinariam Linguarum atque Antiquitatum Orientalium, ut et Hermeneutices*

sacræ Professionem in illustri Athenæo Amstelædamensi solemniter auspicaretur. Amst. MDCCCV.

(15) Bl. 16. In de voortreffelijke vergelijking van het karakter des Zaligmakers met dat van den Apostel PAULUS; en later in die van JOB, HOMERUS en OSSIAN. Wij zullen op beide deze Akademische Redevoeringen nader terugkomen.

(16) Bl. 16. Het door zijne uitgegeven Werken met zoo veel lof bekende Genootschap *Dulces ante omnia Musæ.*

(17) Bl. 16. S. F. RAVII, SEB. FIL. TRAJECTUM AD RHENUM, *Accedunt* CONSTANTINI HUGENII *de eodem Argumento Epigrammata.* CIↃ.IↃ.CCLXXXII. *Trajecti ad Rhenum, Sumtu autoris, literis Postianis.*

In den tekst mijner Lofrede heb ik den hoofd-inhoud van dit jeugdig Dichtstuk opgegeven.

Indien mijn wensch vervuld wordt, heeft de geleerde wereld van de achtingswaardige Heeren LUCHTMANS, door de naauwe banden des bloeds en der vriendschap aan RAU verbonden, eene *Sylloge* te wachten, waarin 's Mans *Opuscula Philologica, Oratoria* et *Poëtica* verzameld en bewaard zullen worden. Het *Trajectum* en verscheiden andere Latijnsche Versen, waaronder zeer schoone Oden, die nu verstrooid zijn, zullen daarin hare plaats vinden.

(18)

(18) Bl. 17. Onder anderen de Hoogleeraar IJ. VAN HAMELSVELD, welke in een fierlijk en ongemeen hartelijk Elegiacum zijnen leerling over deszelfs eerfte openbare proeve in de Latijnfche Dichtkunst geluk wenschte en deze voorfpelling deed:

Carmine dicta tuo, patria urbs te tollet honore,
Et referet largâ præmia digna manu.

(19) Bl. 17. Vid. *Trajectum &c.* in fine.

Inclijta Trajectum, vagitus confcia nostri!
Hoc mihi fi liceat pofito fub tegmine femper
Te numeris efferre meis, vatumque tuorum
Et laudis pars effe tuæ, videarque mereri,
Ut tumulum cives fertis et fronde coronent,
Sublimi feriam radiantes vertice ftellas.

(20) Bl. 17. *De Poëtifche Spectator, uitgegeven door eenige vaderlandlievende Vrienden. Te Amftel-dam, bij* A. MENS Jansz. 1784.

De Inleiding van het Eerfte Stukje is van onzen RAU; hij was toen naauwelijks negentien jaren oud; de taal des edelen jongelings, tot zijne kunstgenooten luidt aldaar onder anderen dus, bl. 11—15.

„Edele jongelingen! jeugdige dichters! — Niet gij, die, uit een laffe zugt, om te rijmen en vaerzen te maaken, uwe nietsbeteekenende woorden, gevoelloos, daar heen krabt, en die u zelf, heel vertrouwelijk, den grootfchen eernaam van *Dichter* toevoegt; — tot u fpreek ik niet! — Edele jongelingen! jeugdige dichters! Gij, die het groote, het fchoone der fchepping *gevoelt;* gij, die de Godheid

 ziet

ziet wandelen in de schaduw der geheiligde bosschen — die, in ieder avondwindje, den adem der Godheid gevoelt, en, in het vrolijke gelaat des hemels, den vriendelijken aanblik van den Vader der schepping ziet! — Gij, edele zielen, die dikwijls in de armen eener stille *melancholie*, hoogeren wellust geniet, dan de slaaf der zinnelijke vreugde, onder de dansende reiën der luidrugtige vermaaken; — gij, die traanen van dankbaarheid — van onuitspreekelijke aandoeningen weent, wanneer gij uzelven — wanneer gij uwen God gevoelt! Gij, die slegts eene edele daad moet zien, om al het edele der daad te gevoelen! — Gij, die, bij al dit edele, dit groote gevoel, de gelukkige gave ontvingt, om uwe gewaarwordingen, in een' stroom van zuivere *harmonische* woorden, uit uw hart, in het hart uwer medemenschen te doen overvloeiën! Edele jongelingen! jeugdige dichters! tot u spreek ik! Daar zijn maar enkelde geesten, die moeds genoeg hebben, om een' enkelen stap, buiten het enge perk onzer gothische kunstrigters te waagen: trekt gij uwen voet niet terug, mijne beminnelijke vrienden! stapt door! strijkt, met uwen voet, de lijn, die het vermogen van uwen geest beschrijven moest, uit! — Zij is slegts in stuivend zand getrokken! — Zijt gij gelukkig genoeg, om uwe denkbeelden, in rijmende vaerzen, *kiesch*, uittedrukken, — welaan! laat dan uwe vaerzen rijmen! maar offert nooit een edele gedagte, aan eene klinkende beuzeling, op! Spot met de vooroordeelen! er zijn dingen in de waereld, waarin het *schijnt*, dat men zich naar de vooroordeelen der menschen schikken *moet*, —

maar

maar moet dit de Dichter? — Zou een groot fchilder, bij een volk, wiens fmaak genoeg bedorven was, om groene Camifoolen en roode Broeken zeer bevallig te vinden, ook verpligt zijn, zijne beelden deze fchreeuwende kleeding te geven? — of zou hij niet veeleer, als een vrij — een fcheppend vernuft, regt hebben, om de dwaasheid zijner natie te doen zwijgen? — De, in rijm getooide, onkunde ziet, met een' veragtenden blik, op de waare Dichtkunst, die, in een eenvouwig kleed van rijmlooze vaerzen, eerwaardig en ftaatig voordtreedt; maakt de fchoonfte, de ftoutfte gedichten — zoo zij rijmloos zijn, — zij misfen alles! In het vreedzaame gebied der Dichtkunst heeft de onkunde ook ketters gemaakt: ftapt flegts van den gewoonen weg af — gevoelt uwe oorfprongelijkheid en hebt moeds genoeg, om die te vertoonen: — verheft u — en fchrijft in rijmlooze vaerzen — de ganfche maatfchappij onzer *orthodoxe* redenrijkers zal u ketters noemen!

Befchouwt de Natuur, mijn vrienden, en fchildert haar in die *manier* en met die kragten, die *de uwe* zijn! De man ftapt rustig, door plaatzen, waar de verwijfde jongeling naauwlijks zijn oog durft opflaan! — Om Dichter — waarlijk Dichter te zijn, moet men moed hebben! Die groote maatfchappij, waarvan ik zoo even fprak, heeft eenen hof in eigendom; hier heeft de ganfche broederfchap haar verblijf: — buiten dezen hof komt niemant: de hof zelf is omringt met digte heggen, zoo dat men buiten denzelven niets kan zien: — hier wandelen de broeders, op de reeds duizendmaalen betreedden paadjes: —

zij

zij ontmoeten elkander geduurig op denzelfden weg: — dezelfde bloemen, die den hof verſierden in het begin — zijn nog de geliefkoosde bloemen der broeders: — wee! den oproerigen, die van eene verbeterende verandering durft ſpreeken! — Maar, wee! — driemaal wee! hem, die het wagen durft, om door de heggen te dringen — en de waare, ongetooide Natuur, buiten den hof, ſchoon te vinden! de broeders zullen hem veragten — en de opening in de hegge, met ſiddering, voorbij wandelen! — Zoo gij ſomtijds eens door dezen hof wandelt, — wandelt dan, met het gevoel van een' Koning, die, uit zijne wijduitgeſtrekte landen, in den kleinen ſtaat van eenen middenmaatigen vorst, komt." Enz.

(21) Bl. 17. *Proeven voor het Verſtand, den Smaak en het Hart, door eenige Nederlanders.* Te *Utrecht* bij J. M. VAN VLOTEN. 1784. 2 Stukjes.

Onder meer andere Stukken van RAU vindt men daar, behalve de Romance van *Ewald* en *Elize*, welke de zedige en billijke Vriend, na het *Roosje* en den *Kain* van zijnen BELLAMY niet meer vermeld wilde hebben, de volgende *Ode aan* CIDLI, vol ſchoone en ſtoutgeteekende Beelden, welke wij hier inlasſchen.

AAN CIDLI.

Gelijk, wanneer, met dond'rende onſtuimigheid,
De lang-gekneldе ſtroom zich heeft losgerukt,
En, met verwoeden angst, de zwaare
Ketens, als bergen geſtapeld, voortſleept,

De

De bange landman, ſchielijk ontwakende,
Met gade en kroost, in 't holſte der duisternis,
Zijn zinkend huis en loeiende osſen
Gillend ontvlugt, en op 't ijs zich neêrwerpt,

Dan, voortgeſleept, door huilende ſtormen, vliegt,
En naauw de ſtem der kermende moeder hoort,
Die, radeloos, den kouden zuigling,
Stervend, zich voelt, aan haar' boezem, knellen,

Als dan de wanhoop, grijnzend, rondom haar waart,
Op eens haar' ziel met ſchriklijken nagt bedekt,
Vleit zij haar' gade, en ſpreekt van redding,
Stort zich dan ſchielijk in 't water neder. —

Gelijk dan ijlings 't hart des verlatenen
Dien ſprong gevoelt, en woedend zijn gade roept,
Met traanenlooze wanhoop luistert,
Eenzaam met dood en verwoesting worſtelt:

Zo bang, zo angſtig dwaal ik de toekomst door,
Daar zwaare nagt van verre rondom mij woelt,
Wen gij me een vonk van hoop deedt voelen,
En 'k u dan ijlings mij voel verlaaten!

Ach, CIDLI! CIDLI! waarom vertroost ge mij? —
Daar gij mij toch voor eeuwig verlaaten wilt?
Verlaaten! . . neen! 'k wil u omhelzen,
'k Zal mij, met u, in de golven ſtorten!

Ont-

Ontruk, ontruk u aan mijne omhelzing niet! —
Misschien zendt God eens lagchenden zonneschijn; —
Mij dunkt . . . de storm begint te zwijgen! —
CIDLI! . . ontruk u niet uit mijne armen!

(22) Bl. 17. Ik bedoel den Ridder en Staatsraad Mr. J. HINLÓPEN, den Zoon van dien wijzen Grijsaard, welke de Nederlandsche Kerk door leer en voorbeeld zoo lang stichtte en nog in zijne schriften leeft tot roem van zijnen Heer: — den waardigen Staatsman, welken de hoogere aangelegenheden des Lands en de gewigtige bezigheden van zijnen post alleen kunnen weêrhouden, om niet, gelijk voorheen, meer voor de wetenschappen en voor de fraaije konsten te leven: — den getrouwen vriend van RAU, die, offchoon zes jaren ouder dan hij, reeds vroeg en hartelijk met hem vereenigd was. „Onze vriendschap, (dus schrijft mij de dienstvaardige Man in eenen zijner brieven, waaruit mijne Lofrede veel van de waarde, welke zij hebben mag, ontleende) was aan geenen leeftijd verbonden. Offchoon in hoofdstudie onderscheiden, was de strekking van onzen aanleg en liefhebberij-studie genoeg gelijk, en ons doel hetzelfde. Wij leefden in eenen aangenamen kring. KLEYN, de voortreffelijke KLEYN en de brave W. CARP, thans Predikant bij de Engelsche Gemeente in den Haag, waren van ons gezelschap. Kort daarna kwam BELLAMY herwaarts en éénslags waren onze harten aan hem verkleefd, gelijk het zijne aan ons. Elken dag zagen wij elkander, en

en, hoewel mijne bezigheden eerst als Raad der Stad en naderhand als Secretaris van Schepenen, mijnen tijd beperkten; in elke week kwamen wij Zaturdag 's avonds bijéén. Dan werden onze eigene gedichten en opstellen gelezen en beoordeeld, en voorts de tijd met esthetische oefeningen doorgebragt; zoo eenvoudig, zoo gul, zoo hartelijk, en tevens zoo getrouw, zoo opregt en zoo streng; dat ik mij die avonden nog als met verrukking voor den geest breng. Dan oefenden wij elkander in de kunst van lezen, spreken en voorstellen. Dan waren wij, te midden van eene wereld vol wrevel en twist, de gelukkigste menschen."

Op de belangrijke beschrijving van dezen kring, zal het niet ongepast zijn te laten volgen eene korte levensschets van wijlen den Heer KLEYN. Dezelve is opgesteld door den overledenen Arnhemschen Leeraar A. VAN DEN BERG, en medegedeeld door den Hooggeleerden TE WATER, in de keurige Aanspraak, waarmede hij, als Voorzitter, de jaarlijksche Vergadering van de Maatschappij der Nederlandsche Letterkunde in 1805 opende.

„Op den 20 Februarij 1805, is, binnen Arnhem, overleden Mr. J. P. KLEYN, Raad in het Departementaal Geregtshof van Gelderland. Hij was omtrent 45 jaren oud, en is dus, in het beste van zijn leven aan zijne Echtgenoote en Kinderen, en aan zijne overige betrekkingen, ook aan de Nederlandsche Letterkunde ontrukt. De Maatschappij had hem in den jare 1803 tot haar Medelid verkozen, en zou, van zijnen werkzamen inborst en uitgebreide kennis,

on-

ongetwijfeld aanmerkelijken bijſtand genoten hebben.

De eerſte aanleg van zijne Letterkundige oefeningen bedoelde de Godgeleerdheid. In de Oosterſche talen ſlaagde hij zeer gelukkig, daartoe voorbereid zijnde door zijnen Stiefvader, VAN GENT, Predikant op de *Hooge* en *Lage Zwaluwe*, een voornaam Discipel van A. SCHULTENS. Ook zou hij niet gemakkelijk dezen zijnen eerſten aanleg verlaten hebben, zoo de ongeſteldheid van zijne borst hem daartoe niet gedwongen had. Hij verkoos toen de regten, doch niet met dat genoegen, waar mede hij te voren gearbeid hadde.

Zijn bijwerk werd nu de Muzijk, waarin hij zeer vorderde, en vooral de Dichtkunde. Hij las veel van de ſchriften der Hoogduitſche Dichters, onder welken KLOPSTOCK al ras zijn begunſtigde ſchrijver werd. Ook werd hij ſterk aangevuurd door den omgang met fraaije opkomende vernuften, die zich in dien tijd te *Utrecht* bevonden: inzonderheid de Heeren OCKERSE, die naderhand zijn ſchoonbroeder werd, HINLÓPEN, RAU en anderen, en vooral met den vermaarden BELLAMY. Allermeest is hij aangebragt door den uitmuntenden VAN ALPHEN, die zeer veel moeite deed, om dezen opkomenden Dichter te beſchaven, en hem in de Theorie der ſchoone Wetenſchappen te oefenen, waarvan men de eerſte vruchten zag, in eenige opſtellen van zijne hand, in het tweede Deel van het Genootſchap, *Dulces ante omnia Muſae.*

Naderhand maakte hij zich met lof bekend, door zijne *Oden en Gedichten*, en voorts door zijnen

Feest-

Feestzang, op het derde Jubilé van de Utrechtsche Hooge School, die, op Stads kosten, op muzijk gebragt en op eene zeer vereerende wijze erkend is. Ook zag in dezen tijd een ander werkje het licht, onder den titel van *Proeven voor het Verstand, den Smaak en het Hart*, waaraan hij, met anderen van zijne kunstvrienden, gewerkt hadde, en in 1786 gaf hij zijne *Bijdragen voor Genie en Menschengevoel* uit, waarop sedert nog een tweede en derde Deeltje gevolgd is.

In het jaar 1784 begaf hij zich in een zeer gelukkig huwelijk met Juffr. ANTOINETTE OCKERSE, insgelijks een zeer fraai vernuft, waarmede hij sedert, bij alle de andere genoegens van het huwelijk, de aangenaamheden eener gezellige dichtoefening voegde. Dus heeft hij, in gemeenschap met haar, sedert nog twee Stukjes met *Oden en Gedichten*, gelijk ook drie kleine Stukjes met *Krijgsliederen* uitgegeven. Het laatste Stukje van zijne hand is *een Alcaïsche Lierzang*, op het overlijden van wijlen zijnen ouden vriend VAN ALPHEN.

Hij was zeer gemeenzaam met de Ouden, en had zich van zijne vroege jeugd af, door gedurige oefening, zeer groote vastheid in de prosodie verworven. De meeste van zijne dichtstukken waren, om deze reden, rijmeloos in hunne dichtmaten.

Ook heeft men van zijne hand eene vertaling van de *Sympathien van* WIELAND en, onder den naam van *Kozerijen*, eene van de *Tändelijen van* GERSTENBERG. Dit laatste was een speelwerk van zijne jongere jaren geweest, 't welk, hoe groot een

vernuft er ook in mogt doorstralen, met den ernstiger smaak van zijnen lateren leeftijd niet overeenkwam.

Ook heeft hij nog uitgegeven een Stukje, onder den titel van *kleine prosaïsche en poëtische bijdragen*, waarin hij eenige fraaije vertalingen en oorspronkelijke opstellen bijeenvoegde, zoo 't schijnt, met oogmerk om het te vervolgen, daar evenwel niets van gekomen is.

Voor eenige jaren werd hij bekend met den beroemden Professor YUNG, dien men meer algemeen onder den naam van HENDRIK STILLING kent. Hij vond ongemeen veel genoegen in de geestige schriften van dezen buitengewonen man, en vertaalde deszelfs *huislijk leven*, en THEODORE VAN DER LINDEN, in het Nederduitsch, en hij was regt de man, om de eenvoudige naifheden van denzelven, waarin het, zelfs op het wel plaatsen van een klein woordje aankomt, gelukkig over te brengen.

Na dat hij in den gewigtigen post van Regter geplaatst was, hielden de oefeningen, die daartoe behooren, hem gedurig bezig, en hij gaf in 1798 een Stukje uit, onder den titel van *vrijmoedige gedachten over den pligt eens regters*, 't welk toen met zeer veel goedkeuring ontvangen is.

Voor het overige was hij een Man van eenen altoos werkzamen geest, en, onder alle zijne overige bezigheden, vergat hij de fraaije letteren nooit. Er zijn nog verscheiden opstellen over derzelver theorie voorhanden, waarvan men mogelijk nog wel het een of ander aan de Maatschappij zal aanbieden. Ook verdient hij den lof, dat hij altijd getrouw was

aan

aan zijne pligten, een ijverig belijder en voorstander van het Christendom, en daarin voor anderen een stichtend voorbeeld."

In het II. D. N°. 1. van den *Recensent ook der Recensenten*, bl. 71, vindt men eene meer uitvoerige Levensbeschrijving van Mr. J. P. KLEYN, die in allen opzigte zeer belangrijk is.

Wat behoef ik meer dan den naam te vermelden van BELLAMY, om bij de herinnering van denzelven al het smartelijk gevoel weder op te wekken, dat elk, die hem of zijne zangen kent — en wie kent die niet? — over zijnen vroegen dood gevoelt! En wat zoude ik kunnen zeggen van de onuitsprekelijke teederheid en kracht der onderlinge vriendschap van BELLAMY en RAU? Veel liever late ik de uitdrukking daarvan den Lezer zelven gevoelen in het Dichtstuk van den Vlisfingschen Zanger aan RAU en in den Klaagzang van dezen over den dood zijns Vriends; het eerste is uitgegeven in *de Gezangen van* BELLAMY, *te Amsterdam bij* A. MENS JANSZ. 1785, bl. 49: het laatste zag nimmer het licht en heb ik aan de mededeeling eener vriendelijke hand te danken.

AAN

SEBALD FULCO RAU.

'k Ging eenzaam, op den weg des levens,
'k Ging eenzaam, onoplettend, voord:
'k Zag anderen, vertrouwlijk, wand'len —
Maar ik, helaas! ik ging alleen!

Nu ſtapte ik langs een dorre heide,
  En zwoegde door het wellend zand;
Dan ging ik eens door 't koele lommer
  Van een verkwikkend olmenbosch.
'k Ging, langs den boord der klaarſte beeken,
  Onagtſaam, ongevoelig, voord,
'k Bleef zelfs geen oogenblik vertoeven,
  Om, in de vliet, mijn beeld te zien!
Zoo ging ik, op den weg des levens,
  Steeds eenzaam, onoplettend, voord,
Tot gij, daar bij dat elzenboschje,
  Mijn RAU, aan mijne zijde gingt!
Nu was mijn hart niet langer eenzaam;
  'k Zag u —— en ging oplettend voord. ——
Daar voelde ik, in mijn' jongen boezem:
  „Die ed'le jong'ling zij mijn vriend!"
En immers, RAU, uw jonge boezem
  Heeft ook die zagte ſtem gevoelt?
o Ja! 't was zigtbaar in uwe oogen:
  „Die jong'ling zij mijn reisgenoot!"
Nu gaan wij, op den weg des levens,
  Vertrouwlijk met elkander voord! ——
Maar, RAU! —— dit denkbeeld doet mij beven:
  Zoo u de Dood aan mij ontrukt! . . .
De Dood grijpt, met verwoede handen,
  Den wandelaar van 's levens weg,
En voert hem in zijn' donkren kerker ——
  Hij hoort de ſtem der vriendſchap niet!
Dan werp ik, op den grond, mij neder,
  En meng mijn tranen met het ſtof,

Tot

Tot mij, die vijand aller menfchen,
  Bij u, in zijnen kerker, voert!

Maar neen! — zoo gij zijn felle woede,
  Nog eer dan ik, gevoelen moet;
Mijn RAU! gaa vrolijk naar den kerker —
  Hij is de rustplaats op den weg!
Ook daar zal 't lot ons faamen voeren!
  Mijn RAU, daar zal ik bij u zijn!

Maar — welk een held're, fchoone, morgen
  Verfpreidt zijn' aanblik in mijn ziel!
Mijn vriend, ik voel een ander leven —
  Ik voel een onbekende kragt!
Zou dit een aanblik van den morgen
  Des onbevlekten levens zijn —
Wanneer de Dood, vertwijffeld, nad'ren,
  Ons uit zijn' kerker voeren zal?
o Ja! ik zie hem, bevend, nad'ren!
  Hij aarzelt — fluit den kerker op!
Daar ftapt hij grimmig, woedend, binnen;
  Ziet wild, gelijk een tijger, rond!
Nu rukt hij fchielijk al de boeijen
  Van zijn gevangen flaaven los! —
WEEST VRIJ! — dit dondert door de holen
  Des ongezienen kerkers, heên!
Daar rijzen nu ontelbre zielen,
  En fchudden ftof en kluisters af!
De Dood ziet, met onttroonde trotsheid,
  Met kragtelooze woede, rond,

Nu hij zijn jongst bevel moet geven:
„Mijn ſlaaven! ſtapt ten kerker uit!"
Neen Dood! niet langer meer uw ſlaaven!
Uw woede brak de kluisters zelf! —
Daar gaat hij, wank'lend, voor ons heenen,
— En biedt ons aan het Leven aan!
Zoo biedt een overwonnen koning,
Zich zelf, den overwinnér, aan!
Nu zijn wij op den weg des Levens,
Waar nooit de Dood zijn treeden zet:
Zaagt gij dien blik van 't eeuwig Leven?
Dien blik, die hem vernietigt heeft? —

Daar zal ik veilig met u wand'len!
Mijn RAU, wat eindeloos verſchiet! —
Wanneer de Dood u aan zal grijpen,
U, naar zijn' zwarten kerker, voert;
Voel dan den trots reeds in uw' boezem;
Mijn vriend, dien ge eens gevoelen zult,
Wanneer hij, bevende, de kluisters,
Weêr, van uw handen, rukken zal!

BIJ

BELLAMYS DOOD.

Al ſchijnt somtijds een oogenblik vrolijkheid
Haar zachten glans, door treurige wolken heen
Op 't droef gelaat te ſpreiden, en den
Daauw der bedruktheid van 't oog te kusſchen:

Toch

Toch voelt de ziel de fchriklijke doodfteek nog.
Verlaten, eenzaam dwaal ik de bosfchen door
En zoek den vriend, die mij verzelde,
Tot ik vermoeid op die plaats mij neêrwerp,

Waar hij voor 't laatfte met mij gewandeld heeft,
Schoon toen reeds door den Engel des doods geraakt,
En toegerust om zoo die lange
Eenzame donkere reize te aanvaarden.

O laatfte blik mijns ftervenden hartevriends!
O uur nog banger, dan 't bangfte dat immer de
Verbeelding aan mijn hart gemaald had,
Vurig zijt gij in mijn hart gezonken!

O Edele Vrienden! die hem ook derven moet,
Mijn bange ziel zoekt lucht en zij vindt ze niet.
Komt laat ons fchreijend weêr de paden,
Die hij met ons doorwandelde, zoeken!

Komt roept met mij het beeld . . niet des ftervenden,
Niet des vergeefs om bijftand u fmeekenden,
Maar 't beeld des edelen, vergenoegden,
't Beeld des met lauwren bekroonden Dichters,

Zoo als zijn blik van zachte verrukking blonk,
En 't gulle hart vertrouwlijk zich opende,
Wen hij aan 't eind der fombre loopbaan
Phillis met openen arm zag wenken.

Roept dat terug . . maar Vrienden! ach 'k zie het reeds,
Uw ziel zinkt met mij ſtervend van droefheid neêr,
En zoekt met bangen blik de plaats weêr,
Daar hij voor eeuwig u heeft verlaten.

Ja even als aan d'oever des Oceaans
Een bange gade haar minnenden echtgenoot
Met ſtarende oogen vurig naziet,
Om hem voor 't laatst in haar hart te prenten:

Maar als een vloed van tranen haar oog bedekt,
Dan ſchijnt op eens een ſcheemrende duisternis
Op alles neêr te zinken en het
Dierbare voorwerp haar oog te ontrukken:

Zoo zoeken wij vergeefs onzen hartevriend,
Ons oog ziet niets dan treurige ſchemering,
En naauwlijks weten wij te ontdekken,
Waarheên hij eenzaam ons is ontvloden.

Maar 'k zal het weten, als eens de dood mij wenkt,
Dan volg ik bevend eenzaam mijn BELLAMY,
Mijn Vrienden 'k zal u eens verlaten
En gij vergeefs van den oever mij nazien.

Verheven troost, bij 't naderende afſcheidsuur,
Aan de andere zij' des donkeren Oceaans
Leeft JEZUS! en reikt reeds de kroonen!
Komt laat ons juichend de reize aanvaarden. —

(32)

(23) Bl. 18. Het komt mij niet onvoegzaam voor de beide volgende Fransche versen des Heeren HINLÓPEN, waarop ik doelde, hier in te lasschen, daar dezelve niet in alle handen zijn.

SUR LA MORT

DE

MONSIEUR RAU.

Il n'est plus! Il n'est plus! A la fleur de son âge
Ce grand homme expira,
En laissant dans nos cœurs d'une Vertu l'image,
Que Dieu même créa.

Qu'un illustre Orateur de son vaste génie
Nous trace le tableau;
Qu'émule des Anciens, la Muse d'Ausonie
Y prête son pinceau;

Mais qui nous dépeindra cette ame noble et sage,
Ce magnanime cœur,
Et de tant de vertus cet aimable assemblage,
Qui fit notre bonheur?

Nous l'écoutons encor!... Cette grace naïve,
Ces discours, pleins d'attraits,
Dont la faux de la Mort dans un instant nous prive,
Ne s'effacent jamais.

O toi, fidèle Ami, qui dès ta tendre enfance
Comme un frere m'aimas,
Goute du vrai bonheur la douce jouisfance!
Mais ne m'oublie pas!

Permets, que cette main, qui ferma la paupiere
Au digne BELLAMY,
Te porte mon hommage, en gravant fur la pierre
Le nom de fon Ami!

EPITAPHE.

CI GÎT RAU, DE SON SIECLE ET L'ESPOIR ET LA GLOIRE;
UN DÉMOSTHÈNE EN CHAIRE; AU LYCÉE UN PLATON;
LA SCIENCE, LES ARTS COURONNENT SA MEMOIRE;
IL VOUA SES BEAUX JOURS A LA RELIGION!

(24) Bl. 19. „Al vroeg, (dus fchrijft mij de godvruchtige Vader) bad mijn Zoon, zonder zich aan eenig formulier te binden, uit het hoofd, en toonde, dat er in hem, nog een kind zijnde, reeds een goed beginfel was.”

(25) Bl. 19. Tot de ftichtelijke lectuur van het Ouderlijk gezin behoorde onder anderen die van de Leerredenen van J. SAURIN; dezelve hebben zeer veel toegebragt tot de ftemming van het godsdienstig gevoel van den jongen RAU, gelijk zij zeker een krachtig middel waren tot het aanvuren zijner zucht voor het openbaar predik-ambt.

Zoo veel hangt er in den jeugdigen leeftijd af van de

de keuze van goede boeken, waardoor zij, aan wie de beschaving van ons verstand en de vorming van ons hart is toevertrouwd, den geest het voedsel aanbieden, 't welk de gezondheid der ziel bevordert. Wordt deze keus verwaarloosd, gelijk helaas! te vaak het geval is; hoe ligt wordt dan niet de smaak verpest, de verbeelding bedorven, het zedelijk gevoel verwoest, terwijl het gretig ingezogen vergif langzaam en ongevoelig het edelst beginsel van het zedelijk leven vernietigt!

(26) Bl. 20. Deze getuigenis, welke de Heer HINLÓPEN aan zijnen onvergelijkelijken Vriend geeft, wordt door deszelfs geheele volgende leven bevestigd.

(27) Bl. 21. In het jaar 1784, achttien jaren en eenige maanden oud zijnde, deed RAU, met zijne Ouders, eene reize naar *Herborn*, in het Nassausche, om zijne Grootmoeder te bezoeken. Gedurende zijn verblijf in die Stad werd de Predikant van eene naburige Gemeente, door eene kolonie Fransche vlugtelingen eertijds gesticht te *Daubhausen*, een Dorp twee uren van *Herborn*, toen ter tijd behoorende aan den Vorst van Solms-Braunfels, door ziekte eenige malen belet zijnen dienst, als naar gewoonte, waar te nemen. De Opgezetenen van het Dorp zochten te vergeefs in de Stad de hulp van den een of ander Student, die hunnen Leeraar vervangen mogt, en dit gaf den jongen RAU eene geheel ongezochte gelegenheid, om een stichtelijk opstel in het

Fransch

Fransch te vervaardigen, en door het uitſpreken daarvan aan de behoefte en het verlangen der gemelde Gemeente te voldoen. Hij predikte bij die gelegenheid over MATTH. V: 8. Deze eerſte proeve ſlaagde allergelukkigst. Hij ſprak zijne leerrede met zoo veel bevalligheid en zulk eenen goeden tongval uit, dat de Vader van den zieken Leeraar, voor wien hij was opgetreden, een geboren Franschman, hem ten ſterkſten aanzette, om zoodanige proeven te herhalen en alzoo Fransch Predikant te worden. Oorſpronkelijk was dit de aanleg van RAU niet geweest; doch de gunstige uitſlag dezer eerſte poging maakte zulk eenen diepen indruk op hem, dat hij, daarvan geheel vervuld, er met geestdrift aan zijne familie en goede vrienden in Holland over ſchreef, en, te *Utrecht* terug gekomen, andermaal in de Franſche taal eene leerrede hield, met niet minder gunstig gevolg: zoo dat de Wel-Eerwaarde COLLIN, des tijds zeer geacht en geliefd Leeraar bij de Walſche Gemeente, een zeer verſtandig man en bevoegd rigter, zijnen aandrang bij dien van vele aanzienlijken, die den jongen Redenaar met opgetogenheid gehoord hadden, voegde en hem overhaalde om eerlang zich bij de Hooge Kerkvergadering der Walſche Gemeenten aan te geven.

(28) Bl. 21. Ingevolge hiervan werd RAU den 2den September 1785, bij de Walſche Synode, des tijds te *Leyden* vergaderd, na een loffelijk onderzoek, als Proponent aangenomen.

(29)

(29) Bl. 21. Op de voorjaars-Synode van 1786 werd RAU, ingevolge de beroeping te *Harderwijk* op hem uitgebragt, te *Maastricht*, den 12den Mei, *peremtoir* geëxamineerd en aan de Walſche Gemeente, welke hem met verlangen te gemoet zag, als gewoon Leeraar en Herder toegewezen, en op den 18den Junij 1786 in zijnen dienst bevestigd door den Wel-Eerwaarden zeer Gel. Heere J. C. COLLIN.

(30) Bl. 21. Bij het vertrek van den Wel-Eerwaarden J. S. ROBERT naar Amſterdam werd RAU op de meest vereerende wijze tot gewoon Herder en Leeraar bij de Walſche Gemeente te *Leyden* beroepen, en bij dezelve op den 19den November 1786 door den waardigen Grijsaard J. A. BRUNIER ingehuldigd.

(31) Bl. 21. Buitengewoon ſterk en algemeen was in der daad de indruk, dien de Leerredenen, welke RAU, als Proponent, in onderſcheiden Walſche Kerken van ons Land hield, op de gemoederen maakten. Mij heugt nog, met welke opgetogenheid ik hem in September 1786 te *Delft*, voor het eerst als Proponent predikende, over *de verrukking en den marteldood van Stephanus* hoorde. Nog gevoele ik den edelen naijver, welken hij in mijn jeugdig gemoed ontſtak, daar hij mij door het vuur en de kracht zijner wegſlepende welſprekendheid geheel vermeesterde en den grond leide tot die hooge achting, welke ik ſteeds voor hem heb gevoed en die zijner nagedachtenis voor altijd blijft geheiligd.

't Zegt weinig intusſchen, dat hij eenen jongeling van

van vijftien jaren dus in bewondering opgetogen hield; bevoegde regters bevestigden de algemeene ſtem der menigte, die weldra op eene hoogst vereerende wijze bekrachtigd werd.

(32) Bl. 22. Ik bedoel *voor eerst* de aanbieding van het Hoogleeraar-ambt in de Godgeleerdheid en Taalkunde te *Utrecht*, hem in den jare 1787 gedaan.

(33) Bl. 22. Ten *tweeden* het Beſluit van de Staten van Holland, op den 22 Augustus 1786 genomen, waarbij hij van de Reſolutie van H. Ed. Groot Mogenden van den 13 April 1677, bepalende den vollen ouderdom van 23 jaren voor de Walſche Predikanten, eer zij in Holland mogten worden beroepen, werd gedispenſeerd.

Dit Beſluit is te vinden in het IX[de] Deel van het Groot Plakaat-Boek, bl. 242, en de redenen, uit aanmerking van welke de verzochte dispenſatie is geaccordeerd, zoo als dezelve bij het Request van den Walſchen Kerkenraad zijn uitgedrukt, waren: „*de bekende uitſtekende en meer dan gemeene talenten en vermogens, mitsgaders ſuperieure kennis en geleerdheid van den Beroepenen.*"

(34) Bl. 22. Het Beſluit van Heeren Curatoren over de Univerſiteit binnen *Leyden* en Burgemeesters derzelver Stad, „waarbij zij, *om de bijzondere kenniſſe, die zij hebben van de geleerdheid, naarſtigheid en andere recommandabele qualiteiten van Ds.* S. F. J. RAU, Predikant in de Walſche Gemeente

al-

aldaar, *ter bevordering van den welstand derzelver Universiteit*, denzelven aannemen en stellen tot *Ordinaris S. S. Theologiæ Professor*, op de gewoone voordeelen, privilegien en prærogativen als de voorschrevene Professoren gewoon zijn te volgen en te genieten, enz." Is gedagteekend op den 18 November 1787.

(35) Bl. 23. Aan zijnen waardigen Vriend W. CARP namelijk, aan wiens verpligtende vriendelijkheid ik de mededeeling der belangrijke passage uit den brief van RAU verschuldigd ben. Dezelve volgt hier in het oorspronkelijke.

„O mon Ami, j'ai deux choses, auxquelles je ne puis également pas penser, sans être attendri et confondu, la bonté infinie de Dieu pour moi et la singularité de ses voyes à l'égard de mon sort. Plus j'y pense et plus je sens la joye et le courage renaître dans mon cœur, et avec ces sentimens celui de mes obligations. Je ne puis vous dépeindre cette situation, ce mêlange de crainte et de confiance, de mélancholie et de joye!"

(36) Bl. 24. Op den 12den van Grasmaand des jaars 1788.

(37) Bl. 24. Vid. S. F. J. RAVII *Oratio de eo quod jucundum est in studio theologico, dicta publice, quum ordinariam Theologiæ professionem in Academia Lugduno-Batava auspicaretur. Lugd. Bat. apud* S. *et* J. LUCHTMANS *Acad. Typ.* CIƆIƆCCXXXVIII, pag. IV — VI.

(38)

(38) Bl. 24. Zijne *Theologia Moralis* werd door hem gehouden naar een eigen ontwerp. De lesſen over het Herder- en Leeraar-ambt gaf hij in de Franſche taal naar aanleiding van OSTERVALD, *de l'Exercice du Miniſtere ſacré*, *à Amſterdam chez* J. F. BERNARD 1737.

(39) Bl. 24. Hij beſchouwde de Godsdienstleer minst gaarne van hare *ſpeculative* zijde, liefst van hare *praktiſche;* dit ſtraalde in geheel zijn openbaar onderwijs even als in zijne bijzondere geſprekken over zaken van den godsdienst, blijkbaar door. Deze was hem niet enkel eene aangelegenheid van het verſtand, maar inzonderheid ook van het hart.

Boven alles was hem het Herder- en Leeraar-ambt dierbaar. Van den aanvang af tot den einde toe was dit zijn hoogſte roem. Hij ſprak hier over altijd met warmte en geestdrift, en zijn verlies is daarom ook te betreuren, omdat het voorbeeld van een' man van zoo veel aanzien, roem, begaafdheid en kennis vooral op de Akademiſche Jeugd gunstig werken moest, en tot tegenwigt verſtrekken tegen de meer en meer toenemende minachting, welke de geestelijke ſtand moet ondergaan.

(40) Bl. 25. Den 12 Julij 1791 ſchreef RAU aan zijnen Vriend W. CARP deswegens het volgende:

„J'ai donné à préſent trois cours de morale, dont j'ai profité infiniment. J'ai appris par-là à connoître la vraie excellence et le génie de notre ſainte Religion &c."

(41)

(41) Bl. 27. Deze fchets heb ik zakelijk, met de meeste getrouwheid, opgemaakt naar het ontwerp, 't welk de Hoogleeraar mij, als zijnen leerling, in den jare 1791 heeft in de pen gegeven.

(42) Bl. 27. Ik bedoel door deze uitdrukking geenszins te kennen te geven, dat RAU ons onbekend liet met de nieuwere leerftelfels der zedekunde, inzonderheid der Duitfchers en bepaaldelijk van KANT. Daartoe ging hij te zeer voort met zijne eeuw in alle zijne letteroefeningen, bijzonder ook in zijnen godgeleerden arbeid; daartoe had hij ook te veel oordeel en menschkennis; doch hij poogde ons wijsfelijk te behoeden tegen die blinde vooringenomenheid, welke anders jonge lieden ten aanzien van al wat *hun nieuw is*, zoo vaak en zoo ligtelijk aankleeft. *Verlichten* wilde hij, niet *verblinden*.

(43) Bl. 27. In denzelfden brief, bij bl. 25, Aant. 40 vermeld. „Je donnerai cette année un cours de système. 1°. Parce que je suis orthodoxe de conviction et je veux me montrer comme tel. 2°. Parce que c'est mon métier, et qu'il faut faire tout ce qui y appartient."

(44) Bl. 28. Gedurende mijnen Akademie-tijd hield hij met zijne theologifche Studenten een Dispuut-Collegie, om ons te oefenen in de verdediging der Goddelijke Openbaring; de *thefes*, ten dien einde uitgegeven, waren meest gevolgd naar *den Bijbel verdedigd* van den Hooggeleerden IJ. VAN HAMELSVELD.

(45) Bl. 28. Op den 13 September 1794 werd RAU door Heeren Curatoren over de Univerſiteit binnen Leyden en Burgemeesteren derzelve Stad, „*ten dienste van dezelve Univerſiteit, op 't vertrouwen, dat zij hadden van zijne geleerdheid, ervarenheid en andere recommandabele qualiteiten, mede aangeſteld en gecommitteerd tot Ordinaris Profesſor Linguarum Orientalium nec non Antiquitatum Hebraicarum en tot Interpres Legati Warneriani*, op den gewonen voet enz."

Deze waardigheid aanvaardde hij openlijk op den 18 October van dat jaar, doch „op den 21 Februarij 1795 *vonden Curatoren van 's Lands Univerſiteit binnen Leyden, in achting genomen hebbende de pretenſe aanſtelling van den Profesſor* RAU *tot Profesſor L. L. O. O. et Ant. Jud. enz. van den* 13 *September* 1794, *goed dezelve aanſtelling te houden voor nul en van onwaarde met alle de gevolgen en aankleven van dien*, met intrekking der Commisſie, in die qualiteit op hem verleend, alsmede van het tractement, daaraan verbonden; met dien verſtande nogtans, dat hij zijne begonnen Collegien in de Oosterſche Talen zou blijven continueren, tot dat de nieuw beroepen Profesſor in dit vak van ſtudien in functie zou zijn getreden, en ook tot dien tijd van het tractement in die qualiteit zou blijven jouisſeren."

RAU begaf zich weder tot de Theologiſche Profesſie, terwijl tot de Oosterſche geroepen werd de Heer J. H. VAN DER PALM; doch, toen de eerstgemelde waardigheid door het Beſluit van de afſcheiding van Kerk en Staat afbreuk ſcheen te zullen

lij-

lijden, droegen Curatoren, om RAU in allen gevalle voor de Universiteit te bewaren, hem het Hoogleeraar-ambt der *Gewijde Dicht- en Redekunde* op, bij een Besluit van den 8sten Februarij 1799, genomen *in aanmerking van de geleerdheid, ervarenheid en verheven smaak van* S. F. J. RAU, *waardoor dezelve zich aan deze Hooge Schole allezins vermaard heeft gemaakt, en dezelve tot sieraad en luister verstrekt; ten blijke van hun genoegen in den dienst van den voorschreven Professor, en om deze Universiteit verder van denzelven het volkomenste genot te verschaffen.*

Intusschen was er den 4 Mei 1799 een tweede vereerend Besluit van Curatoren gevolgd, welke, „*bij herhaling gedelibereerd hebbende over de hooge noodzakelijkheid, om het gewigtig vak der Oostersche Letterkunde, door de benoeming van den Hoogleeraar* VAN DER PALM *tot Agent van de Nationale Opvoeding opengevallen, ten spoedigsten op eene waardige wijze te vervullen, en daarbij niet alleen overweegende de geleerdheid, ervarenheid en andere goede begaaftheden van den Professor* RAU, *maar ook gedagtig aan de loffelijke diensten, bevorens in dat zelfde vak door hem gepraesteerd, hebben den voornoemden* RAU *aangesteld tot Ordinaris Professor Linguarum & Antiquitatis Orientalium, ut & Interpres Legati Warneriani, om dezelve Professie gelijkelijk met de Professio Poëseos & Oratoriae sacrae, aan hem onlangs geconfereerd, ten meesten eere, nut en voordeel van de Universiteit waar te nemen: voorts met dien verstande, dat,*

wanneer de Hoogleeraar VAN DER PALM, *volgens de aan hem toegekende faculteit, zijnen leerstoel weder moge beklimmen, door hem en welgemelden Professor* RAU *op gelijken voet, en met gelijke Regten, het onderwijs in de Oostersche literatuur zal worden uitgeoeffend, zoo als zij ten meesten nutte der studerende Jeugd, en ten wederzijdschen genoegen, oirbaar zullen vinden.*

Wijders hebben Curatoren besloten, dat met het aanvaarden dezer nieuwe Professien zal gerekend worden te cesseren de Professio Theologiæ, tot hiertoe door meergemelden Hoogleeraar RAU met allen lof bekleed en waargenomen, edoch onder deze bepaling, dat dezelve Professor RAU, zoo lang de maatregelen niet zijn bepaald en volvoerd, waardoor de Theologische Faculteit volgens de aangenomene Staatsregeling voegzaam zal kunnen ophouden, zijnen rang en titel in die Faculteit zal blijven behouden, en daarna tot de Philosophische Faculteit, waarin hij nu voor als dan gesteld wordt, overgaan."

Beide deze Professien heeft RAU met eene plegtige Oratie aanvaard op den 22sten Junij van het jaar 1799.

RAU laat zich zeer bescheiden en kiesch omtrent dit een en ander uit zoo in het voorberigt, 't welk hij voor de uitgave van twee zijner Redevoeringen in 1794 en 1799 gehouden, plaatste, als in de laatstgemelde Oratie zelve. Vid. pag. I. en LXXII.

Bij de terugkomst van den Hoogleeraar VAN DER PALM aan de Hooge School in 1806, werd aan dezen, welke zijn radicaal als Professor steeds had behou-

houden, bij onderlinge schikking, de laatstgemelde Professie opgedragen en door dezen plegtig aanvaard op den 20 September 1806, met eene *Oratio inauguralis de Oratore sacro, literarum divinarum interprete;* eene Redevoering even oordeelkundig als sierlijk, even bondig als onderhoudend, even nuttig als aangenaam.

(46) Bl. 29. Na den dood van RAU nam de Hoogleeraar VAN DER PALM, ingevolge de dispositie van Curatoren en het Besluit van Z. M. den Koning, de Professie in het Oostersch weder op en bekleedt dezelve thans met die van de Gewijde Dicht- en Redekunst, tot nut der Akademische Jeugd en tot roem der Koninklijke Hooge School; terwijl elk, die 's mans geleerdheid en smaak, verdiensten en gave van onderwijs, innemend karakter en omgang met jonge lieden weet te waarderen, hem van ganscher harte, met mij, gezondheid en krachten toebidt, opdat hij zijne roemrijke loopbaan voorspoedig vervolge en daarover steeds nieuwen luister verspreide!

(47) Bl. 29. Het zij genoeg onder de Leerlingen van den Hoogleeraar RAU, in het vak der Oostersche Talen en Oudheidkunde, behalve den Wel-Eerwaarden zeer Geleerden Heer J. E. VOET VAN CAMPEN, die zich te voren reeds onder de leiding van den Hoogleeraar VAN DER PALM had onderscheiden, eer hij in de schole van RAU kwam, en die de vruchten van dit Akademisch onderwijs zoo voorspoedig dienstbaar maakt aan het onderwijs en

de ſtichting der Gemeente van *Bolsward*, te noemen de Wel-Eerw. zeer Gel. Heeren HASELAAR en VAN BEMMELEN, den eerſten loffelijk bekend door zijne *Proeve over de Handelingen der Apostelen;* den laatſten door die *over den Brief van* PAULUS *aan de Kollosſenſen*, beide onder den Hoog-Eerw. Hooggeleerden VAN VOORST verdedigd; den Wel-Eerw. zeer Gel. VAN VLOTEN, van wiens Oosterſche Verhandeling ſtraks nader; den zeer Geleerden E. A. BORGER, reeds zoo bekend en door zijne doorwrochte *Disſertatie over den Brief aan de Galatiers*, waarbij hij te regt met bijzondere eerbewijzingen en hoogen lof de Doctorale waardigheid in de Godgeleerdheid verkreeg; en door zijne *Oratio de modesto ac prudenti ſacrarum Literarum interprete*, zoo vol zaaks en kennis, zoo keurig, krachtig, oorſpronkelijk en naïf van ſtijl, zoo zuiver en gekuischt van taal, waarbij hij het *Lectoraat der Gewijde Uitlegkunde* aan de Koninklijke Univerſiteit aanvaardde; BORGER, wel voornamelijk een Leerling van den beroemden VAN VOORST, doch die zich in zijne Hermeneutiſche Collegien bij het behandelen van MATTHEUS Euangelie in de Uitlegkunde van het Oude Testament zoo zeer ervaren toont, en den roem van de Oosterſche en Oudheidkundige ſchole van RAU even mannelijk handhaaft als hij hem bij het ſlot zijner pas vermelde Redevoering, met ware welſprekendheid, vier dagen na zijn overlijden dus vereert,

„ Magnum vitae concedat longumque ſpatium Deus! (Na dezen wensch, aan de Hoogleeraren gedaan,

daan, vervolgt hij dus.) Fragilitatis enim humanae vacuus nos admonet RAVII noſtri locus. Horribilis est illa ſedes, quam RAVIUS occupare ſolebat. Duobus, ineunte hoc anno, ornamentis ſpoliata est Academia; eodem exeunte, exſtinguitur tertium lumen. O annum fatalem, calamitoſum triſtique in faſtis ſigno notandum! Exſtinctus est SEBALDUS FULCO JOANNES RAVIUS, aetate florens, eloquentiâ incomparabilis, comitate amabilis, virtute inſignis, doctrinâ clarus. Illud, illud, inquam, immortalitate dignum ingenium, illa humanitas, illa virtus RAVII, morte exſtincta ſubita est! Exſtinctum lugete RAVIUM, Curatores! Profesſores! Juvenes! Vos denique omnes, quos bonarum ceperit literarum amor, exſtinctum, lugete RAVIUM! Ast! ad plangorem quid vos excitem ego? Beatae ſortis cogitatio levamen afferat remediumque moeroris. Orbi turbulento ereptus est & aerumnarum theatro RAVIUS. Aſtris terminabatur Viri fama; ad aſtra eum evexit magnus mundi Rector. Et nobis igitur admittenda conſolatio est, & RAVIO noſtro nos portum gratulari decet. Beatum gaudete RAVIUM, Curatores! Profesſores! Juvenes! Vos denique omnes, qui ad eandem, quam ille nactus est, gloriae ſedem tenditis, beatum gaudete RAVIUM! — Tu vero, qui rebus humanis praeës, cujus numine & mente omnia fiunt, Tu Senes venerabiles, optimos defuncti Parentes, Tu Conjugem carisſimam, liberos ceterosque cognatos ſuſtenta atque erige, ne gravisſimo, quod eos opprimit, pondere doloris prorſus conterantur. Afflictam quoque Tibi commendamus

Academiam, cujus identidem cicatrices refricantur. Ingentem, quam fecimus, jacturam beneficiorum cumulatione compensa. Tum demum & Literis suum decus, & nobis lacrymantibus noster restituetur RAVIUS!"

Van die genen der Leerlingen van RAU, welke nog aan de Akademie zijn en uit zijne school in die van VAN DER PALM zijn overgegaan, durf ik geenen bijzonder noemen, om niet ten aanzien van den eenen of anderen eene onbillijke uitzondering te maken.

Gelijk ik veel aan de vriendelijke mededeeling van den bekwamen en waardigen VAN CAMPEN in de beschrijving van het Oostersch Onderwijs van RAU hier openlijk dank wete,,, verheug ik mij dezelve bevestigd te zien door de volgende keurige Aanteekeningen van den Heer B. F. TYDEMAN, welke hij, nadat mijn herhaald verzoek zijne zedigheid met moeite had overwonnen, mij wel heeft willen mededeelen.

,,De Collegien, welke de Hoogleeraar RAU, mijn geliefde en onvergetelijke Leermeester, gedurende de laatste zes jaren gehouden heeft, zijn de volgende.

1°. *Hebreeuwsche Grammatica en Syntaxis volgens* SCHROEDER. Hier werd iedere Regel of Paragraaph voorgelezen, verklaard, uitgebreid en met voorbeelden opgehelderd. Somwijlen werd eene of andere min naauwkeurige uitdrukking of aanhaling critisch gecastigeerd; somwijlen iets als overtollig verworpen; dikwijls het ontbrekende aangevuld. Voornamelijk was RAU

er

er op uit, om zijne discipelen het nuttig gebruik van bondige kennis in de Grammatica en vooral in de Syntaxis, ook door zijn eigen voorbeeld, te toonen en aan te prijzen.

2°. Hetzelfde kan men aanmerken met opzigt tot *de Arabische en Syrische Grammatica volgens* ALTING, welke Dialekten evenwel met opzigt tot het Grammatikale geene zoo wijdloopige uitbreiding behoefden, waarom RAU dit gedeelte altijd korter plagt te behandelen en de theorie met de praktijk terstond te verbinden. Met de Arabische Grammatica was de Grammatikale behandeling van *de Fabelen van* LOCMAN en de *Sententien* verbonden; met die van de Syrische het Nieuwe Testament, bepaaldelijk het Euangelie van LUKAS.

3°. De Hebreeuwsche Grammatica werd praktisch behandeld in het *Analytisch* Collegie over *Genesis*, *Ruth* en *de Koningen*. Hier had men de kunde van RAU in de Grammatica en Syntaxis te bewonderen, want de *mutationes punctorum* toonde hij niet alleen bij ieder woord aan, maar liet ook bij iedere *mutatio puncti* den regel, die daarop betrekking had, opslaan.

4°. Een Exegetisch Collegie over JOB, of *de Psalmen*, of JESAIAS, en gedurende dit loopend Akademie-jaar over JEREMIAS; waarin 's mans belezenheid in de Grieksche en Latijnsche Poëten, zijn scherp doorzigt in het opsporen van den zin der woorden en de bevestiging der gegevene verklaringen, zijn fijn vernuft in conjectu-

turen, (waartoe hij echter zeer zelden toevlugt nam) en bovenal zijn gevoel voor het ſchoone, zijn dichterlijk genie, het poëtiſche van zijne uitdrukking, beſchrijvingen, vergelijkingen en beelden, in derzelver volle kracht en luister uitblonken; terwijl eene zoetvloeijende vertaling en de roerende en treffende toon, waarmede hij het oorſpronkelijke reciteerde, te zamen dit geheele onderwijs nog belangrijker maakten.

5°. Dezelfde welluidendheid in het lezen van het Arabisch heeft mij voor die Taal ingenomen. Naïf, geestig en vermakelijk was zijne behandeling van de *Colailah wa Dimnah of de Fabelen van* BIDPAÏ. De Arabiſche Poëzij, welke door hare moeijelijkheid, gezwollen ſtijl, en duisterheid bijna iederen leerling in den aanvang moest afſchrikken, verkreeg door zijne behandeling zulk eén leven, vuur, kracht, bevalligheid en verhevenheid; dat men zich gaarne de moeite getroostte; dat uit de duisterheid, door zijne hand zachtelijk verdreven, het ſchoonſte licht ontſtond, en het verhevene heerlijk uitkwam. Een ieder, die met eenig poëtisch gevoel zijne Collegien over de *Hamaza*, de *Caab Ibn Zoheiri*, en de *Amralkeiſi Moallakah* heeft bijgewoond, zal voorzeker in deze getuigenis inſtemmen.

Wat het Arabisch betreft valt nog aan te merken, dat RAU er altijd op uit was, om zijne discipelen, welke voor die taal eenigen ſmaak toonden, aan te raden om vooral toch *veel te le-*

lezen, zich niet door de moeijelijkheid van eene enkele uitdrukking te laten afſchrikken, daarop niet lang te zitten peinzen, maar vol te houden en deze oefening door te zetten; met dat gevolg, dat elk, die zijnen wijzen raad volgde, weldra het nut daarvan ondervond.

Het gebruik van *Manuſcripten* en het vertoonen van kostbare en prachtige Handſchriften of andere zeldzaamheden verſtrekte, bij dit onderwijs, niet weinig om den lust tot het leeren van het Arabisch op te wekken, en de gelegenheid daartoe gemakkelijk te maken en te vermenigvuldigen.

6°. Na de behandeling van de Syriſche Grammatica en eenige Hoofdſtukken van het Nieuwe Testament, plagt RAU zijnen discipelen de *Chreſtomatie van* KIRSCH in handen te geven, omdat bij dezelve geene vertaling gevoegd is. Doorgaans toonde hij ons het verband en de overeenkomst van het *Syrisch* met het *Hebreeuwsch* en *Grieksch* en zocht ons daarop te doen letten, om ons dus van de ligtheid van dat Dialekt te overtuigen.

7°. De *Hebreeuwſche Antiquiteiten*, welke RAU hield, zonder zich regtſtreeks aan een of ander compendium te binden, muntten uit in volledigheid zonder wijdloopigheid, in orde en juistheid. De ſtrekking van dit onderwijs had eene bijzondere nuttigheid door de toepasſing daarvan op moeijelijke Bijbelplaatſen, welke er door werden verklaard; gelijk het geheel blijken draagt

draagt van des Hoogleeraars belezenheid in dit vak en van zijnen ſcherp doorzoekenden geest."

(48) Bl. 29. Het is hier de regte plaats om eene ſtaal te vermelden van de buitengewone vlugheid, bijzondere gemakkelijkheid en wijsgeerige vergelijkingsgeest in het beoefenen van talen, welke RAU geheel eigen was. Deze begaafdheden hielpen hem in het aanleeren van het *Turksch*, waarvan de kennis hem ook ter vertaling der officiële ſtukken, welke het Gouvernement van tijd tot tijd van de Barbarijſche Vorsten ontvangt, noodzakelijk was. Gemakkelijk, en meest door de onderlinge vergelijking van de letteren, welke hij naauwkeurig overſchreef, en het opſporen van hare overeenkomst met de andere Oosterſche karakters ontcijferde hij een gedeelte van den brief; zoo dra hij eenmaal op den weg was, viel het hem ligt het overige op te maken, de vertaling volgde gereedelijk en, na deze eerſte proeve, vertolkte hij, zonder moeite, alle de brieven, welke hem vervolgens ten dien einde werden toegezonden.

(49) Bl. 30. *Specimen Philologicum, continens Deſcriptionem Ms. Bibliothecae Lugduno Batavae, partemque inde excerptam verſionis Samaritano-Arabicae Pentateuchi Moſaici, quod, Praeſide* V. C. S. F. J. RAVIO, *&c.*, *die* XI Nov. MDCCCIII, *in Aud. Theol. Lugd. Bat. publice defendit* G. VAN VLOTEN, *&c.*, *Auctor.*

(50) Bl. 30. „Ce morceau donne une idée avanta-

tageuſe de la critique de l'Auteur et de son exactitude." Dit zijn de eigene woorden des doorgeleerden Hoogleeraars, in eenen brief, welken hij de vriendelijkheid had mij, in antwoord op mijn verzoek om zijne bijdragen tot mijne Lofrede, uit *Parijs* den 15[den] Januarij l. l. te ſchrijven.

Van deze Verhandeling zijn en in den *Konst- en Letter-Bode* en in onderſcheidene andere Maandwerken loffelijke recenſien gegeven, of opgaven gedaan. Doch daarbij heeft men niet genoeg doen uitkomen het nuttig gebruik, dat bij het vervaardigen der Diſſertatie gemaakt is van onderſcheidene Handſchriften der Leydſche Bibliotheek, of het geen er hier en daar nieuws en belangrijks in gevonden wordt nopens *Ebn Haukal* enz. Deze weinige aanmerkingen zullen genoegzaam zijn om de aandacht op dit ſtuk nader te vestigen.

(51) Bl. 31. Ik bedoel hier weder den Wel-Ed. Heere B. F. TYDEMAN, Theol. Stud. te *Leyden*, in de 47[ſte] Aant. genoemd, — den waardigen Zoon van den beroemden Hoogleeraar in de Regten, aan wien het in orde brengen en catalogiſeren van de Bibliotheek der Koninklijke Hooge School is toevertrouwd. Deze voortreffelijke en beminnelijke jongeling bezong zijnen Vriend BORGER in een Arabisch Vers, 't welk achter de Diſſertatie over den Brief aan de Galatiers geplaatst en door beider overledenen Vriend en Leeraar RAU in Latijnſche Dichmaat is overgebragt, ten blijke zoo van zijn genoegen over het Dichtſtuk zel-

zelve als van zijne genegenheid voor den Dichter.

De geleerde wereld verwacht van den Heer TYDEMAN eene uitgebreider Proeve van zijne Oostersche en inzonderheid Arabische kennis. Onder aanvoering van zijnen Leeraar RAU en met vriendelijke medewerking van den verpligtenden SILVESTRE DE SACY vervaardigde hij eene Proeve van het Woordenboek van *Ebn Chalikan;* welke wij hartelijk wenschen, dat, eerlang in druk verschenen en met lof in 't openbaar verdedigd, den Vaderlandschen roem verhooge!

(52) Bl. 32. Dezelve zijn vijf in getal. Vooreerst die, welke reeds op Bl. 95 vermeld is.

Ten tweeden. S. F. J. RAVII *Oratio de Poëseos Hebraicae prae Arabum Poësi Praestantia, tam Veritatis quam Divinae Majestatis Religionis in veteri codice sacro traditae Argumento. Habita publice L. B. d.* XVIII. *Octobris* CIↃIↃCCXCIV.

Ten derden. S. F. J. RAVII *Oratio de Jesu Christi ingenio et indole perfectissimis per comparationem cum ingenio et indole Pauli Apostoli illustratis. Habita publice d.* VIII. *Februarii* CIↃIↃCCXCVIII. *Quum supremo Academiae Lugduno-Batavae Magistratu abiret.*

Ten vierden. S. F. J. RAVII *Oratio de Poëticae Facultatis excellentia et perfectione spectata in tribus Poëtarum principibus, scriptore Jobi, Homero et Ossiano. Habita publice Lugduni Batavorum d.* XXII. *Junii* CIↃIↃCCXCIX.

Ten vijfden. S. F. J. RAVII *Oratio de Natura, op-*

optima eloquentiae sacrae Magistra. Habita publice d. VIII. *Februarii* CIↃIↃCCCV. *Quum supremo Academiae Lugduno-Batavae Magistratu iterum abiret.*

(53) Bl. 33. *Redevoering van* S. F. J. RAU, *over het allervolmaakst karakter van Jezus Christus, opgehelderd door eene vergelijking met dat van den Apostel Paulus. Uitgesproken op den agtsten Februarij des jaars* 1798. *Bij het nederleggen der waardigheid van Rector Magnificus, aan de Hooge Schole te Leyden.* Uit het Latijn vertaald door J. DE KRUIJFF, *te Leyden bij* S. *en* J. LUCHTMANS, 1798. Zie *N. A. Konst- en Letterbode* X^de^ D. bl. 179*.

(54) Bl. 34. JERONIMO DE BOSCH in zijn Antwoord op de vraag: welke zijn de beste en duidelijkste kenmerken van zoodanige regelen, die, omdat zij in den aard van 't onderwerp te vinden, of met de form van 't gekozen dichtstuk verknocht zijn, niet mogen noch kunnen veronachtzaamd of te buiten gegaan worden? — te vinden in de *Verhandelingen, uitgegeven door* TEYLER'S *Tweede Genootschap; te Haarlem, bij* JOH. ENSCHEDÉ EN ZONEN, *en* J. VAN WALRÉ, 1783. Tweede Stuk, de geheele Verhandeling door, en, bij wege van Besluit, op bl. 215 en volg.

(55) Bl. 35. Ik heb getracht ter dezer plaatse de keure der Dichtkundige Werken van RAU bij een te brengen. De aard der Lofrede gedoogde in den tekst zel-

zelven geene nadere uitbreiding; deze kon alleen in de Aanteekeningen plaats vinden.

Ik bedoel dan *vooreerst* de Redevoering *over de voortreffelijkheid der Hebreeuwsche Dichtkunst boven de Arabische, als een bewijs zoo wel van de waarheid als van de Goddelijke majesteit der openbaring vervat in de schriften van het Oude Verbond.*

Dezelve is in en buiten ons Land door opgaven en *recensien* te weinig, naar hare waarde, bekend gemaakt; gelijk het al dikwerf gaat met Akademische Redevoeringen en andere losse stukken: vooral wanneer dezelve, eerst lang na dat zij zijn uitgesproken, worden uitgegeven. Misschien kan deze gelegenheid dienstig zijn, om er de aandacht nader op te bepalen, en daartoe komt mij niets meer geschikt voor dan het verslag, dat de Schrijver zelf, in een Voorberigt, wegens het doel en de wijze van behandeling dezer nieuwe en belangrijke stoffe gegeven heeft, en 't welk hij dus besluit: „Totum igitur locum, in quo versatur haec oratio, sic distribui. — Principio insignem illam excellentiam poëseos Hebraicae prae Arabum poësi, instituta comparatione, evidentissime demonstravi. Quo in argumento aliquantisper morandum mihi fuit, propter auctoritatem eorum, qui nimis magnifice de Arabica poësi sentiunt. Dein, altera orationis parte docui, hanc praestantiam poëseos Hebraicae a causis vulgaribus et humanis minime repetendam esse, sed in fatis eius elucescere singularem Dei providentiam; quod per comparationem fatorum simillimorum, quibus, longe dispari effectu, usa poësis fuit Arabica, apertissimum reddidi. Postre-

ſtremam denique in partem contuli, quidquid ex disputatis effici potest ad fidem divinitatemque religionis, quae pandectis veteris Testamenti continetur, ſtabiliendam.

Quoniam vero neque temporis anguſtia, neque auditorum reverentia ferre videbantur, ut quae de Arabum poetis dicenda erant, exemplis recitatis confirmarentur, vel barbarorum et obſcurorum nominum crepitu eruditas aures laederem, annotatiunculae ſubjiciendae fuerunt, quibus nonnulla capita paulo copioſius pertractare, idemque inſtitutum in altera quoque oratione ſequi conſtitueram: ſed jam in tantam molem excreverat hic libellus, ut intelligerem, non tam copiam mihi quaerendam esſe quam modum; quare hoc conſilium abjeci, et primae tantum orationi ea ſubjunxi, quae maxime necesſaria videbantur."

Ten *tweeden* had ik het oog op de Redevoering *over de voortreffelijkheid en volmaaktheid van het Dichtvermogen, beſchouwd in de drie voornaamſte Dichters, den Schrijver van het Boek* JOB, HOMERUS *en* OSSIAN.

Gelijk de keuze dezer ſtoffe voor het oogmerk des Redenaars allergeſchiktst was, en zich door hare nieuwheid zoo wel als door hare belangrijkheid en aangenaamheid onderſcheidde, zoo bleek daaruit op het allerluisterrijkst de bevoegdheid van RAU tot zijnen nieuwen post, door zijne theoretiſche kennis, zijne wijsgeerige eſthetiſche begaafdheid, en zijn voortreffelijk dichtvermogen.

Immers wordt in deze welſprekende Redevoering de verheven oorſprong der Dichtkunst aangewezen,

zoo als dezelve ontſtaat uit de beſchouwing der natuur, krachtdadig werkende op de zinnen, op de verbeelding en op het gevoel, en uitgedrukt door beelden, vergelijkingen en leenſpreuken. Hieruit wordt tevens afgeleid, waarom het dichterlijk vermogen in den kindſchen ſtaat der volken, voor derzelver wijsgeerige beſchaving, het heerlijkst heeft uitgeblonken. Deze aanmerking wordt toegepást op de drie Dichters, wier voorbeeld, door onderlinge vergelijking, de voortreffelijkheid en volmaaktheid van het dichtvermogen heerlijk moest doen uitkomen; waarna ten aanzien van elk hunner op eene treffende wijze de ware en verhevene kracht der Dichtkunst wordt aangetoond, zoo als dezelve beſtaat in *het gevoel* van het groote, ſchoone en overeenſtemmende in de natuur, gewijzigd naar elks aanleg, aard, leeftijd en omſtandigheden — en in de roerende, treffende, overmeesterende, wegſlepende kracht, waarmede dit *gevoel* wordt *uitgedrukt*.

En hier ſtrekt elk der bovengemelde Dichters ten voorbeeld van dat *ſcheppen*, *ſchilderen*, *bewegen* en *vermaken*, waardoor de ware poëtiſche genie kenbaar is, en worden zij oordeelkundig gekarakteriſeerd, door eene allergelukkigſte keuze van de ſchoonſte tafereelen, welke hunne onnavolgbare werken vereeuwigen. Zoo blijkt het *ſcheppend vermogen* van OSSIAN uit de ontmoeting van FINGAL en MALVINA in het ſchimmenrijk; dat van HOMERUS, uit de voorſtelling van het verrukkelijk ſchouwſpel, 't welk zijn tijdvak hem opleverde, zoo eenig in zijn ſoort als ſtreelend en bekoorlijk, de verheffing namelijk

des

des menschelijken geslachts uit den staat der eerste woestheid tot dien eener meer beschaafde maatschappij; dat van JOB eindelijk uit de schepping der wereld, zoo als die in het XXVI. en XXXVIII. Kap. wordt voorgesteld.

Op soortgelijke wijze worden de drie Dichters in de beoefening der overige vakken hunner verhevene werkzaamheid niet *beschreven*, maar met de levendigste verwen *afgemaald*, zoo dat men hen meent te hooren en te zien: terwijl de Redenaar bij de voorstelling van het *roerende* in HOMERUS, door de Goddelijke aandrift van het dichterlijk genie, waarvan hij de volmaaktheid aantoont, zelf vervoerd, ANDROMACHES klagt over haren HECTOR in eenen bewegelijken en zoetvloeijenden Klaagzang allergelukkigst wist over te brengen.

In de *derde* plaats heb ik in den tekst bedoeld een gedeelte van eene Latijnsche Ode van RAU aan F. BURMAN, vervaardigd in het laatst van zijnen akademie-tijd, waarin hij STEPHANUS marteldood bezingt.

Ten *vierden* had ik het oog op zijn' MONTEZUMA, in het Genootschap *Dulces ante omnia Musae*, te Utrecht voor vijf-en-twintig jaren voorgelezen, blinkende van schoon dichterlijk vuur, getuigende van des dichters jeugd en kracht, bekroond met algemeene toejuiching, doch tot hier toe ongedrukt gebleven. Zie hier hetzelve:

MONTEZUMA

KONING VAN MEXICO,

Toen hij door de Spanjaarden ſtond omgebragt te worden.

Ik moet dan ſterven! . . . Ik, die, knielend aangebeden,
Tijrannen op mijn wenk vernietigd heb gezien,
Zal door een Spaanſchen beul gefolterd nederzijgen! . . .
Ontmenschten! is 't aan u, dat ik dit lot verdien? . . .

Was 't niet genoeg mijn volk bij duizenden te ſlachten?
Weg! aaklig ſchrikbeeld! zwijg verſcheurend zielverdriet!
'k Hoor 't gillen nog! . . 'k zie 't bloed! vertrapte Mexicanen!
Ach wijt MONTEZUMA uw vreeslijk onheil niet! . . .

Ik klaag vergeefs! . . . geen heul! geen troost! verſchriklijk ſterven!
Nu alles mij vermoordt, zijn vreugd ziet in mijn pijn!
Mijn Vrienden! — 'k had er nooit! Mijn God! — zou hij mij redden!
Zou hij — die Spanjaards ſchiep — menschlievend kunnen zijn?

Menschlievend! Ja! ik had een Spanjaard kunnen worden,
Had hij gewild. Triumf! ik haat hen tot in 't graf;
Ja! die het laatst zijn voet mij op het hart zal zetten,
Stoot met dien trap den vloek van mijne lippen af. —

Een Spaanſche weldaad nog! doet mij ten eerſten ſterven,
Dan vliegt deez' hand, ſchoon nu gekneld, u in 't gezicht, . . .
Dan beulen! zie 'k u haast uw eigen beulen worden . . .
Gij bloost, o Spanjaards — kunt gij blozen! ach veelligt

Voelt gij uw menschheid . . Neen! gij lacht nog, Welk een boosheid!
Kunt gij dit zien, o God! ſtaat dit die tijgers vrij?
Zoudt gij, o JEZUS! zoo ge God waart, dit gedoogen?
Wreek, zoo ge God zijt, door uw blikzems u en mij!

Wat zeg ik! zijt ge God, doe mij uw kracht gevoelen!
Tref mij! — zoo toont ge als God uw goedheid, want mijn lot
Moet waar 'k geen Spaanſche beuls zie lagchen, draaglijk wezen.
Zij nad'ren! . . . Monſters! ſtoot! — ik dagvaard u voor God. —

Ten

Ten *vijfden* bedoelde ik eene Latijnsche Ode, op den 19den Maart 1802, door RAU in het keurig Album van zijnen Vriend J. DE BOSCH geplaatst, 't welk in de *Sylloge* op bl. 72 vermeld, voegzaam plaats zal kunnen vinden.

Hierbij behoort eene andere Alcaïsche Ode, welke mede eene uitstekende waarde heeft, gerigt aan denzelfden, onzen eersten Latijnschen Dichter, bij gelegenheid dat deze zijne POËMATA uitgaf. Men vindt die achter de *Praefatio*, voor deze allezins kostelijke verzameling, gedrukt te *Utrecht* bij B. WILD en J. ALTHEER, MDCCCIII.

Eindelijk heb ik in de *zesde* plaats voor den geest gehad eenige Cantiques, door RAU vervaardigd, namelijk de drie-en-vijftigste, de vijf-en-vijftigste en de vier-en-zestigste, waarvan de twee eersten *Avondmaals-Liederen* zijn en de laatste een *Lofzang* is *ter eere van den Verlosser.* Men vindt dezelve onder de *Cantiques pour le Culte Public, Recueillis et Imprimés par ordre du Synode Wallon.* A Dordrecht, chez A. BLUSSÉ et FILS, MDCCCIII.

De volgende *Ode aan den Dood*, mij door eene vriendelijke hand medegedeeld, komt mij voor, daar zij niet gedrukt is, bij de vermelding der Dichtstukken mijnes vereeuwigden Vriends, mede eene plaats te verdienen.

ODE

AAN DEN

DOOD.

U, die, op vleuglen der nacht,
Naar hooge paleizen gedragen,
Uw koude hand
Op 't aangezicht van trotſche Vorsten legt,
En op den ſcepter trapt;

Of, als ge in donder gehuld,
Door 't ruisſchen der blikzemen wandelt,
Met éénen ſlag
Twee trouwe harten van elkander' rukt,
De ſterkſte banden ſlaakt:

U, Koning, klinke mijn' lier!
De lier eens bloeijenden Jonglings,
Uw liefſten prooij.
Laat vrij 't Heelal verbleeken op uw naam!
Ik zing den Dood een lied!

Neen! — Dood! gij zijt niet geducht!
Al zwaait gij uw ijzeren ſcepter
Door 't gantsch Heelal:
Al hebt ge uw hand misſchien reeds opgeligt,
Terwijl ik van U zing.

ſchoon,

Schoon, als de zinkende Zon,
Verkwikkend, als 't ruisſchen der bosſchen,
Wen de avond daalt
En balſemgeur in 't kwijnend bloempje drupt,
Komt gij den Christen voor.

Dat vrij een tijran van den troon,
Als hij uwe vleuglen hoort ruisſchen,
Ter aarde zink'!
Dat hij, wiens wenk het menschdom beven deed,
Zich kromme op uwen wenk.

De Christen verbeidt U met vreugd,
Hij rust in de ſchaâuw uwer vleuglen.
Zijn JEZUS wenkt!
Hij ziet in U zijn gids, zijn troost, zijn Vriend
En kuscht uw koude hand.

Ja! JEZUS verwon uw geweld
En zit op den zetel des levens
In Eeuwigheid!
Triomf! hij wenkt! haast zitten wij met hem
In 's levens Eeuwigheid.

O zachte, verkwikkende Dood!
Koelende avond des brandenden levens!
Gij zult, zoo vaak
Mijn moede ziel door 's levens hitte kwijnt,
De ſtof zijn van mijn lied!

1 7 8 4.

(56) Bl. 40. Op den laatsten plegtigen Dank- en Bededag, welke den 25 Julij 1805 gevierd is, vervulde RAU te *Haarlem* eene predikbeurt, en leide tot grondslag zijner Redevoering Matth. VIII: 25ᵇ. *Heere, behoed ons, wij vergaan.*

In deze Leerrede, zeker eene der beste, welke hij immer hield, aan welker voordragt hij ook alle de kracht zijner welsprekendheid besteedde, gaf hij dezen uitroep van JEZUS leerlingen, *Wij vergaan!* den inwoneren des Lands in den mond, en regtvaardigde dien, door het ophangen van een getrouw tafereel van den toestand der Natie; waarop hij, als het eenig middel van redding uit het dreigend gevaar, aanwees den bijstand van den Heer des Heelals, en alzoo zijne Toehoorders, en in hen het gansche volk, aanspoorde tot dit krachtig gebed, *Heere, behoed ons!* Bij den overgang van het eerste tot het tweede Deel, vermeldde hij de destijds door sommigen zeer aangeprezene *emigratie*, als een der middelen, waardoor men zich redden wilde; en sprak met al den roerenden aandrang van een diepgetroffen hart, de volgende *passage* uit:

„Voilà le danger, où nous nous trouvons. Je l'ai peint sans le déguiser, ou l'exagérer. Mais vos coeurs allarmés me demandent, s'il n'y a donc plus de remède? Quel parti doit prendre dans ces circonstances un ami de la patrie?

Ici j'entends la prudence humaine, qui ne calcule que ses intérets, conseiller d'abandonner au plutôt une terre, qui appauvrit ses habitans et qui va succomber sous le poids de ses maux. Triste et funeste con-

conseil! Pourrais-tu jamais plaire à un homme, capable d'apprécier le bonheur d'être né dans cette république. Non! que des ames stupides ou dénaturées par le luxe, que des étrangers, que le seul motif d'intérêt a conduit parmi nous, se rendent coupables de cette ingratitude! — Nos coeurs repoussent cette pensée parricide!

Quoi, nous t'abandonnerions dans ta détresse, terre natale, où chaque pas, que nous faisons, nous rappelle les vertus de nos Ancêtres. Terre sainte, abreuvée du sang de tant de héros, qui, dans des moments de détresse, plus horribles encore, sont morts glorieusement sur ton sol, pour la liberté et la religion! Chere Patrie, nous oublierions les bienfaits, dont tu as environné nos berceaux, nous laisserions à l'abandon les cendres de nos peres, qui nous auraient envain transmis en héritage le fruit de leur sueur et la constance de leur caractere, nous ne mourrions pas de douleur, en passant la frontiere, à l'idée de ne plus revoir ces prodiges de l'industrie, ces champs fertilisés en dépit de la nature, cette terre toute couverte des monumens de la bénédiction de Dieu, dont l'idée nous inspire une juste fierté. Et où iriez-vous, malheureux Hollandois? quel pays vous offrirait ces douceurs, qui sont un besoin pour vos coeurs non moins que pour vos corps? Où trouveriez-vous ces moeurs, cette piété qui adoucissent vos maux? Insensés! croiriez-vous pouvoir fuir vos malheurs? Ah! si vous preniez les ailes de l'aube du jour, et que vous vous logiez à l'autre côté de la mer, là même la main de Dieu

vous atteindrait et sa droite vous saisirait. Vous retrouveriez partout les funestes causes de nôtre malheur, et, assis au bord de fleuves étrangers, vous tourneriez des yeux baignez de larmes, ternis de honte et de regret vers une Patrie, qui, dans sa ruine même, est préférable à toutes les délices de Babylone."

(57) Bl. 41. Vid. S. F. J. RAVII *Oratio de Natura, Optimâ Eloquentiae Sacrae Magistrâ.* pag. XLVI et XLVII.

(58) Bl. 42. Het Collegie *ſur le Ministere Sacré*, 't welk RAU, om de twee jaren, gewoon was in het Fransch te houden, had, van den beginne af tot aan den einde toe, dat is 20 jaren lang, eenen ongemeenen toeloop. Studenten uit alle de onderſcheidene Faculteiten hoorden hetzelve gretig en getrouw. Het was in der daad een *cours d'éloquence ſacrée.* RAU droeg bij die gelegenheid de fraaiſte ſtukken van de beste kanſelredenaars met zijne bekende welſprekendheid voor, zoo dat het voor elk, die ſlechts eenigen prijs op dezelve ſtelde, van dien kant alléén reeds groote waarde had.

Hoe veel invloed dit Collegie op de vorming van jonge lieden gehad hebbe, welke zich tot den kanſel voorbereidden, blijkt in die leerlingen van RAU, welke, het belang van dit onderwijs gevoelende, daarbij een nuttig gebruik maakten van zijne praktiſche Redekundige lesſen, waarin hij hen in de kanſel-voordragt, zôo in het Neêrduitsch

duitsch als in het Fransch, gewoon was te oefenen.

Van de voortreffelijke Redevoering *over de Natuur, als de beste Leermeesteresse der gewijde welsprekendheid*, waarvan ik hier meermalen in den tekst sprak, vindt men eene uitvoerige opgave geplaatst in de *Bibliotheek van Theologische Letterkunde.* D. IV. bl. 223.

(59) Bl. 42. Vid. S. F. J. RAVII *Oratio de Natura, Optimâ eloquentiae Sacrae Magistrâ*, pag. XLI. et seqq.

(60) Bl. 43. Vid. *Memoria* D. A. WALRAVEN, *Oratione funebri celebrata ab* H. C. CRAS, *a. d.* XII. *Novembris* MDCCCIV. Pag. XXVI et XXVII.

De Hooggel. Schrijver herinnert hier de dubbele uitspraak, in den tekst vermeld, de eerste namelijk van FACCIOLATUS, die in eene uitmuntende Redevoering betoogd heeft; *dat niemand een Godgeleerde is, ten zij hij tevens een braaf man zij;* de andere van den waardigen Hoogleeraar HOLLEBEEK, (wiens nagedachtenis mij en alle zijne leerlingen steeds dierbaar blijft) welke in eene doorwrochte Redevoering heeft bewezen, *dat niemand een regtzinnig Godgeleerde is, of hij moet een waarlijk godvreezend man zijn.* De derde uitspraak, die men hier in den tekst vindt, is van QUINCTILIANUS, wiens bekende spreuk *Pectus est quod disertos facit*, door J. A. ERNESTI op het treffendst is ontwikkeld en op het overtuigendst bewezen in zijne *Opuscula Oratoria, ed Sec. Lugd. Bat. apud* S. et J. LUCHTMANS, *Acad. Typ.* MDCCLXVII. pag. XX. et seqq.

(61) Bl. 43. Ik bedoel onder meer anderen Milord Graaf van ATHLONE, die in 1787 RAU naar *Utrecht* als Hoogleeraar wilde verplaatsen; den Ridder van STARRENBURG, die, als Curator van 's Lands Universiteit bij het vervullen van de plaats des Hoogleeraars SCHEIDIUS, zijne praesidiale stem, bij het staken der andere, ten behoeve van RAU gelden deed; den Oud-Burgemeester GAEL te *Leyden;* de Hoogleeraren der Utrechtsche en Leydsche Hooge School, inzonderheid den beroemden PESTEL; en eindelijk den Oud-Raad-Pensionaris SCHIMMELPENNINCK.

(62) Bl. 43. Op het lezen der voortreffelijke Redevoering van RAU, over het allervolmaaktst karakter van JEZUS enz. ontvloeide aan zijnen Vriend HINLÓPEN de volgende Ode, welke het mij vergund is, hier voor 't eerst in druk mede te deelen.

"Ει μοι ξυνείη Φέροντι μοῖρα τὰν
ἔυσεπτον ἁγνείαν λόγων
ἔργων τε πάντων . . .
. . . .
. . . . ὧν "Ολυμπος
πατὴρ μόνος, οὐδένιν θνατὰ
Φύσις ἀνέρων ἔτικτεν, οὐδὲ
μήν ποτε λάθα κατακοιμάσει.
Μέγας ἐν τούτοις θεὸς.

SOPHOKL. *in den* OED. TYR.

„Wie waagt, wie waagt
„Den blik tot Hem omhoog,
„En ziet den Zoon in 't ſtralend oog?
„Wie meet zich in 't Heel-al met Hem?
„Zijt gij het, Cherub?" roept en vraagt,
Uit duizend — duizend Seraphim,
Eén Seraph, als de morgen jong en ſchoon,
Wiens hand een rol met lett'ren draagt.

Er rijst een klank diep uit Gods troon:
„Aanbidt en knielt!" De Seraph knielt in 't licht,
En om den troon aanbidden Cherubim.
Hun vleugel dekt en voet en aangezicht.

„Geen Cherub (ſpreekt een ſtem)
„Geen Cherub meet zich met Gods Zoon!"
De hemel beeft; een pracht van glansſen ſtraalt.
Men hoort een Choor, dat zingend daalt,
En 't Lam geleidt. Het blinkend Lam komt nader.
Zijn bloed beſproeit Gods troon. Hoe druischt het lied,
Dat uit de harp der Zaal'gen vliet!
„Den Zoon de dank, de aanbidding!" zingt hun galm:
„De aanbidding en de dank den Vader!"
Der Eng'len zang verſmelt in 's menſchen pſalm.

De Seraph klapt zijn wiek, en roept met magt:
„Gelukkigen! Hij wierd voor U geſlacht!
„Voor U!.. Maar meet, o menſchen, nooit uw kracht
Met Hem, die, eenmaal ſterflijk, — ſtierf.
„Het is Gods Zoon, die U hier plaats verwierf!
„Aanbidt en knielt! Hij wierd voor U geſlacht!"

Het

Het Choor verstomt en siddert. Abraham
En David knielen voor het Lam.
Johannes knielt en Petrus weent.

Straks juicht een zang, die aller kracht vereent,
En klinkt door 't hoog gewelf:
„Aan Hem geleek, aan Hem gelijkt geen mensch.
„Hoe wijs, hoe groot, geen Paulus zelf.
„Maria's Zoon, — de grootste, — alleen die mensch
„Bereikte op aard den hoogsten wensch,
„Dien aarde of hemel kende. O Hemel, eer
„Uw God in Hem! Aanbid Hem, aarde!
„Geniet, o mensch, in Hem uw waarde!"

De Hemel zwijgt, en hoort de harp niet meer.
De Seraph wijst naar d'aarde, en lispelt flauw:
„Zoo sprak ook daar de tong van RAU."
En legt voor 't Lam de schrijf-rol neêr.

Men zie voorts H. DE BOSCH, *Carmen ad Virum Clarissimum et Amicissimum* S. F. J. RAVIUM, *Eloquentiae Sacrae Vindicem egregium;* J. HINLÓPEN, *ad eumdem, Oratorem egregium;* beiden geplaatst voor de Oratie *over de Natuur beschouwd als de beste leermeesteres der gewijde welsprekendheid.*

Ik voeg er bij de volgende Bijschriften op de Afbeelding van RAU, door den Konstschilder HODGES gemaald: welke slechts in weinige handen zijn en verdienen algemeen bekend te wezen.

Qui

Qui vidit, quid vera velit ſapientia CHRISTI,
RAVIUS, ingenii lumine, talis erat.
Hic hominum tenuit facundo pectore mentes,
Verba ſalutiferi pandit ut alma DEI.
Carus et Auſoniis, Muſis et carus Eois,
Dulciſono doctum fudit ab ore melos.
Sume virescentes Libani de vertice palmas,
Collige Idumaeo florida ſerta jugo:
His bene diſpoſitis ſacra de fronde corollis
Cingat honoratas inclijta LEYDA comas.

HIERONYMUS DE BOSCH.

Voici les traits de RAU, dont le talent facile
Pénétre et sait ouvrir le sens de l'Evangile.
Par les tons relevés, par les vives couleurs
De sa mâle éloquence, il ravit tous les coeurs.
Des lieux où nait l'Aurore aux champs de l'Ausonie
Il rassemble en ses vers tous les dons du génie.
Des palmes du Liban, de leurs plus fraix rameaux,
Des fleurs, dont l'Idumée enrichit ses côteaux,
Se forme pour son front la couronne sacrée,
Que LEYDE posera sur sa tête honorée.

PIETER VAN WINTER NS.Z.

Dit is het beeld van RAU, wiens ſchrandre en kloeke geest
Zag wat de ware wil van CHRISTUS is geweest:
Wiens welbeſpraakte tong der menſchen harten boeide,
Als 't Euangelie-woord van zijne lippen vloeide.
Geliefd door Romes en door 't Oostersch zangſtren-koor,
Kwam, wat hij ſprak of zong, ons ſteeds bevallig voor.
Pluk

Pluk de eêlfte palmen, waar de Liban op mag roemen,
Het Idumeesch gebergt verfchaffe keur van bloemen:
Zoo zij 't gewijde loof geftrengeld tot een krans,
Dien 't grijze LEYDEN plaatst om 't hoofd des achtb'ren mans.

CORNELIS VAN LENNEP.

Cui fua recludens tenebrofa arcana vetustas,
Orbe nil Eoö, Hesperiove tegit:
Flexanimi cunctos pandit cui Suada recesfus
Eloquii, mentes ut trahat aure potens:
Ingenii ubertas ditisfima, gratia morum
Quem decorant, purae et fimplicitatis amor;
RAVIUS ille tui decus est, mea Leida, Lycei.
Sufpice, quisquis amas pulcra et honesta, virum.

P. H. MARRON.

(63) Bl. 43. Ik noem hier de Koninklijke Maatfchappij der Wetenfchappen te *Haarlem*; die der Nederlandfche Letterkunde te *Leyden*; het Curatorfchap van het *Stolpiaansch* Legaat; de Schilder- en Teeken-Akademie aldaar; het *Utrechtsch* en het *Zeeuwsch* Genootfchap enz.

(64) Bl. 43. Op den 21 Januarij des jaars 1794, trad RAU in den echt met Jonkvrouwe GERTRUDE STEPHANIE, Gravinne VAN RANDWYCK; geboren uit een Huis, door aanzien niet alleen, maar ook door kennis, deugd en godsvrucht beroemd.

Dit huwelijk werd met *vier* kinderen gezegend, namelijk twee Dochters en twee Zonen, SUSANNE HEN-

HENRIETTE, REINIERA CHARLOTTA, JACOB, en SEBALD JEAN EVERHARD: wier opvoeding de zorg, wier liefde de troost, wier leven het leven is eener diep bedrukte Moeder, die alles verloor wat haar op aarde dierbaarst was.

(65) Bl. 43. Zijne Majesteit de Koning van Holland vereerde RAU met de *Ridderorde der Unie*, en ſtelde hem, weinige dagen voor zijnen dood, tot *Redenaar* derzelve aan.

(66). Bl. 44. „Rien n'égale le sentiment douloureux, que me fait éprouver la mort inattendue de mon ami, Monſieur RAU, et je trouverois une consolation à pouvoir contribuer à son éloge. J'ai vu en lui un homme religieux, droit, modeste, bon ami, empressé à rendre service; et je suis sur, que tous ceux, qui l'ont connu de plus près, lui rendent le même témoignage."

(67) Bl. 45. Onder de groote menigte van handſchriften, waaruit RAU's geleerde arbeid beſtond, is door de gevolgen der noodlottige uitbarsting van het Schip met buskruid, dat voor zijne woning gelegen heeft, mede verbrand of verwoeſt eene Lofrede op wijlen den beroemden en waardigen Hoogleeraar PESTEL, in het Hollandsch opgeſteld; waarvan de Ridder en Staatsraad BRUGMANS, aan wien RAU, als zijnen en PESTELS hartelijken Vriend, hetzelve had medegedeeld, mij de getuigenis heeft gegeven, dat het welligt het allerbeste opſtel was, dat RAU

immer vervaardigde, zijnde daarin niet alleen het karakter van PESTEL, maar inzonderheid zijne verdiensten omtrent het Natuur- en Burgerlijk Regt, en de Vaderlandsche Geschied- en Staat-kunde meesterlijk geprezen, terwijl de staat dier wetenschappen, zoo als PESTEL dezelve vond, beschreven en door wijsgeerige vergelijking met dien, waarin hij ze had gelaten, aangetoond werd hoe veel hij tot uitbreiding, volmaking en nuttige toepassing daarvan had bijgebragt.

(68) Bl. 45. De beide Ambtgenooten van RAU, de Wel-Eerw. Heeren SOUCHAY en FAURE VAN DER WILT, en de Proponent PUERARI, met wien hij bijzonder bekend was, hebben op den 13 December 1807, toepasselijke Leerredenen over zijnen dood voor zijne geliefde Gemeente gehouden, gelijk ook in de Nederduitsche Kerken te *Leyden*, en in verscheiden Walsche Kerken van het Rijk aan dit treffend verlies met aandoening is gedacht. De Leerrede van Ds. J. C. SOUCHAY is onlangs bij J. VAN THOIR te *Leyden* uitgegeven, onder den titel van *Discours prononcé dans l'Eglise Wallonne de Leide, à l'occasion du décès de feu Mr.* S. F. J. RAU, *Prof.* &c. Dezelve is in allen opzigte lezenswaardig, eenvoudig, naar waarheid, met veel hartelijkheid opgesteld, en een waardig gedenkteeken ter eere des onvergetelijken Leeraars, bij zijne treurende Gemeente gesticht.

(69) Bl. 45. Dat ik dezen titel, zonder iemand te kort te doen, niet ten onregte aan RAU gaf, blijkt onder anderen uit het Antwoord der Walsche Sijnode, ge-

gegeven op den brief der Remonſtrantſche Broederſchap, ter uitnoodiging tot eene nadere vereeniging der Protestanten in ons vaderland, in den jare 1798, aan dezelve gerigt.

Dit antwoord, door den Hooggeleerden A. YPEY, in zijne *Geſchiedenis van de Christelijke Kerk in de achttiende eeuw*, het VI[de] Deel, bl. 271 geprezen, is door RAU opgeſteld.

(70) Bl. 47. Hij liet zich de benoeming van zijn' perſoon tot *Lid der Plaatſelijke School-Commisſie* te *Leyden* welgevallen, en had, kort voor zijn overlijden, met zijne mede-gecommitteerden over die Schoolwijk der Stad, welke hem te beurte was gevallen, met deelneming eenige ſchikkingen gemaakt, om zijn opzigt en het hunne geregeld en nuttig te doen zijn.

(71) Bl. 47. Bekend zijn de *Progamma's* van de Leydſche Schilder- en Teeken-Akademie, onder de zinſpreuk: *Ars aemula naturae*, in den *Algemeene Konst- en Letterbode*, van 1806. bl. 53. van 1805. bl. 326 enz. te vinden; welke ten bewijze ſtrekken van het gezegde ter dezer plaatſe.

(72) Bl. 47. Deze bijzonderheid is bekend geworden door den Wel-Ed. Geſtr. Heer Mr. D. VAN HALTEREN, Schepen te *Leyden*, die het genoegen had RAU op zijne reize naar *Parys* te vergezellen.

In eenen brief van den 10 Julij 1807 ſchrijft RAU uit *Parys* het volgende aan zijnen Vader.

„Nous menageons si bien notre tems, que nous

avons déja vu ce qu'il y a de plus intéressant ici: mais il y a des objets, qu'on n'a jamais assez vu. Tel est surtout le Musée Napoleon, où se trouvent rassemblés tous les chefs-d'oeuvre de sculpture et de peinture, qu'on alloit autrefois admirer dans les différentes parties de l'Europe. Je ne me lasse pas d'y aller et je suis toujours saisi d'un nouvel enthousiasme en voyant *l'Apollon de Belvedere*, *le Laocoon*, *la Venus de Medicis* et tant d'autres précieux monumens de *Rome* et *d'Athenes*. L'immense galerie de tableaux, toute pleine des chefs-d'oeuvre de RAPHAËL, de RUBBENS et de VAN DIJK &c. ne me cause pas un plaisir moins vif. La premiere fois, que nous avons été au Musée, Mr. VAN HALTEREN et moi, nous n'avions que le dessein d'en prendre un apperçu général en parcourant les salles. Quatre heures se sont envolées, comme des minutes, dans une espèce d'enchantement, que nous ne pouvions pas nous exprimer à nous mêmes, et je me suis senti tellement saisi et comme épuisé d'admiration, que j'ai du entrer dans le premier caffé, pour me restaurer."

(73) Bl. 47. Van deze reizen, waarvan de eerste in gezelschap van zijn Zwager S. LUCHTMANS, in 1790 is gedaan, en door *Munster*, *Cassel*, *Göttingen*, *Frankfort*, *Mannheim*, *Maintz*, en verder den *Rhijn* af liep; en de andere met den Heere J. WILLER, in 1792, welke door *Colchester*, *Cambridge*, *Yorkshire*, *Manchester*, *Oxford*, *Londen* en *Windsor* ging, had RAU, naar gewoonte *Journaal* ge-

ge-

houden, doch daarvan is niets onder zijne papieren voorhanden.

(74) Bl. 48. Zijne Vrienden vonden fteeds groot vermaak in zijne „kinderlijk-onfchuldige, onbegrijplijk naïve, vrolijkheid:" zoo kenfchetst mij een hunner dezelve, en zijne gemeenzame brieven aan hen dragen daarvan den ftempel.

(75) Bl. 48. 1. Corinth. XIII. vs. 4—7. „De liefde is lanckmoedigh, fy is goedertieren: de liefde en is niet afgunftigh: de liefde en handelt niet lichtveerdelick, fy en is niet opgeblafen, fy en handelt niet ongefchicktelick, fy en foeckt haerfelven niet, fy en wort niet verbittert, fy en denckt geen quaet, fy en verblijdt haer niet in de ongerechtigheyt, maer fy verblijdt haer in de waerheyt: fy bedeckt alle dingen, fy gelooft alle dingen, fy hoopt alle dingen, fy verdraegt alle dingen."

(76) Bl. 49. De Heer HINLÓPEN.
In deze getuigenis ftemden met het hartelijkst gevoel in de Heeren J. CARP, Vroedfchap van *Amfterdam*, VAN DER PAAUW, Procureur-Generaal van het Hof te *Utrecht* en Mr. A. P. BRUGMANS, Advocaat te *Amfterdam*, mede onder de oudfte en hartelijkfte Vrienden van RAU te rekenen.

(77) Bl. 49. De Hoogleeraar BRUGMANS, Dr. BENNET; en RAU's Zwager de Heer LUCHTMANS.

(78) Bl. 50. In het bestuur der Universiteits-zaken en in de behandeling der Akademische Jeugd spreidde hij steeds ongemeen veel beleid, waardigheid en vriendelijken ernst ten toon. *Hem genoegen te geven* was voor de Studenten, die in het algemeen bijzonder veel voor hem over hadden, eene genoegzame drijfveêr ter regeling van hun openbaar gedrag. In moeijelijke gevallen wist hij zijne achtbaarheid krachtdadig te doen gelden, terwijl hij voor het overige een voorbeeld was van minzaamheid en beleefdheid. Achtbaarder getuigenis kan ik hier niet inroepen, dan die van *Leydens* Burgemeester, den Ridder en Staatsraad BISDOM, wiens voormalige post van *Promotor* met dien van het *Rectoraat* in zoo naauw verband stond.

(79) Bl. 51. De Akademische Jeugd droeg ook een teeken van rouw over haren Leeraar.

(80) Bl. 51. Deze bijzonderheid berigtte mij de Wel-Eerw. Heer J. U. ANOSI, Predikant bij de Walsche Gemeente te *Naarden*, voor welken RAU veel achting had, en aan wien hij, over den aanvang van zijn Herder-ambt sprekende, dit had verhaald.

Bij den volgenden trek vermeld ik met aandoening het bewijs van deelneming en genegenheid, 't welk eene arme vrouw, (welke echter, zoo ver men weet, niet onder de bijzondere voorwerpen van RAU's milddadigheid behoorde) bij zijne ziekte gaf. Vernomen hebbende, dat deze met keelpijnen gepaard ging, bragt zij den nacht op eene der Stads Vesten door,

om

om Dauw-wormen te zoeken, welke zij voor een geschikt geneesmiddel hield; en kwam 's morgens vroeg met eenen pot vol daarvan voor den Zieken, die, helaas! in denzelfden nacht reeds overleden was.

(82) Bl. 52. In zijne brieven uit *Parys* aan zijne Ouders, onder anderen in dien op bl. 131 Aant. 72. vermeld.

(83) Bl. 53. In denzelfden brief vermeldt RAU het bij uitnemendheid vriendelijk onthaal, dat hij van zijnen Vriend, SILVESTRE DE SACY, dien beminnelijken Geleerden, genieten mogt. Ook woonde hij te *Parys* eene zitting bij van het *Institut National* en leerde daar de beroemdste Geleerden van de Hoofdstad kennen. De Heer ROUX-LABORIE, een zeer aanzienlijk Man, van wijduitgestrekte kunde, die eenigen tijd in *Leyden* doorgebragt had en RAU dikwerf kwam hooren, stelde hem voor aan Z. H. den Kardinaal MAURY en aan den sedert overledenen, Minister der Eerdiensten, Z. E. den Heer PORTALIS, welke hem beide aan hunne tafel noodigden.

Op den 19den Julij vervulde RAU eene predikbeurt in eene der Protestantsche Kerken van *Parys*, genaamd *St. Thomas du Louvre*, en koos tot zijn onderwerp 2. Cor. V. vs. 1. Zijne redevoering werd door eene talrijke schare met bijzondere deelneming aangehoord, en verdient, volgens de berigten, welke daarvan tot mij zijn gekomen, eene plaats onder zijne uittegeven Leerredenen.

De President der Consistoriale Kerk van Parijs, de Ridder MARRON, door zijne kanselwelsprekendheid te regt beroemd, stelde de groote begaafdheden van RAU op hoogen prijs, gelijk onder anderen blijkt uit het Bijschrift op zijne beeldtenis, hier boven medegedeeld.

(84) Bl. 53. „Op den 8sten Januarij meldde eene Missive van Z. E. den Kanselier der Koninklijke Orde van Verdiensten (sedert de *Orde van de Unie* genaamd) aan RAU zijne benoeming als Lid van dezelve, met toezending tevens van het Decreet van Zijne Majesteit, daartoe betrekkelijk.

Daar hij aan den Koning nog niet was voorgesteld, schreef RAU, volgens het gebruik, aan den Kamerheer van den dag, om gehoor bij Z. M. te erlangen, en kreeg in den ochtend van den 12den tot antwoord, dat Z. M. hem den volgenden morgen ten 9 uur zoude afwachten.

Ten 3 uur in den namiddag begaf RAU zich naar een' Zieken, dien hij wilde bezoeken, en van daar huiswaarts keerende, ging hij even in eene Winkel op den Rhijn aan, waar hij iets te bestellen had, en, terwijl hij daar was, gebeurde de verschrikkelijke uitbarsting, welke hij voor onvoorzigtig schieten hield, en die de lieden van het huis veel meer dan hem had ter neder geslagen, zijnde de Winkelier met zijne Vrouw ter aarde gevallen en gekwetst, terwijl RAU, zich weldra oprigtende, bedaard genoeg was om voor deze lieden te zorgen en hun liefderijk hulpe bood. Niets meer vernemende wilde hij zijnen weg ver-

vervolgen, doch, voorbij de *Saaihal* gekomen, zag hij niets dan verwoesting, ên zocht te vergeefs zijne woning, welke hij niet meer onderfcheiden kon. Hij trachtte daarop de ruïnen van de *Langebrug* af te beklimmen, doch een Timmerman, welke bij hem aan het achterhuis gewerkt had, raadde hem liever te beproeven om tot aan hetzelve te geraken, daar het niet mogelijk was, om langs het *Rapenburg* voor aan zoo ver door te dringen. RAU verzocht dezen Man hem te vergezellen, doch kreeg ten antwoord: „Neen Mijnheer, mijne Vrouw en Kinderen liggen er ook onder." Dit verfchrikkelijk woord deed hem de afgrijsfelijkheid van zijn lot zeer diep gevoelen, doch hij behield genoeg tegenwoordigheid van geest, om den gegeven' raad te volgen, geraakte gelukkig in zijnen tuin, dwaalde daarin rond, om zich zoo veel mogelijk den vorigen ftand van het gebouw te herinneren, en had, toen hij de plaats meende gevonden te hebben, waar de eetzaal had geftaan, in welke hij zijn gezin kort te voren gelaten had, den moed van te roepen: „Is hier iemand?" Zijne echtgenoote hoorde dit geroep, beantwoordde hetzelve, en werd duidelijk zijn blijde gejuich op het vernemen van haar antwoord gewaar. „Hebt gij ook Kinderen bij u?" was eene tweede vraag, welke met: „Ja één:" beantwoord zijnde, men hem uitroepen hoorde; „O God dank, dan heb ik nog één Kind!" Op hetzelfde oogenblik ftelde hem een Vriend, die ter hulpe was toegefchoten, omtrent zijne drie andere Kinderen gerust, en berigtte hem, dat dezelve niet in huis en op eene veili-

ge plaats waren. Omstreeks half zeven uur werden de Echtgenoote, het Kind van RAU en daarna ook zijne zwangere Schoonzuster door bijgebragte hulp gered; doch de Gemaal der laatstgenoemde, de Graaf VAN RANDWIJCK, lag nog bedolven onder de puinhoopen, welk lot ook alle de Dienstboden trof. Terwijl dus zijne Echtgenoote en Schoonzuster van deze akelige plaats in veiliger verblijf werden gebragt, bleef RAU met de hulp, die hem overgebleven was, voortwerken, om ook de keuken te doen opdelven, en te redden wat nog te redden was; toen, omstreeks elf uur in den nacht, een sterk fakkellicht zijne oogen trof en hij door het geroep: „de Koning!" verrascht werd. Hij ging Zijne Majesteit, welke hij te voren niet had ontmoet, tegen en riep Hoogstdezelve toe: „Ach, Sire! kom uwe ongelukkige Onderdanen troosten." Met korte woorden berigtte hij den Koning, hoe vele slagtoffers nog onder de ruïnen zijner woning zuchtten, toonde aan Z. M. zijn boekvertrek, 't welk in den brand stond, en zijnen twintig-jarigen arbeid, welke in rook verdween, zich gelukkig roemende, wijl hij zijne Vrouw en Kinderen had behouden. De Koning bood hem eene Compagnie van zijne Lijfgarde aan, welke hij verdeelde en aan het werk stelde, waar hij hunne hulp het nuttigst achtte, met dat voorspoedig gevolg, dat er nog drie Dienstboden en een arm Kind, dat soup was komen halen, levend gered werden: tot het behoud van den Graaf VAN RANDWIJCK was de aangebragte hulp vruchteloos, hij was reeds verpletterd... en niet, dan na hiervan de treurige zekerheid verkregen

gen

gen en alle middelen ter redding der overige slagtoffers te hebben uitgeput, verliet RAU eindelijk, voor eenen korten tijd, de puinhoopen zijner woning, om zijne Vrouw en Kinderen te gaan omhelzen.

Intusschen had de ontmoeting van RAU op Zijne Majesteit eenen diepen indruk gemaakt. Gelijk de werkzame deelneming van den gevoeligen en edelaardigen Monarch zich, in dien verschrikkelijken nacht, niet enkel bepaalde tot het koelzinnig geven van bevelen op eenen afstand, maar veeleer op het treffendst en troostrijkst zich vertoonde in den onverschrokken' moed, waarmede de Vorst alle gevaar trotseerde, om de puinhoopen te beklimmen en de ellende in hare volle uitgestrektheid van nabij te beschouwen; zoo bleek zij vooral in de onbepaalde hulpvaardigheid, waarmede Z. M. redding, bijstand, verzachting en troost, met eene onweêrstaanbare goedhartigheid en meêwarigheid, overal aanbood en dadelijk verschafte; in de onbeperktheid van zijne teedere menschenliefde, nog altijd vreezende niet genoeg te verrigten, en deze vrees door de roerendste uitdrukkingen steeds doende blijken.

Des Donderdags morgens bragt een Auditeur van Zijne Majesteit aan RAU, op de puinhoopen zijner woning, eenen brief, geschreven uit 's Hage den 14 Januarij, en door den Koning onderteekend, waarbij Z. M., getroffen door den moed en de bedaardheid van RAU, hem eene jaarwedde van drie duizend Gulden toezeide en hem tevens eene som van tien duizend Gulden schonk tot herstel van zijn boekvertrek. De brief luidde letterlijk aldus:

„ Mon-

„Monsieur le Chevalier RAU. J'ai vu avec plaisir, que vous n'avez point perdu le courage ni le sang froid nécessaires dans le malheureux événement du douze. Le grand Tresorier de l'Ordre vous fera part, qu'une pension viagere de trois-mille florins vous a été assignée.

Je vous envoye dix-mille florins, afin que vous vous occupiez de retablir votre Cabinet et de donner l'exemple de la persévérance et de l'activité, si nécessaires pour reparer le malheur de cette journée.

La Haye ce Mecredi 14 Janvier 1807.

(Signé) LOUIS.

's Konings milde hulpvaardigheid bepaalde zich intusſchen niet enkel tot deze proeve, doch ſtrekte zich ook over verſcheiden andere Inwoners der ongelukkige Stad uit, welke Koninklijke geſchenken ontvingen; terwijl Z. M. vaderlijke zorg hen allen poogde te omvatten en rusteloos was in hulpbetoon. Des Donderdags tegen den middag kwam de Koning zelf nog op de puinhoopen ook van RAU, en deze, door dit nieuwe bewijs van de edelmoedigſte deelneming getroffen, riep Z. M. toe: „Sire, Gij zijt een Engel uit den Hemel gezonden den ongelukkigen tot troost." Dit was al wat zijn hart, van dankbaar gevoel overſtelpt, hem toeliet te uiten.

Dit dankbaar gevoel meende RAU het best te toonen, door aan 's Konings weldadig oogmerk met ijver en ſtandvastigheid te voldoen. Den eerſten Zondag na de ramp hervatte hij zijnen predikdienst, hoe zeer af-

afgemat door vermoeijenis; met een hart, bloedende van weedom over het lot eener troostelooze Zuster en over zoo veel leed, dat zijne Vrienden en Stadgenooten trof; onder duizend verſtrooijingen van allerleijen aard. Hij vermaande zijne geliefde Gemeente tot Christelijke onderwerping en ſtortte den troost van den Godsdienst in de verbroken harten overvloediglijk uit. De Redevoering en het Gebed, waarmede hij de Gemeente voorging, zijn in het oorſpronkelijke te vinden in den *Bundel van Aanſpraken, Gebeden en Leerredenen, gedaan te Leyden op den* 18 *en* 25 *van Louwmaand* 1807, *door de Predikanten* J. ROLDANUS, L. EGELING, *Prof.* S. F. J. RAU, N. SCHOTSMAN, H. PROPER *en* W. BROES, *op voordragt van den Ed. Gr. Achtb. Magiſtraat van gemelde Stad uitgegeven, ten behoeve van de ongelukkige Ingezetenen. Te Leyden, bij* A. *en* J. HONKOOP, 1807, bl. 37 en volgg. De Heer Mr. D. T. KEMPER, Secretaris van Ouder-Amſtel, heeft er, te *Amſterdam* bij P. E. BRIËT, in hetzelfde jaar, en met hetzelfde edelmoedig oogmerk eene getrouwe en vloeijende vertaling in het Hollandsch van uitgegeven.

Gelijk RAU zich ſpoedde, om door het getrouw waarnemen van zijn Herder- en Leeraar-ambt aan 's Konings wensch te voldoen, zoo begon hij ook weldra zijn Akademisch onderwijs weder; hoe moedbenemend in der daad het verlies zijner boeken en manuſcripten ware, inzonderheid voor hem, die gewoon was alle zijne Lesſen ſchriftelijk op te ſtellen.

Met diep gevoel van dankbaarheid erkent de nage-

doel

latene Weduwe mijns zaligen Vriends, dat Z. M. de Koning, met een eigenhandig bijſchrift aan het ſlot der beantwoording des Rouwbriefs, aan Hoogstdenzelven ter aankondiging van den dood van RAU gezonden, haar zijn verlangen op het verpligtendst heeft betuigd, dat zij, ter gedachtenisſe van haren overledenen Echtgenoot, de helft der jaarwedde zoude aannemen, welke Z. M. op den 14 Januarij aan den Ridder RAU had toegezegd.

(85) Bl. 54. Ik vind hier eene geſchikte gelegenheid om eerst eene beſchrijving te geven van de uiterlijke gedaante van hem, wiens geest en hart ik poogde te doen kennen, en daarna van de ziekte te ſpreken, welke hem in het graf ſleepte.

De geſtalte van S. F. J. RAU was rijzig en buitengewoon lang, zonder wanſtaltige onevenredigheid der deelen, wier vorm en betrekking zeer regelmatig en over het geheel ſchoon was. Hij had een breed, matig gebogen en verheven voorhoofd; zijne oogen waren groot, blaauw, ſprekend, vol zachtheid en kracht; zijn neus had veel van den geprezen vorm der Antieken; de gedaante van zijnen mond was lieftalig, de ſluiting zijner lippen ſtil en edel, zijne kin langwerpig rond. In de houding van zijn hoofd en in zijne geheele geſtalte heerschte eene groote bevalligheid, losſe zwier, gepaste fierheid en innemende welſtandigheid.

In zijn ſpreken, in zijn groeten en in alle zijne manieren herkende men dadelijk de vruchten van eene goede opvoeding en van zijnen gemeenzamen omgang met de beſchaafde wereld; terwijl dit ſtreelend uiterlij-

lijke den verhevenen invloed teekende van eenen edelen, zachtmoedigen en waarlijk grooten geest.

Mij komt zijne beeldtenis best getroffen voor in het fraaije pourtrait in *mezzo tinto*, 't welk de Konstschilder HODGES voor eenige jaren van hem vervaardigde; hetwelk althans voor zulken, die het geluk hadden hem van nabij te kennen, een dierbaar hulpmiddel voor de verbeelding is, welke hem telkens zoekt te rug te roepen.

Van zijne vroegste jeugd af aan was zijn geheel gestel teeder en aandoenlijk; zijn ligchaam ontwikkelde zich even snel, als zijne geestvermogens; hij genoot evenwel doorgaans eene goede gezondheid, zonder sterk te zijn. Omtrent zeventien jaren oud, werd hij van een geweldig en zeer gevaarlijk kolijk aangevallen; en, schoon deze ziekte gelukkig was overwonnen, liet zij echter eene zwakte in de buiks-ingewanden na, welke, gedurende vele jaren, telkens aanleiding gaf tot nieuwe aanvallen van darmwee, meermalen met de verschijnselen eener ligte geelzucht gepaard. Vooral heeft hij aan deze ongesteldheden veel en dikwijls geleden van zijn drie-en-twintigste tot zijn een-en-dertigste jaar. Eindelijk evenwel is hij dezelve na dien tijd te boven gekomen, zoo dat hij de laatste elf jaren vrij van allen aanval geweest is. Schoon dus zijn ligchaamsgestel beter scheen geworden, teekende echter de bleekheid van zijn gelaat het verval van zijnen welstand; hij was voor den invloed van eenen kouden en natten dampkring ten uitersten gevoelig, en had zeer dikwijls catarrhale aandoeningen. De geweldige schok van den twaalfden Januarij, schoon met de edel-

edelste kloekmoedigheid doorgestaan, dreigde de treurigste gevolgen voor zijne gezondheid; doch ook deze kwam hij te boven; zijne reize naar *Parys* had eenen gunstigen invloed op zijnen ligchaamstoestand; hij genoot het leven weder meer, was opgeruimder van geest, en had alle zijne bezigheden met den aanvang van den herfst mannelijk weder ter hand gevat; doch, omstreeks de helft van October, werd zijne woning een Ziekenhuis, en hij verkeerde steeds onder pijnigende angst en zorg, wegens het behoud van zijne Kinderen, welke allen na elkanderen door het roodvonk werden aangetast. — Dus afgemat, en evenwel onafgebroken in zijne verschillende Ambtsbetrekkingen werkzaam, bleef hij tamelijk welvarende tot Vrijdag den 27 November. Dan dien avond uit een warm vertrek bij guur weder te huis komende, verkoudde hij zich, zoo 't scheen; althans hij gevoelde zich reeds dien nacht ongesteld, en werd koortsig; des Zaturdags poogde hij nog het bed te verlaten; maar weldra moest hij tot hetzelve terug keeren, en zijne ongesteldheid werd door catarrhale verschijnselen gedurig heviger. In dien avond werd geneeskundige hulp ingeroepen; de koorts was vrij sterk, de pols snel en klein; de huid ongemeen droog, de keel een weinig gezwollen, en de ademhaling eenigzins moeijelijk; des Zondags en Maandags namen alle deze toevallen meer en meer toe, zoo dat hij des Dingsdags nachts omstreeks elf uren reeds bezweek, terwijl alle aangewende hulpmiddelen, onder het beleid van ervarene en kundige Geneesheeren, met rustelooze zorg en teedere vriendschap aangebragt, te-

gen

gen het overmeesterend geweld des doods niets vermogten.

(86) Bl. 55. Hij vermoedde des Zaturdags zoo weinig gevaar en gaf zich zoo min toe bij ongefteldheid, dat hij volftrekt des Zondags zijne predikbeurte nog wilde vervullen. Het gezag van zijnen Geneesheer was alleen in ftaat hem zoo verre te brengen, dat hij zich door een' ander' vervangen liet.

Zijne Gemeente hoorde hem dus voor het laatst op Woensdag avond den 25[ften] November, over AGURS Bede, *Spreuken* XXX: 8[b].

(87) Bl. 55. Des Dingsdags avonds, midden onder de hevigfte benaauwdheden, was zijne tegenwoordigheid van geest nog zoo groot, dat hij opzettelijk en met aandrang het zegelen van den brief aan zijne geliefde Ouders, welke hun het dreigend doodsgevaar moest aankondigen, met rood lak aanbeval.

(88) Bl. 56. Hij ontfliep op den eerften December 1807, in den ouderdom van twee-en-veertig jaren, eene maand en veertien dagen.

Zijn lijk werd in den avond van den 5[den] December, in de Pieters-kerk, in ftilte, bijgezet; alwaar wij verwachten, dat zijne grafftede niet onbekend zal blijven.

D. M.

D. M.

S. F. J. R A V I I,

Viri Clarisſimi.

Gratia quem pariter Doctrinaque, foedere raro,
Eloquio ornabat quem ſociata chelys,
RAVIUS hic non, ſed Charis ipſa, ſed ipſa Minerva,
Ipſa ſed hic Pitho, Muſa ſed ipſa, jacet.

J. H. HOEUFFT.

RAU.

R A U.

LIJKGEDACHTENIS.

R A U.

Dit is dat leven dan, zoo hooggeſchat in waarde,
Waar voor men ploegt, en zwoegt, en doorſtaat, en verduurt:
Het Algeweld des Doods tyran te zien van de aarde,
En 't eeuwigzwelgend graf verzaad noch toegemuurd!
Moet eindloos, eindloos dan de toon des weedoms klinken?
Mijn heeschgeſchreide keel ſteeds hikken by de baar?
Geen oogwenk — of ik zie, wat om my is, verzinken!
Geen dag, die rust vergunt aan de altijdnatte ſnaar,

Daar wordt me eens broeders hart van 't lillend hart gereten:
  Daar ſleept me een wreede plicht naar de uitvaart van een' Vrind: —
En, raadloos op gebeente en zandhoop neêrgeſmeten,
  Beſtelpt my de asch, ô God, de lijkasch van mijn' kind!
Ach, hemel! ſints den vloek op 't aardrijk uitgeſproken,
  Zeeg daaglijks een van ons, ja, ieder uur, in 't graf;
En naauwlijks heeft een bloem zijn morgenknop ontloken,
  Of de eerſte ſtormwind blaast en werpt heur bladers af.
Wy wandlen ze over 't hoofd, wy zeetlen op de dooden,
  Wy worden uit hun ſtof met daaglijksch brood gevoed:
Der ſchoonheid eêlſte glans, de praal der Wareldgoden,
  Wat is ze? aan 't graf geborgd, en prooi van wormgebroed.
De vreesſelijke zeis, op 's Hoogſten wenk bewogen,
  Maait alles, alles weg — en ik? wat doe ik hier?
Ik —? treuren dat ik ben, en, hooploos neêrgebogen,
  Verhongren naar een dood, ſteeds voorwerp van mijn lier!
Niets ſmeeke ik dan de dood — ô Vrijheer onzer dagen,
  Gy laast my van de wieg deze eene bede in 't hart;
Gy ziet my 't leven nog met enklen afſchrik dragen;
  En ach! erbarmt ge u nooit mijn nimmereindbre ſmart!

He-

LIJKGEDACHTENIS.

Helaas! het ſterflot vliedt, en heeft noch hart noch ooren
Waar 't onheil, waar de pijn het aanroept. — 't Kent zijn' plicht:
't Was d'eensgevloekten mensch, maar tot zijn ſtraf, beſchoren,
En niet tot zalvend kruid, tot heulſap, ingericht.
Van daar dat bloedig, dat verſlindend om zich woeden
Waar jeugd, waar bloei, waar lust het leven dierbaar zij!
Waar weldoen, wijsheid, nut, des levens leed vergoeden,
En elke ſlag zich voelt in 't hart der Maatſchappy!
Ja, RAU, gy moest (zoo is 't!) in 's levens luister vallen!
Ik, leven, in een' ſtaat waar van mijn boezem beeft!
Uw leven was tot heil, tot weldaad voor ons allen:
Het mijne — last voor my en al wat met my leeft.
Ik moest, na zoo veel leeds, ook u (ik u!) beſchreien!
Het onverbidlijk lot . . . zijn onomzetbre wet . . . —
Welaan, ontfang uw recht! ik zal u tranen ſpreien,
Maar bloemen —? wachtze niet op 't morgenlooze bed!
Ik bloemen —! Hemel, ik! ik roos of lovers telen!
Ik, uitgedorde grond, van tranen overplascht! —
Maar, wien uit 's hemels zaal Gods Englen tegenkwelen,
Wat acht hy 't, hoe mijn luit by de aaklige uitvaart krast!

R A U.

Wat zijn u, lauwren? wat, zoo aardſche ſtervelingen
  Die aanbiên, de ijdle walm van wierook? kindſche lof?
Ons ſnikken, dierbre RAU! (wat anders is ons zingen?)
  Verheft zich niet tot u, maar ſmoort in 't dompig ſtof.
En ook, waar toe mijn zang! Zoo de ongenaakbre choren
  Een oog op 't wriemlend niet van 's aardrijks wormen ſlaan,
Gy mocht in zuivrer taal ons leed, uw loffpraak, hooren,
  En naamt uit 's Reednaars mond ons aller hulden aan.
Of, L'ANGE! of zou mijn lied uw Redekracht vervangen?
  Mijn ſchorre lier uw ſtem, zoo zacht, zoo roerend ſchoon!
Betooverd blijft elks hart aan uwen adem hangen;
  En ik, zal ik die luſt verſtoren door mijn' toon?
Zoude ik, vermocht ik 't zelfs, verfleſte bloemen ſtrengelen
  By 't keurig looffestoen van uw zoo kieſche hand?
Ach neen, dit waar de taak van Godgelijkende Engelen,
  Van Englen, aan een' geest als die van RAU verwant.
Neen, ſchaamrood, (kan ik meer?) met de oogen neêrgeſlagen,
  Kome ik, met tragen tred en waggelende kniên,
By dees uw outervlam een' handvol wierook dragen:
  Maar wierook zonder gloed, en, zonder geur misſchien.

Ver-

LIJKGEDACHTENIS.

Vergeeft het, die my hoort! vergeeft het, Landgenooten!
 En gy, verheven ſchim, het ſtore uw asſchen niet,
Indien na zoo veel kunst, bij ſtroomen uitgegoten,
 Mijn kunstelooze luit geen kunst meer overſchiet!
Vergeeft, indien zy hier die aandacht niet bevredigt
 Die me uw genegen hart in drijvende oogen maalt!
Ach, zoo mijn ſnerpend lied u meer dan ooit beleedigt,
 Wat ſchonke ik aan een oor, op Godenval onthaald?
Laat, laat hier 't barstend hart zijn' laatſten plicht betalen,
 (Het noodlot eischte 't zoo) op 't my zoo heilig graf.
Waar ooit eene ijdle zucht naar Dichtlauwrier mocht talen,
 Dees langverplette borst ſtond nietige eerzucht af.
Neen, RAU, ik heb uwe asch geen' kunstpalm toe te wijden;
 Geen zangen, uwer waard: maar 'k biê dit hart u aan,
Een hart, gevormd als gy om voor den plicht te lijden,
 En, waar die 't eischt, de lof, als 't leven, af te ſtaan.
Ontfang geen lijkgebloemt' als andren mochten plukken,
 Maar weegalm, enklen zucht, die 't lijdend hart beknelt!
Laat elders 't weeldrig lied en ſlingren en verrukken;
 Ik wete 't, hoe zy ſtokt, waar de ader hevigst zwelt.

R A U.

Ja, droefheid is een bron, die uit heur' wel ontſprongen
En klacht en tranen golft van uit het bruiſchend hart:
Maar hart en gorgel zwijgt, verſtikt en toegewrongen,
Waar de al te felle drang den weg ten adem ſpart.
Wat zou mijn boezem dan —? ô Zoo die bron kon vlieten,
Lang overſtelpt, verkracht, en overmast van 't wee;
In ſtroomen vloot zy uit, om meeren vol te gieten,
En de oever zelfs ontbrak aan hare onmeetbre zee.
Uw gaven, eedle RAU.... Maar ach, beſchreit men gaven,
Waar 't hart het hart gevoelde en nu voelt afgeſcheurd?
Wat Vader heeft zijn kind, wat Gâ zijn Gâ begraven,
Die iets in Gade of kroost dan Gade of kroost betreurt?
Een ander moog 't gemis van Reednaar of Geleerde
Beweenen op uw' zerk; ik, ik beween den Vrind.
Wie d' ongelijkbren RAU om kunde of ſmaak vereerde,
Heeft d' ongelijkbren RAU, maar niet als ik, bemind!
Een ander moog na hem om de eigen lauwren jagen,
Door 't zeldzaamst heil belonkt in 't bly geboortenuur!
Uit duizend moge er een die zeldzame eerkroon dragen!
Maar 't edel hart van RAU was 't proefſtuk der Natuur.

Zy

Zij wrocht het, toegejuicht van God en de Englenfcharen!
Maar de afgrond grimde 't aan, en trad de vorm in tweên:
Daar lag haar noeste vlijt van zesmaal duizend jaren,
En RAU, de onfchatbre RAU, bleef eenling en alleen!
Wat zegge ik —? Neen, Natuur, vergeefsch was al uw pogen,
Geen zuiver, Christenhart, dat uit uw hand ontfproot!
Neen, Godsdiensts reine borst had groote RAU gezogen,
Hem, 't ware Heilgeloof gevoedfterd op haar fchoot.
Ja, Christen waart ge, ô RAU! ja, onbetwistbaar, Christen.
Geen wijs-, geen goedheid, neen, dan 't ware Christenfchap:
Den neevlen verr' ontgroeid van pralende Sofisten,
Verftomde één blik van u hunn' ijdlen exterklap.
Ja, Christen, met het bloed zijns Heilands overgoten,
Hongt gy 't gezegend kruis met klemmende armen aan.
Zyn liefde gloeide in u, was in uw ziel befloten,
En zoet was 't u, zijn baan, zijn voorbeeld, in te flaan.
Zijn baan? zijn voorbeeld? — Ja — Gezant des Ongezienen!
Gy, priester van dien God, dien Heiland, en zijn woord!
Gy, deelgenoot in 't vleesch, van 't heil der Cherubienen,
Gy voelde u, ziel en zin van heel zijn vlam gegloord.

Van daar die minlijke aart, die lenigheid van zeden;
Die zachtheid van gemoed, gezel der heiligheid,
Die wraak noch blikſems bidt by wederwaardigheden,
Maar lijdzaam, maar gedwee, zich-zelve minst beſchreit.
Van daar dat ſchittrend vuur, dat Dichtvuur, niet ontſtoken
Aan 't weeldrig fakkellicht van Griek of Morgenland,
Dat of verbeelding zengt, of driften brengt aan 't koken,
Maar, dat in 't Englenhart als om Gods zetel brandt!
Van daar, begaafde RAU, dat treffend kunstvermogen,
Die teedre aandoenlijkheid, dat fijn gevoel voor 't ſchoon,
Die, Sions harpſnaar waard, de Leydſche tempelbogen
Doen daavren in uw' zang, van d'echten Hymnentoon!
Van daar die grootſche zwier, die adel van gevoelens,
Die 't gloeiend hart verhief, een ſlaafſche kunst te groot!
Die, Godlijk als zijn bron, als 't voorwerp zijns bedoelens,
Zich nimmer vlijdde in 't juk, zich nooit in ketens ſloot!
Van daar — Ach, 't belge u niet, ô thands van 't ſtof ontſlagen,
Verheerlijkt aanverwant der Wachters van Gods throon! —
Indien we, in van uw' mond de Godſpraak raad te vragen,
Een (licht afgodiſche) eer aan 't ſtoflijk ſchepſel boôn.

Wie,

LIJKGEDACHTENIS.

Wie, wie weêrſtond de kracht waar meê gy harten kneedde?
Wie 't Godlijk pinkſtervuur, waar van gy waart bezield?
Wie de onuitdrukbre ſtem, die meer dan overreedde,
De ziel beheerschte en dwong, den wil gekluisterd hield?
Het zacht beſlopen hart bleef, ſiddrend, opgetogen,
Verloren in den ſtroom die van uw lippen vloot,
En zocht in ſchrandren RAU, met vlamuitſchietende oogen
Den vriend van JEZUS hart, die aanlag in zijn' ſchoot.
Zoo ſtroomden Siloaas, zoo Kizons zilvren plasſchen
Rampzaligen ten heil, of bruiſchende Jordaan;
En, dorſtigen, gy dronkt, gy mocht uw ſmetten wasſchen;
Gy, in dit heelend bad, hoe krank, te water gaan!
Neen, gy bedroogt u niet; met zulk een' klem van woorden,
Van zulk een' gloed vervuld en aan zich-zelv' ontrukt,
Stond Zebedéus kroost op Pontus dorre boorden,
Met de eigen zachte ziel op 't voorhoofd uitgedrukt:
Zoo vloeide JEZUS troost, zijn troostleer, uit dat harte
Door JEZUS-zelv' gevormd voor zuiverheid en deugd;
Zoo zalfde ze uit dat hart, zoo heelde ze, alle ſmarte;
Zoo drupte ze in de ziel den voorſmaak van zijn vreugd!

Wy

Wy fmaakten ze, en, ô God! hoe konden wy 't vergeten,
Dat de Engel dien ge ons zondt, geen deel was van onze aard,
Maar, boven 't wolkverdek aan uwen voet gezeten,
Slechts neêrdaalde op uw' wenk, ter nieuwe hemelvaart! —
Vergeten? — ô mijn God! Aan d'aardfchen klomp geklonken;
Verheft ons log gemoed zich nimmer uit dit flijk:
Doch, Heiland, werd uw bloed de fchuldige aard gefchonken,
Wy immers zijn uw volk, uw wettig Koninkrijk.
ô Ruk geen ftijlen dan, die hier uw' tempel fchragen,
Om verr'! vergruis zijn' muur, noch breek zijn' grondvest af!
Zie op uw kudde neêr in Godlijk welbehagen,
En roep uw herders niet van d'aanvertrouwden ftaf!
Wie zal de Heilfontein haar oopnen? wie haar weiden?
Wie hoeden voor den wolf, vermomd in lamm'rentooi?
Wie in den zomerbrand een koelend dek bereiden? —
Daal, Opperherder, daal! zy valt de dood ten prooi! —
Dan, neen! Gy waakt voor haar, die voor het eind der tijden
Als Stichter van uw kerk, haar byblijft en behoedt.
Gy hebt, hoe aarde en hel uw Heerfchappy beftrijden,
Apostels toegezegd, herboren uit uw bloed.

We

LIJKGEDACHTENIS.

We erkennen 't feilloos woord van uw beloftenisſen:
In mannen, RAU gelijk, bevestigt Gy dat woord;
En, moeten we in dees nacht zijn heldre fakkel misſen,
Het licht waar van hy vlamde, is in geene asch geſmoord.
Neen, Heiland, neen, het bleef! wy mogen 't woord herhalen:
„ Geen Legermacht der Hel die ooit uw' burch verwinn'!"
En eerder zal de Nacht met middagluister ſtralen,
Dan Gy uw kroost vergeet, uw vrijgekocht gezin.
Wat dan, wat ſchreit ons hart? wat vraagt het d'uitverkoren'
Ten ſtarren ingeſtapt, zijn' God en Goël weêr?
Neen, RAU! bekleed uw plaats by zijn verloste choren!
De Hemel juicht van vreugd; de Christen buigt zich neêr.

Beſchrei den zaadkorn, dien, voor 't kiemen
Een onbedachte voet vertreedt!
Beween de dorre hagelſtriemen
Op 't nog zich vormend akkerkleed!
Maar als, by 't buigen van de halmen,
De zeisſ door 't rijpe koren weidt,

Dan

Dan voegt er vreugd en jubelpſalmen;
En dwaas! die by de garven ſchreit.

En wy, ô RAU, wy zouden treuren,
Wy treuren, daar de zicht uw' rijpen halm doorſneed!
Wy, oogen naar den hemel beuren,
Verdronken in den traan van 't leed! —
Wy, krekels, hupplend onder de airen,
Wat is ons de oogst van 't Englenchoor?
Wat is ons 't heil der hemelſcharen,
Zoo onze menschheid iets vèrloor?

Neen, RAU, dit voege aan andre harten
Dan de onzen, door uw leer met hemeldaauw beſproeid,
En wien, by 't vlijmendſte aller ſmarten,
Uw zielverkwikbre troost zoo rijk is toegevloeid!
Wie, hangende aan uw' mond, aan d'adem van uw lippen,
Geen aard gekluisterd hield, geen nietig ſtof, verpand!
Ons mag, daar ge ons ontvalt, een vlotte zucht ontglippen,
Maar 't moet verbijstring zijn, geen morrend onverſtand!

Met

LIJKGEDACHTENIS.

Met vlammend goud en licht omflonkerd,
Doorliept ge uw gloriebaan, ô onvermoeibre Zon,
Door nevelen noch glans verdonkerd:
Zink vredig, 't is uw deel, in 's aardrijks pekelbron!
Ja, zink! ontzink in 't hart der baren
Onze oogen! Blind van uwe glans,
Maar nooit vermoeid van ze aan te ſtaren,
Vervolgen ze u ook nog beneên de purpren trans.
Gy hebt voor ons uw' kring geſloten,
Dees wareld door uw licht verheerlijkt en getroost,
In 's aardrijks laauwen ſchoot den wasdom uitgegoten,
En bloem en rijpend ooft gebloosd.
Voor ons de nevels weggeſchoven,
De ſtormen door uw kracht geſtild;
En, beemd' en akkers, wei' en hoven
Uw vruchtbaar Hemelvuur geſpild.
Ga, zweef nu vrij naar andere oorden,
Van de onzen door de zee, de onmeetbre zee gekloofd,

Waar

R A U.

Waar langs we u nazien van de boorden,
  Zoo lang door uwen gloed gestoofd!
Uw licht verdwijnt van onze kusten;
  Maar wy, wy ook, wy liggen neêr,
En, kort of langer zij dit rusten,
  Eens zien wy u verrezen weêr.

